

NAGY-BRITANNIA NYELVSTRATÉGIÁJA

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: SZABÓ ZSUZSANNA

ANGOL NYELVPOLITIKA

Stratégia az idegen nyelvi kompetenciák fejlesztésére

Alapadatok¹

Érintett nyelvek: angol

Érintett országok: Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága (Anglia, Wales, Észak-Írország, Skócia)

A nyelv státusa az érintett országban:

Anglia: *de facto* hivatalos nyelv (*de jure* nem)

Wales: *de facto* hivatalos nyelv (*de jure* nem), hivatalos nyelv (*de jure*): walesi

Észak-Írország: *de facto* hivatalos nyelv (*de jure* nem), hivatalosan elismert nyelv (*de jure*): ír (2022 óta)²

Skócia: *de facto* hivatalos nyelv (*de jure* nem), hivatalos nyelv (*de jure*): gael³

Beszélőközösség mérete (angol, mint első nyelv):

1 Forrás: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/culturalidentity> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).

2 Az Identitásról és nyelvről (Észak-Írország) szóló 2022. évi törvény (Identity and Language (Northern Ireland) Act 2022) az Egyesült Királyság parlamentje által elfogadott törvény, amely előírja „az ír nyelv státuszának hivatalos elismerését” Észak-Írországban, és hivatalosan elismert kisebbségi nyelvnek tekinti az ulsteri skót nyelvet. Lásd: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2022/45/contents/enacted> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).

3 A skót parlament törvényjavaslatát a parlament 2005. április 21-én fogadta el, és 2005. június 1-jén kapta meg a királyi jóváhagyást. Lásd: Gaelic Language (Scotland) Act 2005, lásd: <https://www.legislation.gov.uk/asp/2005/7> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).

Anglia és Wales: 2021-ben a népesség 91,1%-a (52,6 millió fő)⁴

Észak-Írország: 2021-ben a népesség 95,4%-a (1 751 500 fő)⁵

Skócia: 2022-ben a népesség 92,6%-a⁶

A stratégiai dokumentum típusa: Az Egyesült Királyságban nincs az angol nyelvre vonatkozó nyelvstratégia.⁷ Az egész Egyesült Királyságban végrehajtandó, átfogó nyelvi stratégia az idegen nyelvi kompetenciák fejlesztésére irányul

A stratégia természete: Javaslat nemzeti nyelvi stratégia kidolgozására az oktatás és készségfejlesztés területén⁸

A stratégia kiterjedése: rövid, közép- és hosszú távú

A stratégia időtartama: 2020–2025

Intézkedési területek: Idegen nyelvek oktatása az alap-, közép- és felsőoktatásban
Felelős intézet, kidolgozó: British Academy⁹ (Brit Akadémia), Arts and Humanities Research Council¹⁰ (Művészeti és Bölcsészettudományi Kutatási Tanács), Association of School and College Leaders¹¹ (Iskolai és Felsőoktatási

4 <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/culturalidentity/language/bulletins/languageenglandandwales/census2021> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).

5 <https://www.nisra.gov.uk/system/files/statistics/census-2021-main-statistics-for-northern-ireland-phase-1-statistical-bulletin-language.pdf> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.)

6 <https://www.scotlandscensus.gov.uk/> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.)

7 Ugyanakkor az Egyesült Királyság – az Egyesült Államokhoz hasonlóan – az egy- illetve többnyelvűség paradoxonjával szembesül. Az Egyesült Királyságban számos etnikai kisebbségi nyelvet beszélnek (pl. bengáli, pandzsábi, urdu, lengyel), de az angol anyanyelvűek körében nem megfelelő mértékű az idegen nyelvek ismerete, ami vitathatatlanul az angol nyelv globális hegemoniájából eredő paradoxon. Lásd: <https://apples.journal.fi/article/download/97828/55841/166399> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).

8 British Academy 2020.

9 A Brit Akadémia mint nemzeti akadémia célja dinamikus és virágzó bölcsészettudományi és társadalomtudományi tudományágak fenntartása, beleértve a nyelveket is.

10 A Művészeti és Bölcsészettudományi Kutatási Tanács (AHRC) olyan kutatásfinanszírozó szervezet, amelynek hatáskörébe tartoznak a nyelvek és nyelvpolitika.

11 Az Iskolai és Felsőoktatási Vezetők Szövetsége (ASCL) az iskolák és felsőoktatási intézmények magas színvonalú nyelvoktatását támogatja.

Vezetők Szövetsége), British Council¹² és Universities UK¹³ (Egyesült Királyság Egyetemei)

„Nyelvstratégiai mátrix”: Az angol világnyelv, a globális kommunikáció fő eszköze. A leggyakrabban, a világ összlakosságának 16,5%-a által beszélt nyelv (nem idegen nyelvként). Tehát az angol nyelv a legkevésbé sem veszélyeztetett, sőt sokak szerint jelentős mértékben maga az angol nyelv veszélyeztet más nyelveket

I. A nyelv története, jelenkori állapota

Az angol nyelv története

Az angol nyelv az indoeurópai nyelvcsaládba tartozik, így rokonságban áll a legtöbb Európában és Nyugat-Ázsiában beszélt nyelvvel. Az indoeurópai nyelvek germán nyelvcsoportját a tudósok általában három regionális alcsoportra osztják: keleti (mára már kihalt nyelvek, mint pl. a gót), északi (izlandi, feröeri, norvég, svéd és dán), valamint nyugati (német, németalföldi, fríz és angol). A modern angolhoz legközelebb a fríz nyelv áll. Az óangol nyelvhez nyelvtani szerkezetében leginkább hasonlító élő nyelv az izlandi, amely az elmúlt ezer év során alig változott.¹⁴

Az angol nyelv Britanniában alakult ki három germán törzs, a jütök, szászok és angolok letelepedését követően a mai Nagy-Britannia keleti és déli részein az 5. és 6. században. Az angolszász invázió közvetlenül a Római Birodalom bukása után zajlott Britanniában. Az invázió során az óslakos, kelta nyelvet beszélő briteket északra és nyugatra, főként a mai Skócia, Írország és Wales területére űzték.¹⁵

12 A British Council célja az Egyesült Királyság és más országok közötti kulturális megértés előmozdítása, amiben a nyelvek döntő szerepet játszanak.

13 Az Universities UK (UUK) az Egyesült Királyság világszínvonalú felsőoktatási ágazatát képviseli, tagjai 142 egyetem alkancellárjai vagy vezetői.

14 Potter–Crystal é. n.

15 Baugh–Cable 2012, 43–44.

Az Anglia név az óangol Engla-land szóból származik, ami szó szerint annyit jelent, hogy „az angolok földje”, ahol angolul beszélnek.

Az angol nyelv történetét hagyományosan a következő időszakokra osztják: óangol (450–1100), közé pangol (1100–1500), kora új kori angol (1500–1800), késő új kori angol (1800–jelen napjaink).

Óangol

Az óangol nyelv az 1100 előtt Angliában beszélt és írt nyelv; a közé pangol és a modern angol őse. Az óangol nyelv a nyugati germán nyelvek angol–fríz csoportjába tartozik.

Az óangol nyelv Kr. u. 450 körül alakult ki, amikor az angolszászok uralkodó nyelvvé vált. A nyelv azonban nem volt statikus. Az óangol nyelv története mintegy 700 éves használatra nyúlik vissza, és három korszakra osztható:

Ősi óangol (Kr. u. 450-től Kr. u. 650-ig): mivel alig maradt nyoma az írásbeliségnek, jellemzőinek dokumentálása nem tárgyalható megfelelően. Az azonban ismert, hogy mindhárom germán törzs, amely Britanniát megszállta, ezt a nyelvet beszélte.

Korai óangol (Kr. u. 650-től Kr. u. 900-ig): ebben az időszakban jelentek meg az első óangol kéziratok. A kor híres szerzői voltak Cædmon, Bede, Cynewulf és Aldhelm.

Késő óangol (Kr. u. 900-tól Kr. u. 1066-ig): az óangol korszak a normann hódítással, Kr. u. 1066-ban hirtelen véget ért.

Közé pangol

A közé pangol nyelv, a kb. 1100 (a normann hódítást követően) és kb. 1500 között Angliában beszélt és írott nyelv, az óangol nyelv leszármazottja és a modern angol őse. Ezt az időszakot az angol nyelvtan minden területén jelentős változása jellemzi. A közé pangol korszak kezdetén az angol nyelv szociolingvisztikai helyzete a normann invázió miatt alacsony volt, és bár továbbra is másolták és frissítették az óangol nyelvű vallásos szövegeket, kevés eredeti mű maradt fenn. A korszak végére az angol visszanyerte státusát a kormányzat, a jog és általában

az irodalom nyelveként. Ebben az időszakban a francia szavak nagymértékű átvétele következtében átalakult az angol nyelv szókincse. A legtöbb skandináv jövevényszó először az ebben az időszakban keletkezett angol nyelvű szövegekben jelenik meg. A skandináv kölcsönzések jellemzően hétköznapi szavak, míg a franciából átvett szavak gyakrabban fordulnak elő a kormányzat, a jog és a magasabb kultúra területén, ami az angolul beszélők és e nyelvek beszélői közötti kapcsolat jellegét tükrözi. A késői közé pangol nyelv fontos fonológiai fejleménye a hosszú magánhangzókat érintő, egymást követő változásokkal járó nagy magánhangzó-eltolódás kezdete, amely a különböző nyelvjárásokban eltérően valósult meg; az észak és dél közötti különbség a legnyilvánvalóbb.¹⁶

Chaucer, „az angol irodalom atyja” a tizennegyedik század utolsó évtizedeiben írta műveit; nyelvezete tehát a késői közé pangol korszakhoz tartozik. *Canterbury Tales* című művének népszerűsége vetekedett az akkoriban a térségben leginkább olvasott francia és latin nyelvű irodalmi művekkel. Chaucer kulcsfontosságú szerepet töltött be a vernakuláris közé pangol nyelv legitimitásának megteremtésében egy olyan időszakban, amikor Angliában az irodalmi nyelv elsősorban a francia és a latin volt. Ekkorra az elemi iskolákban az angol lett a tanítás nyelve a francia helyett. Az angol egyre inkább a kormányzás nyelvévé is vált; 1362-ben a parlamentet a főbíró angol nyelvű beszédével nyitották meg. Szintén az 1362-es parlament hagyta jóvá a *Statute of Pleading*¹⁷ jogszabályt, amely előírta, hogy „Minden beadványt angol nyelven kell előterjeszteni, előadni, megvédeni, megválaszolni, megvitatni és elbírálni az ő [a király] bíróságain, bármelyik bírāja előtt...”.

A középső és a kora újkori korszak közötti válaszvonal fontos jellemzője volt az angol nyelv egységes írott változatának kialakulása. Míg a nyelvjárási variációk a beszélt angol nyelv egész történelme során jellemzőek voltak, a közé pangol korszakot jelentős írásbeli változatosság is jellemezte. Így míg a modern

¹⁶ Allen 2017.

¹⁷ Statute of Pleading (1362) 36 Edw. III c. 15 <http://www.languageandlaw.org/TEXTS/STATS/PLEADING.HTM> és <https://vlex.co.uk/vid/pleading-in-english-act-808153077> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).

angolban a legtöbb szónak csak egyféle írásmódja van (eltekintve az amerikai és a brit angol közötti kisszámú eltéréstől), addig a középanyolban a hétköznapi szavaknak számos írásmódja volt.

Modern angol

A modern angol nyelv fogalmát egyezményesen úgy határozzák meg, mint az 1450 vagy 1500 óta használt angol nyelv. Általában különbséget tesznek a korai modern kor (nagyjából 1550–1800) és a késő modern angol (1800-tól napjainkig) között. A nyelv fejlődésének legújabb szakaszát általában mai angolnak (*Present-Day English*, PDE) nevezik. Ugyanakkor a nyelvészek a nyelv egy további, 1945 körül kezdődő, „világangolnak” nevezett szakaszát is megkülönböztetik, amely az angol mint nemzetközi közvetítőnyelv globalizációját tükrözi.¹⁸

Korai modern angol

A kora újkori angol időszak jelentős nyelvi átmenetet jelent a középanyol és a modern angol között. Ennek az időszaknak a pontos datálása vitatott, de kezdetét általában a 15. század végére teszik (a nyomdagép William Caxton általi bevezetését követően). Az időszak a 17. század végéig tart.

Ebben a korszakban számos tényező befolyásolta az angol nyelv fejlődését. Az egyik ilyen tényező a nyomdagépek megjelenése volt 1476-ban. A nyomtatás bevezetése az angol helyesírás fokozatos egységesítéséhez vezetett, bár a regionális eltérések és következtelenségek továbbra is fennmaradtak. Egy másik történelmi esemény, amely jelentős hatással volt az angol nyelvre, a protestáns reformáció volt. A protestáns egyházak jellemzően angolul tartották az istentiszteleteket, és így a vallási szövegeket le kellett fordítani latinból. A korszak társadalmi változásai, így az írni-olvasni tudás elterjedése, a középosztály megerősödése, a növekvő urbanizáció mind hozzájárultak a nyelv jelentős változásaihoz. A korszakban a latin, a görög és más európai nyelvek hatására jelentősen

18 Davies 2009.

bővült az angol szókincs. Összességében a kora újkori angol korszak a jelentős nyelvi változások időszaka volt, amely előkészítette az utat az angol nyelv modern formájának kialakulásához. A korszak legjelentősebb alkotója William Shakespeare, akinek művei bővelkednek a kora újkori angol nyelv kifinomult és köznyelvi formáinak példáiban.¹⁹

Késő modern angol (kb. 1800 – jelen)²⁰

A fő különbség a kora újkori és a késő újkori angol között a szókincsben rejlik – a kiejtés, a nyelvtan és a helyesírás nagyrészt változatlan maradt. A késő újkori angol nyelv két fő történelmi tényezőnek köszönhetően számos új szóval bővült. Az egyik ilyen tényező, az ipari forradalom következtében korábban nem létező dolgok és eszmék elnevezésére volt szükség. A 18. század végén és a 19. század elején lezajlott ipari forradalom legtöbb újítása brit eredetű volt. Az 1750 és 1900 közötti befolyásos tudományos és technológiai eredmények legalább felét angol nyelven publikálták. Egy másik angol nyelvű ország, az Amerikai Egyesült Államok is fenntartotta az angol nyelv dominanciáját az ott kifejlesztett új technológiák és innovációk által.²¹ Az ipari forradalom, az ipari és tudományos fejlődés szükségessé tette a neologizmusok használatát az új alkotások és felfedezések leírására. Ez nagymértékben támaszkodott a klasszikus nyelvekre, a latinra és a görögre, amelyekben a korszak tudósai általában igen jártasak voltak. A másik, az angol nyelv fejlődése szempontjából fontos történelmi tényező, a brit gyarmatosítás már a 16. században elkezdődött, de a 18. és a 20. század között felgyorsult és lendületet vett. A 16. század végén az angol anyanyelvűek száma mindössze 5–7 millió volt (és ők elsősorban a Brit-szigeteken éltek); a következő 350 évben ez a szám csaknem 50-szeresére nőtt, 80%-uk Nagy-Britannián kívül élt. A Brit Birodalom fénykorában (a 19. század végén és a 20. század elején) Nagy-Britannia a Föld felszínének csaknem egynegyedét uralta.

19 Davies 2005.

20 Barker é. n.

21 Frank 2014.

A gyarmatosítás és a világkereskedelem általános fellendülése ebben az időszakban számos kölcsönszó angol nyelvbe történő átvételéhez vezetett.²²

A 21. század elején egyértelműen az angol a világ legszélesebb körben használt nyelve, a hivatalos és egyéb interakciók nyelve nagyon sok országban, a globalizáció fő eszköze és a transznacionális kommunikáció alapértelmezett nyelve. A Brit Birodalom 17. században kezdődő, különböző gyarmatosítási indítékoktól vezérelt terjeszkedése révén az angol nyelv minden kontinensre eljutott: Észak-Amerikába és a Karib-térségbe, a déli féltekére (beleértve Ausztráliát, Új-Zélandot, Dél-Afrikát és más területeket), valamint Ázsiába, Afrikába és a csendes-óceáni térségbe.²³ Az őshonos nyelvekkel való érintkezés során számos országban az angol nyelv új, egyre stabilabb és lokalizáltabb, saját tulajdonságokkal és funkciókkal rendelkező változatai alakultak ki. Ezeket a fajtákat összefoglalóan „világangoloknak” nevezik, és az 1980-as évek óta a nyelvészetben egy új aldiszciplína alakult ki, amely ezek jellemzőit és használati feltételeit vizsgálja. Ezeket a nyelveket hagyományosan az egyes országokban és területeken betöltött státusuk szerint osztályozzák, anyanyelvként, második nyelvként vagy idegen nyelvként, és számos elméleti modellt javasoltak státusuk, fejlődésük és kölcsönös kapcsolataik magyarázatára. Következésképpen az „angol” fogalmát ma már nem egyetlen, monolitikus egységként, nyelvi standardként és referenciarendszerként kell felfogni, hanem úgy kell értelmezni, mint egymással összefüggő, szerkezetileg átfedő, de ugyanakkor különböző változatok összességét, amelyek egy alapvető „glokalizációs” folyamat termékei, változó, kontextusfüggő eredményekkel.²⁴

II. Jogi, közigazgatási alapok, előzmények

Az Egyesült Királyság egyes térségeiben jelentősen eltér a nyelvek jogi szabályozása. Ennek történelmi okai vannak: egyes térségek különböző korszakokban

22 Schneider 2012.

23 Medgyes 2022: 620–621.

24 Schneider 2018.

és eltérő módon kerültek az angol korona uralma alá. Egységes jelleget mutató nyelvpolitikai szabályozás csak a 16. század elejétől valósult meg, de a jogszabályok nem az Egyesült Királyság egészére, hanem az egyes országrészekre külön-külön vonatkoznak. Az első az angol nyelv használatát előíró központi jogszabály a *Pleading in English Act (Statute of Pleading)* 1362-ből, ami kötelezővé tette az angol nyelv használatát a peres eljárásokban. Az angol hivatalos nyelvi státusa ezt követően kezdett erősödni. Az angol nyelvhasználat a 19. század második felétől vált általánossá a kötelező angol nyelvű közoktatás bevezetését követően.

Az angol koronához csatolt területekre az angol nyelv használatára vonatkozó jogi szabályozás jóval jellemzőbb volt, mint Angliára. A 16. századtól kezdődően egyfajta asszimilációs nyelvpolitika valósult meg, amit csak a 20. század elejétől kezdődően kezdett fokozatosan felváltani egy pluralista szemléletű, regionális nyelveket támogató nyelvpolitika.²⁵

Az angol a legelterjedtebb nyelv az Egyesült Királyságban. 2021-ben 52,6 millió ember, a lakosság 91,1%-a használta első nyelvként.²⁶

Egy nyelv adott államban meglévő hivatalos státusát legalább háromféleképpen lehet meghatározni: az államnyelvi státus *de jure* meghatározása törvényben vagy alkotmányban, *de facto* státus, vagy az államiság egyik aspektusaként való elismerés. Az Egyesült Királyságban az angol nyelv nem rendelkezik *de jure* hivatalos státussal, hanem az ország *de facto* hivatalos nyelve.²⁷

III. A stratégiára vonatkozó javaslat célja

2020-ban a Brit Akadémia és négy együttműködő partnerszervezet közzétette a nemzeti nyelvstratégiáról szóló elképzelésüket, a *Towards a National Languages Strategy* (A nemzeti nyelvstratégia felé) című dokumentumot,²⁸ amely az egész Egyesült Királyságra vonatkozó, az alap-, közép- és felsőoktatásra kiterjedő nyelvtanítási és nyelvi készségfejlesztési stratégiára vonatkozó javaslataikat

25 Nagy 2019, 40.

26 <https://www.statista.com/statistics/329347/census-first-language-england-wales-population/> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).

27 Mac Síthigh 2018, 77.

28 British Academy 2020, továbbá Humphries–Ayres–Bennett 2022.

tartalmazza. Ebben a stratégiában egyértelmű célként fogalmazták meg, hogy 2025-re megállítsák a nyelvtanulók számának csökkenését, és egy kiegyenlítő-dési időszakot követően 2030-tól kezdve folyamatosan növeljék a nyelvtanulók számát. Sürgős, összehangolt és koordinált intézkedések meghozatalát javasolták az idegen nyelvi ismeretek és készségek bővítése érdekében az Egyesült Királyságban.

IV. Szerkezeti felépítés

A dokumentum öt fejezetből áll.

1. Bevezetés és kontextus
 - 1.1. A javaslat indoklása.
 - 1.2. Jelenlegi helyzet.
 - 1.3. A javaslat egyedi jellege.
2. Rövid távú intézkedések (első 12 hónap)
 - 2.1. Tudatosságnövelés és információmegosztás (az Egyesült Királyság egész területén).
 - 2.2. A GCSE és A-szintű vizsgák értékelése és összeállítása (Anglia, Észak-Írország, Wales).
 - 2.3. *Advanced Languages Premium*²⁹ (Anglia, Észak-Írország, Wales).
 - 2.4. A felsőoktatás finanszírozása (az Egyesült Királyság egész területén).
 - 2.5. Az oktatók és hallgatók mobilitása (az Egyesült Királyság egész területén).
3. Közép- és hosszú távú intézkedések (1–5 év)
 - 3.1. Infrastruktúra és koordináció.
 - 3.2. A továbbképzéssel és felsőoktatással foglalkozó stratégiai bizottságok.
 - 3.3. A Brit Akadémia, a Modern Nyelvek Egyetemi Tanácsa és az Egyesült Királyság Egyetemei közötti együttműködés.

29 Haladó szinten idegen nyelvet tanulók után járó támogatás.

- 3.4. Nagyköveti és mentorprogramok.
- 3.5. A képesítések elismerése.
- 3.6. Általános iskolai nyelvi tanterv.
- 3.7. 16. életévet követően megszerzett nyelvi képesítések.
- 3.8. Nyelvek a tanári alapképzésben.
- 3.9. A tanárok megtartására vonatkozó stratégia.
- 3.10. Intenzív nyelvtanulási programok.
- 3.11. A nyelvek integrálása a szakmai és műszaki képesítésekbe.

1. Bevezetés és kontextus

A javaslat indoklása

Sürgős, összehangolt fellépésre van szükség a nyelveket érintő kritikus helyzet megoldására az Egyesült Királyságban. Amennyiben az Egyesült Királyság polgárai az angolon kívül idegen nyelvi ismeretekkel rendelkeznének, az az Egyesült Királyságot virágzóbbá, termelékenyebbé, befolyásosabbá, innovatívabbá, tudatosabbá, kulturálisan gazdagabbá, társadalmilag összetartóbbá és egészségesebbé tenné. Korábban több alkalommal szorgalmazták egy, az egész Egyesült Királyságra kiterjedő stratégia elfogadását és végrehajtását. 2019 elején két ilyen indítványt nyújtottak be. Az egyik a „Nemzeti nyelvi fejlesztési programra” vonatkozó javaslat³⁰, amelyet az Összpárti Parlamenti Csoport a Modern Nyelvekért (All Party Parliamentary Group on Modern Languages) tett közzé; a másik pedig a „Nyelvek az Egyesült Királyságban. Cselekvési felhívás”,³¹ amelyet a négy, a tudományágak teljes skáláját képviselő nemzeti akadémia³² terjesztett be.

30 A *National Recovery Programme for Languages*. All-party Parliamentary Group on Modern Languages, 2019. <https://university-council-for-languages.org/wp-content/uploads/2020/05/languagesrecoveryprogrammeappgmfl-embargo4march.pdf> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).

31 British Academy 2019.

32 The British Academy, the Academy of Medical Sciences, the Royal Academy of Engineering, the Royal Society.

Helyzetleírás

Az idegen nyelvek ismerete stratégiai szempontból létfontosságú az Egyesült Királyság jövője szempontjából. Fontos a termelékenység, a kereskedelem és az üzleti élet, a műveltség és a készségek, a közösségi és társadalmi kohézió, a puha hatalom, a kultúra, a diplomácia, a védelem és a nemzetbiztonság, a közszolgáltatások, az egészség és a jólét, a kognitív képességek, a társadalmi mobilitás és az esélyegyenlőség szempontjából. A munkaerőpiacon előnyt jelent a nyelvismeret, de a nyelvtanulás révén megszerzett analitikus, nyelvi, műveltségi és kommunikációs készségek és az interkulturális jártasság is, amely lehetővé teszi, hogy az emberek különböző kultúrákban és országokban dolgozzanak.

A nyelvészeti kutatásoknak mérhető tudományos, társadalmi és kulturális hatása van a legkülönbözőbb területeken. Az utóbbi időben a nyelvi kutatások fontos szerepet töltöttek be a nemzeti és a globális kihívások megoldásában, például a konfliktuskezelés és a nemzetközi fejlesztés területén.

Mindazonáltal egyértelmű, hogy az Egyesült Királyságban a társadalom, a gazdaság, az üzleti élet és a jövőbeli kutatás igényeinek kielégítéséhez szükséges nyelvi készségek oktatása már hosszú ideje nem kielégítő, és a helyzet egyre súlyosbodik. Egy 2014-es, az Egyesült Királyság Kereskedelmi és Beruházási Hivatalának megbízásából készült jelentés becslése szerint a nyelvtudásbeli hiányosságok a GDP 3,5%-ába kerültek az Egyesült Királyságnak. A jelentés megállapította, hogy a nyelvi akadályok erősen befolyásolják a kereskedelmi folyamatokat, ami az angolszász exportpiacoktól való túlzott függőséghez vezet.

A lemaradás egyre nagyobb: az Egyesült Királyság egészét tekintve a (nem kötelező angol vagy walesi) nyelvet tanuló diákok száma az iskolai végzettség megszerzéséig és az egyetemi diplomaszintig még a század elejéhez képest is nagyon alacsony. A legújabb felmérések azt mutatják, hogy a hátrányos helyzetű fiatalok csak korlátozott mértékben tanulnak idegen nyelveket, ami tovább csökkenti a társadalmi mobilitás esélyeit.

További probléma, hogy azok, akik a családban nem angolul (vagy walesi, ír vagy skót gael nyelven) beszélnek, jellemzően nem kapnak lehetőséget anyanyelvi készségeik fejlesztésére, és gyakran úgy érzik, hogy a társadalom nem értékeli az általuk beszélt nyelvek ismeretét. A többnyelvűség és nyelvi

sokszínűség fokozottabb mértékű elismerése erősítené a társadalmi integrációt, a kohéziót és a másokkal szembeni nyitottságot és toleranciát.³³

A javaslat egyedi jellege

A javaslat az egész Egyesült Királyságra kiterjed. A tervek szerint a skót és a walesi kormány meglévő nemzeti stratégiáival összehangoltan működik majd, épít a sikeres kezdeményezésekre, és továbbfejleszti az angliai és észak-írországi stratégiai elképzeléseket.

A javaslat igyekszik levonni a *korábbi angol nemzeti nyelvstratégia* (2002–2010),³⁴ valamint a nyelvoktatásra és más tantárgyakra vonatkozó közelmúltbeli kezdeményezések *tanulságait*. Célja olyan többpárti támogatás elnyerése, amely egy adott kormány ciklusán túli végrehajtást tesz lehetővé.

Összehangolt, holisztikus megközelítést alkalmaz. Az egész rendszerre kiterjedő megközelítésre van szükség, mivel a rendszer minden egyes része függ a többitől.

Rövid és középtávú intézkedéseket egyaránt tartalmaz. Az intézkedések egy része rövid távú megoldás a jelenleg különösen kritikus problémákra. A középtávú, lényegesebb intézkedések végrehajtásával ezekre az azonnali megoldásokra már nem lesz szükség. Ezek az intézkedések a nyelvek iránti kereslet és kínálat kérdéseit egyaránt érintik.

A meglévő kezdeményezésekre és partnerségekre épít, és növeli azok hatását.

A javaslat felismeri, hogy a végrehajtás költségekkel jár, de ezeket számszerűsíteni kívánja, és arra törekszik, hogy ne kizárólag a kormányzatra háruljon a költségek viselésének felelőssége.

33 Lanvers 2011: 71.

34 *National Languages Strategy*. HC Deb 18 December 2002 vol 396 cc51-3WS. <https://api.parliament.uk/historic-hansard/written-statements/2002/dec/18/national-languages-strategy> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).

1. Rövid távú intézkedések (12 hónap)

Tudatosságnövelés és információmegosztás (az Egyesült Királyság egész területén)

A javaslat értelmében a nyelvoktatással és a nyelvi készségek fejlesztésével foglalkozó közösség együttműködik a *Languages UK* portál létrehozása és népszerűsítése érdekében. A *Languages UK* egy olyan együttműködésen alapuló webes forrás, amely a nyelvi szolgáltatások egységes, hiteles forrását biztosítja, és a kommunikáció és információcsere központi felülete.

A GCSE³⁵ és A-level³⁶ vizsgák értékelése és összeállítása (Anglia, Észak-Írország, Wales)

Az idegennyelvi érettségi vizsgákkal kapcsolatban régóta komoly problémát jelent a szigorú osztályozás, amit statisztikai adatok is bizonyítanak. Az azonos előképzettségű tanulók átlagosan rosszabb osztályzatot kaptak idegen nyelvből, mint más tantárgyakból. A javaslat szerint 2020-tól a kiigazításnak elég jelentősnek kell lennie ahhoz, hogy egyenlő versenyfeltételeket teremtsen.

Egy másik, de ezzel összefüggő probléma az, hogy a nyelvi érettségi vizsga felépítése néha a jelölteket szükségtelen nehézségek elé állítja (például túlságosan sok feladat elvégzését követeli meg), ami tovább demoralizálja a tanulókat, és negatívan hat az oktatásra azáltal, hogy a tanárokat arra ösztönzi, hogy a tanítás középpontjában „a vizsgára való felkészítés” álljon.

A javaslat szerint az intézkedés végrehajtásáért felelős szervek: Ofqual (az Egyesült Királyság kormányzati osztálya), Qualifications Wales (szakképzésért felelős hatóság), Tantervi, Vizsgáztatási és Értékelési Tanács (CCEA).

35 Leginkább a magyar alapszintű érettséginek felel meg.

36 Emelt szintű érettségi.

Advanced Languages Premium³⁷

A dokumentum javasolja, hogy az Oktatási Minisztérium Angliában, az Oktatási és Képzési Minisztérium Walesben és az Oktatási Minisztérium Észak-Írországon nyújtson képzési támogatást az emelt szinten idegen nyelveket tanulók számának megfelelően azon iskolák számára, ahol alacsony a kínálat és az igénybevétel szintje. Egy olyan időszakban, amikor a nyelvoktatás egyre inkább hiányzik az oktatásból a 16. életévüket betöltött diákok esetében (és különösen a hátrányos helyzetű régiókban), ez az intézkedés elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy a 16. életévüket betöltő diákok esetében a nyelvoktatás ne szűnjön meg teljes egészében.

A javaslat szerint az intézkedés végrehajtásáért felelős szervek: Oktatási Minisztérium (Anglia), Oktatási és Képzési Minisztérium (Wales) és Oktatási Minisztérium (Észak-Írország).

A felsőoktatás finanszírozása

A dokumentum javasolja, hogy az Egyesült Királyság kormányai és a felsőoktatás finanszírozásáért felelős szervei biztosítsák, hogy az alapképzés finanszírozási formái fedezzék a nyelvi diplomák és egyéb nyelvtanulási lehetőségek teljes költségét.

Az egyetemek belső finanszírozási modelljeikben biztosítsák az intenzív nyelvoktatással és anyanyelvi bemenettel kapcsolatos költségeket. Ennek a finanszírozási modellnek figyelembe kell vennie az intézményközi nyelvi programok költségeit is, amelyek lehetővé teszik a hallgatók számára, hogy egy másik szakon szerzett diplomájuk mellett nyelvet is tanuljanak.

Az Egyesült Királyság kormányai és a finanszírozó szervek hozzanak létre a nyelvi kihívások kezelésére hivatott alapokat (*Languages Challenge Funds*), azaz központi finanszírozási forrásokat minden egyes joghatóságban, amelyekhez

³⁷ Támogatás a haladó szintű nyelvoktatás esetében. A támogatás a már létező *Advanced Maths Premium*hoz, azaz az emelt szinten matematikát tanuló diákok után járó juttatási rendszerhez hasonlóan működne.

a felsőoktatási intézmények pályázhatnak, ha új kínálatot kívánnak létrehozni vagy bővíteni akarják a már meglevő képzési formáikat.

Ez lehetővé teszi a felsőoktatási intézmények számára, hogy továbbra is magas színvonalú szolgáltatásokat nyújtsanak egy olyan területen, amely stratégiai fontosságú a nemzet számára, és amely elengedhetetlen a nyelvi képzés szempontjából.

A javaslat szerint az intézkedés végrehajtásáért felelős szervek: Oktatási Minisztérium (Anglia), Gazdasági Minisztérium (Észak-Írország), Higher Education Funding Council (Felsőoktatási Finanszírozási Tanács, Wales), Skót Finanszírozási Tanács (Skócia), egyetemek.

Oktatói és hallgatói mobilitás (az Egyesült Királyság egész területén)

Az Egyesült Királyság kormányai biztosítsák, hogy a külső mobilitási programok (például az Erasmus+), valamint a nyelvi szakemberek számára az Egyesült Királyságba tanítás céljából történő érkezést lehetővé tevő programok a jövőben legalább a jelenlegi szinten fennmarad hassanak. Hosszabb távon arra ösztönzik az Egyesült Királyság kormányait, hogy hozzanak létre hasonló programokat az Európán kívüli mobilitás támogatására.

A javaslat szerint az intézkedés végrehajtásáért felelős szervek: Oktatási Minisztérium (az Erasmus+ esetében), az Egyesült Királyság Belügyminisztériuma, Nemzetközi Kapcsolatokért és a Walesi Nyelvért felelős Miniszter Hivatala (Wales), Skót Kormány, Észak-Írország Végrehajtó Hatósága.

2. Közép- és hosszú távú intézkedések – 1–5 év

Infrastruktúra és koordináció (az Egyesült Királyság egész területén)

A dokumentum javaslatot tesz a következőkre:

A meglevő támogatott partnerségek vagy az alap- és középfokú oktatást támogató központok megerősítése (a legjobb gyakorlatok terjesztése és annak elősegítése érdekében, hogy minden diák számára elérhető legyen a magas színvonalú oktatás).

Stratégiai bizottságok létrehozása a felsőoktatás és a továbbképzés területén (a koordináció és a tervezés elősegítése érdekében).

Az Egyesült Királyság kormányainak azt is biztosítaniuk kell, hogy ezek a finanszírozott partnerségek vagy központok megfelelő módon hálózatba szerveződjenek, hogy a legjobb gyakorlatokat megoszthassák egymással.

A javaslat szerint az intézkedés végrehajtásáért felelős szervek: Oktatási Minisztérium (Anglia), Oktatási és Képzési Minisztérium (Wales), Oktatási Minisztérium (Észak-Írország), Skót Kormány (Skócia).

A továbbképzéssel és felsőoktatással foglalkozó stratégiai bizottságok

Jelenleg nincs olyan szerv, amely a felsőoktatási nyelvi képzés stratégiai tervezésének felügyeletéért lenne felelős. Bár a felsőoktatás (joghatóságtól függően kisebb-nagyobb mértékben) piacvezérelt ágazat, a javaslat elengedhetetlennek tartja a koordinációt és az információk megosztását a következő négy cél elérése érdekében:

- Az Egyesült Királyságban legyen elegendő számú nyelvi diplomával rendelkező szakértő, lehetővé téve a mélyreható nyelvi és kulturális szakértelem iránti nemzeti igény kielégítését.

- A kevésbé széles körben tanult, de stratégiaiilag fontos nyelvekből (például mandarin, arab, orosz) elegendő számú diplomával rendelkező szakember álljon rendelkezésre a szerteágazó nemzeti igények (például a kereskedelem, nemzetbiztonság stb.) kielégítése érdekében.

- A nyelvi diplomák elérhetőségének stratégiai szempontok szerinti elosztása az Egyesült Királyságban, hogy elkerülhető legyen az olyan körzetek kialakulása, ahol a hallgatók nem végezhetnek nyelvi tanulmányokat a saját régiójukban lévő egyetemen, ami létfontosságú a társadalmi mobilitás szempontjából.

- Az Egyesült Királyság vezető pozíciójának megtartása a nyelvi kutatás terén, mivel az egyetemi kutatói közösségek fenntartásának képessége szorosan összefügg az alapképzésben kínált képzési lehetőségekkel.

***A Brit Akadémia (British Academy), a Modern Nyelvek
Egyetemi Tanácsa (University Council for Modern Languages,
UCML) és az Egyesült Királyság Egyetemei (Universities UK)
közötti együttműködés***

Mivel a továbbképzésben az elmúlt években csökkent a nyelvi kínálat, a dokumentum javaslatot tesz egy kezdetben önálló nyelvi továbbképzési Stratégiai Bizottság felállítására. A Stratégiai Bizottság nyomon követné a nyelvoktatási kínálatot, és ösztönözhetné regionális továbbképzési nyelvi központok létrehozását (amelyek együttműködnének a helyi egyetemek intézményi szintű nyelvi programjaival). Az elfogadott modelltől függően a Stratégiai Bizottság további finanszírozást igényelhetne az Egyesült Királyság kormányaitól a regionális központok támogatására.

A javaslat szerint az intézkedés végrehajtásáért felelős szervek: AoC (Anglia), Colleges Scotland (Skócia), Colegau Cymru (Wales), Northern Ireland Colleges (Észak-Írország).

***Nagyköveti és mentorprogramok
(az Egyesült Királyság egész területén)***

A dokumentum javasolja, hogy az Egyesült Királyság kormányai finanszírozzák a meglévő nagyköveti és mentorprogramok kiterjesztését, amelyeknek feladata a hatékony értékelések végrehajtása.

Az Egyesült Királyságban már számos nagyköveti és mentorprogram létezik. Ha ezek a programok megbízható értékeléssel bizonyítják hatásosságukat, kiterjesztésük érdekében az Egyesült Királyság kormányai növeljék finanszírozásukat.

A programok támogatásáért, koordinálásáért és népszerűsítéséért a Languages UK felelne.

A javaslat szerint az intézkedés végrehajtásáért felelős szervek: Oktatási Minisztérium (Anglia), Oktatási és Képzési Minisztérium (Wales), Oktatási Minisztérium (Észak-Írország), Skót Kormány (Skócia).

A képesítések elismerése (az Egyesült Királyság egész területén)

Javasolják egy mindenki számára hozzáférhető, ágazatokon átívelő, nyelvi kompetenciákra és képesítésekre vonatkozó keretrendszer létrehozását.

A javaslat szerint az intézkedés végrehajtásáért felelős szervek: Chartered Institute of Linguists (CIOL), Universities and Colleges Admissions Service (UCAS).

Általános iskolai nyelvi tanterv (Anglia, Wales, Észak-Írország)

A dokumentum javasolja, hogy a nyelvoktatással foglalkozó közösség az Egyesült Királyság kormányaival együttműködve tegyen további erőfeszítéseket a legmegfelelőbb módszertan kidolgozása, majd megvalósítása érdekében egyrészt az általános iskolai tanterv, másrészt középfokú oktatásba való átmenet terén.

Jelenleg mindkét területen súlyos hiányosságok tapasztalhatók, a jó gyakorlatok ellenére. Angliában az Oktatási Minisztérium a szakmai szervezetekkel és kutatókkal együttműködve dolgozzon ki egyértelmű, nem kötelező érvényű nemzeti iránymutatást a nyelvoktatásra fordítandó időkeretre vonatkozóan.

Walesben a walesi kormány a 2022-es új walesi tantervben határozza meg az elsődleges nyelvekre szánt időkeretet.

Észak-Írországban az Oktatási Minisztérium dolgozzon ki és hajtsa végre egy teljes mértékben finanszírozott általános iskolai nyelvi tantervet. Észak-Írország az Egyesült Királyság egyetlen olyan része, ahol nincs törvényileg előírt általános iskolai nyelvi program.

A javaslat szerint az intézkedés végrehajtásáért felelős szervek: Oktatási Minisztérium (Anglia), Oktatási és Képzési Minisztérium (Wales), Oktatási Minisztérium (Észak-Írország).

16. életévet követően megszerzett nyelvi képesítések (Anglia, Wales, Észak-Írország)

A 16. életévüket betöltöttek esetében az oktatási szolgáltatók integrálják a nyelvi elemeket a képesítésekbe, és az Egyesült Királyság kormányai és az odaítélő

testületek fontolják meg új típusú nyelvi képesítések bevezetését a 16. életévüket betöltött diákok esetében.

A javaslat szerint az intézkedés végrehajtásáért felelős szervek: iskolák, felsőoktatási intézmények, Oktatási Minisztérium (Anglia és Észak-Írország), Gazdasági Minisztérium.

Nyelvek a tanári alapképzésben (az Egyesült Királyság egész területén)

Az Oktatási Minisztérium Angliában, az Oktatási Munkaerő Tanács Walesben és az Általános Tanügyi Tanács Skóciában kötelezzék a tanári alapképzést nyújtó intézményeket, hogy növeljék az óraszámot a nyelvszakos képzésben.

Az egyetemeknek és főiskoláknak intézményszintű nyelvi programjaikon keresztül elő kell segíteniük az általános iskolai tanár szakos hallgatók nyelvtanulását annak biztosítása érdekében, hogy minden általános iskolai tanárnak lehetősége legyen legalább a Közös Európai Referenciakeret³⁸ (KER) A1/A2 szintjének megfelelő nyelvtudás megszerzésére.

A javaslat szerint az intézkedés végrehajtásáért felelős szervek: Oktatási Minisztérium (Anglia), az Oktatási Munkaerő Tanács (Education Workforce Council, Wales) és az Általános Tanügyi Tanács (General Teaching Council, Skócia).

A tanárok megtartására vonatkozó stratégia (Anglia, Wales, Skócia)

Az Oktatási Minisztérium Angliában, az Oktatási Munkaerő Tanács Walesben és az Általános Tanügyi Tanács Skóciában működjenek együtt a nyelvtanárok megtartására és toborzására vonatkozó közös stratégia kidolgozásában, felismerve, hogy a különböző joghatóságok eltérő tanárképzési és akkreditációs rendszereket alkalmaznak. Fontolóra kell venni az ösztöndíjak – amennyiben

³⁸ <https://europa.eu/europass/en/common-european-framework-reference-language-skills> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).

vannak ilyenek – több lépcsőben történő kifizetését a megtartás ösztönzése érdekében.

A javaslat szerint az intézkedés végrehajtásáért felelős szervek: Oktatási Minisztérium (Anglia), Oktatási Munkaerő Tanács (Wales) és Általános Tanügyi Tanács (Skócia).

Intenzív nyelvtanulási programok (Anglia, Wales, Észak-Írország)

Az Oktatási Minisztérium Angliában és az Észak-Írországi Oktatási Minisztérium a Mandarin Kiválósági Program³⁹ sikerére építve vezessen be intenzív programokat más nyelvek tanulására, amelyek minden tanuló számára elérhetőek, és amelyek az Egyesült Királyságban a többszörösen hátrányos helyzetű területekre és más olyan területekre összpontosítanak, ahol alacsony a nyelvtanulási kedv.

A javaslat szerint az intézkedés végrehajtásáért felelős szervek: Oktatási Minisztérium (Anglia), Oktatási és Képzési Minisztérium (Wales), Oktatási Minisztérium (Észak-Írország).

A nyelvek integrálása a szakmai és műszaki képezésekbe (az Egyesült Királyság egész területén)

A képezéseket szabályozó hatóságok gondoskodjanak arról, hogy az odaítélő szervek adott esetben integrálják a nyelvtanulást a szak- és műszaki képezésekbe. Az Egyesült Királyság kormányának ipari stratégiája a termelékenység fokozását és az emberek jövedelemtermelő képességének javítását tűzte ki célul a készségekbe, valamint a vállalkozásokba, az iparba és az infrastruktúrába történő beruházások révén. Az ipari stratégia a tudományos és műszaki tárgyakban való készségek hiányára összpontosít, de nem ismeri fel, hogy az egyéneknek nyelvtudásra is szükségük van a stratégia által megfogalmazott célok elérése érdekében.

³⁹ <https://ci.ioe.ac.uk/mandarin-excellence-programme/> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).

A javaslat szerint az intézkedés végrehajtásáért felelős szervek: munkáltatói szervezetek, Ofqual (az Egyesült Királyság kormányzati osztálya), Qualifications Wales (szakképzésért felelős hatóság), Tantervi, Vizsgáztatási és Értékelési Tanács (CCEA), Skót Képesítési Hatóság (SQA)

3. Várható eredmények

Az Egyesült Királyság nyelvi stratégiájának sikere sokféle formában jelentkezik majd, amelyek közül néhány nehezen mérhető. A dokumentum indikátorként az alábbi mérhető eredményeket javasolja alkalmazni.

Alap- és középfokú oktatás

Minden diák egy vagy több nyelvet tanul (az angol és a walesi kötelező nyelveken kívül) legalább 7 éves kortól 14 éves korig, és túlnyomó többségük legalább 15/16 éves koráig.

Alapfokú oktatás

Az időkeret és az elszámoltathatóság egyértelművé tételével egységesebb minőség biztosítása a tanulók (és a tanárok) számára az alapfokú oktatásban. Támogatni szükséges a tanárokat a megfelelő nyelvi képesítések és képzések megszerzésében, lehetővé téve szakmai fejlődésüket.

Középfokú oktatás

A nyelvtanulást 18 éves korig folytató diákok számában tapasztalható csökkenő tendencia megállítása, annak érdekében, hogy 2025-től kezdődően évente növekedjen a tanulók száma. Ehhez fenn kell tartani és növelni kell a 16 éves kort követően nyelveket oktató iskolák és felsőoktatási intézmények számát, beleértve az egynél több nyelvet emelt vagy azzal egyenértékű szinten kínáló iskolák számát is.

Egyetemek

Az Egyesült Királyság egészét tekintve az egyetemi hallgatók számának csökkenésének megállítása 2025-ig, majd a nyelvtanulók számának folyamatos növekedése 2030-tól kezdődően.

Kutatás

A jelenlegi magas színvonalú nyelvi pályázatok számának fenntartása a támogatott programok és doktori programok keretében.

4. Felelős szervek és várható költségek

A dokumentum ebben a fejezetben tételesen felsorolja a fent leírt intézkedési javaslatokat, megnevezi a végrehajtásért felelős szervezeteket, és megadja a várható költségeket.

V. A stratégiai javaslat végrehajtása

A stratégiai javaslat végrehajtása hiányos.

Egy 2023-ban megjelent elemzés⁴⁰ rámutat arra, hogy a Brit Akadémia és az UCFL legújabb eredményei összetett képet mutatnak a nyelvtanulási tendenciákról az Egyesült Királyságban az egyetemi hallgatók körében. Míg az elmúlt évtizedben jelentős csökkenés volt tapasztalható az egynyelvű vagy kombinált nyelvi alapképzésben tanulók körében, addig a társadalomtudományi vagy művészeti/bölcsészettudományi szakkal párhuzamosan nyelveket tanulók esetében a kép vegyesebb.

Az egyetem előtti szinten a Brit Akadémia *SHAPE Indicators* kezdeményezése nyomon követi a nyelvtanulás elterjedtségére vonatkozó adatokat a középfokú oktatásban az Egyesült Királyságban. Biztató, hogy Angliában, Walesben

40 Forsdick 2023.

és Észak-Írorszáiban egyre népszerűbbek az olyan nyelvek, mint a spanyol, az arab, az urdu és a kínai, különösen a GCSE esetében. A spanyol nyelvet 2022 óta 11,4%-kal, az egyéb modern nyelveket – beleértve a fent említett nyelveket is – 9,5%-kal többen tanulják. Ami azonban az emelt szintű érettségire való felkészülést illeti, az elmúlt tanévben kevesebb diák vett fel nyelveket, mint 2022-ben, még akkor is, ha az olyan tantárgyak esetében, mint az arab és a kínai, némi növekedés tapasztalható. A kínai nyelv népszerűsége továbbra is erősödik minden képesítési szinten.

Végezetül egyértelmű, hogy az Egyesült Királyságban hatalmas, sokszínű és eddig kiaknázatlan nyelvi kapacitás áll rendelkezésre, amelyet a társadalmi, politikai és gazdasági fejlődés, valamint a hazai és globális kihívások kezelése érdekében hasznosítani lehet. E cél eléréséhez elengedhetetlen a többnyelvűség elfogadása és támogatása, és az, hogy a tanulók és a politikai döntéshozók felismerjék a többnyelvűség értékes szerepét és helyét az Egyesült Királyságban.

Ezen erőfeszítések támogatására az Akadémia a nyelvek, a készségek és az oktatás területén működő meghatározó szervezetekkel együtt részt vett egy új, *The Languages Gateway* nevű forrás kifejlesztésében, amelynek célja, hogy a nyelvtanulók (és a nyelvtanulásra törekvők) megtalálják azokat a lehetőségeket, információkat és forrásokat, amelyekre szükségük van ahhoz, hogy elinduljanak vagy folytassák tanulmányaikat.

VI. Ütemterv

A 2020-as stratégiai javaslat hosszú távú tervet alkot, amelynek első öt éve arra irányul, hogy a helyzet további romlását megállítsák – figyelemreméltóan realista célkitűzés –, további öt éve stabilizálásra törekszik, és érdemi fejlődést csak 2030 után vár el. A rövid távú intézkedések (az első évben) ennek az információs és anyagi alapjait teremtik meg (hiteles információt adó portál, nyelvvizsgák értékelése és korrekciója, képzési támogatás és felsőoktatási finanszírozás kiépítése, a szükséges oktatói és hallgatói mobilitás megteremtése – az utóbbira nem világos, mennyiben lehet hathatós intézkedéseket tenni a kitűzött rövid idő alatt). Más, szintén alapvető, de rendszerszintű átalakítást igénylő infrastrukturális intézkedések megvalósítását középtávon (1–5 év közt) tervezik

(támogatott partnerségek létrehozása, koordinált felsőoktatási stratégia, ágazatokon átívelő képesítési keretrendszer, általános iskolai tanterv módosítása,⁴¹ új típusú nyelvi képesítések a 16. évüket betöltötteknek, tanári alapképzés fejlesztése, szakmai és műszaki képesítésekbe a nyelvtudás beépítése, tanárok megtartására stratégia kidolgozása, intenzív nyelvtanulási programok). A terv szerint 2025 után már az intézkedések implementációja volna esedékes.

VII. Feladat- és hatáskörök

A stratégiai terv pontos hatáskörökhöz rendezi az egyes feladatokat, ezek azonban a nagy-britanniai közigazgatás sajátosságai folytán rendszerint több, párhuzamosan működő, állami és országreszszintű szervezet közt oszlanak meg. Mind a rövid, mind a középtávú feladatok jelentős részének Angliában, Walesben és Észak-Írországbán a helyi Oktatási Minisztérium a felelőse (Skóciában általánosabban a Kormányt nevezik meg): támogatások (Advanced Languages Premium), stratégiai partnerségek, nagyköveti és mentorprogramok, általános iskolai nyelvi tanterv, intenzív nyelvtanulási programok. Angliában idetartozik a nyelvi képzés fejlesztése a tanári alapképzésben, stratégiaalkotás a tanárok megtartására, viszont Skóciában és Walesben ez az *Általános Tanügyi Tanács*, ill. Oktatási Munkaerő Tanács reszortja. Egyes feladatokat más minisztériumok is ellátnak (az oktatói és hallgatói mobilitás szervezését Angliában a Belügyminisztérium – az Erasmus+ programot kivéve –, Walesben a Nemzetközi Kapcsolatokért és a Walesi Nyelvért felelős Miniszter Hivatala; a felsőoktatás finanszírozását Észak-Írországbán a Gazdasági Belügyminisztérium).

Két feladattípus azonban jellemzően alsóbb szintű hivatalok hatásköre: a nyelvvizsgák és szakmai és műszaki képesítések reformja az egyes országrészekben különböző képesítési hatóságokhoz van rendelve; a felsőoktatásban a nyelvoktatás fejlesztéséhez a Stratégiai Bizottság felállítása országreszenként különböző egyetemi szervezettek hatásköre; a képesítések elismerése az előzőektől *különböző, egyetemi szervezettek hatásköre, és egyes*

41 Erre egyedül Walesben volt egy világos 2022-es határidő kitűzve.

országokban a finanszírozás is (Wales: Felsőoktatási Finanszírozási Tanács, Skócia: Skót Finanszírozási Tanács).

VIII. Felügyelet, fenntartás és megújítás

A javaslat a korábbi nemzeti nyelvstratégia (2002–2010) tapasztalataira támaszkodó újratervezésből indul ki. A jelen megvalósulási fázis monitoringjáról és szabályozott újratervezéséről nincs adat, de a lezárulta után megalkotandó nyelvstratégia bizonyára ismét ennek tapasztalataiból indul majd ki.

IX. Összehasonlítás, kitekintés

Az angol nyelvpolitikát közvetlenül szinte lehetetlen összehasonlítani a magyar nyelvstratégia, de akár nyelvpolitika lehetőségeivel, a két nyelv helyzete annyira különböző. Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának közös nyelvstratégiára, amely értelemszerűen a közös angol nyelvet érintené, egészében nincs szüksége, csupán bizonyos részterületek igényelnek központi stratégiai tervezést – az angol nyelv használatát és fejlődését a világon semmi nem veszélyezteti, hacsak nem önmaga: ugyanis azáltal, hogy mára tagadhatatlanul globális *lingua francá*vá vált, a helyi és anyanyelvi nyelvhasználat sajátosságai elveszthetik uralkodó szerepüket. Még az anyanyelvi angol nyelvhasználat területén belül is Nagy-Britannia csupán kisebbséget képez, a többi (kisebb nyelvpolitikai és demográfiai súlyú) anglofón országokat figyelmen kívül hagyva is az Amerikai Egyesült Államok jelenti a domináns többséget, amelynek nyelvhasználatát Nagy-Britannia úgysem tudja befolyásolni. Természetesen volna elvi lehetőség közös nyelvpolitikai szervek létrehozására úgy, mint a frankofón, hispanofón vagy luzofón térségben, de ezt eddig úgy tűnik, senki nem igényelte, mivel közösen ellátandó feladatokat vagy elhárítandó veszélyeket nem azonosítottak.

Az angol nem veszélyeztetett domináns szerepével függhet össze az is, hogy csupán *de facto* államnyelv, nem *de jure* – sőt Nagy-Britannia megengedheti magának azt is, hogy egyes országokban veszélyeztetett kelta nyelvek legyenek a *de jure* államnyelvek (ami az angol általános használatát egyáltalán nem

érinti hátrányosan). Magyarországra nézve ennek semmi relevanciája nincs, legfeljebb figyelmeztetésül szolgálhat, hogy a környező országokban kisebbségben élő magyar anyanyelvű beszélők helyzetének nem jelentené automatikus javulását az sem, ha a magyar nyelvhasználat a mostanihoz képest magasabb szintű hivatalos elismerésben részesülne.

Az angol nyelvi tervezés lényegében egyetlen kérdésre irányul: a nagy-britanniai nyelvoktatás erősítésére. Ámbár ezt „nemzeti nyelvstratégiának” nevezik, távol van attól, hogy valóban általános stratégiai tervről beszélhessünk. Magának az angol nyelvnek a fejlesztése szóba sem jön – természetesen a nyelv spontán nagy ütemben fejlődik –, a többi őshonos kisebbségi nyelv problémáit pedig külön országrészi nyelvstratégiák próbálják kezelni (ld. a walesi, skót, cornwalli nyelvstratégiát). A központi nyelvpolitika érdemben egyetlen problémával próbál foglalkozni: hogy a nagy-britanniai lakosság idegennyelv-ismerete kritikusan alacsony szinten van. Ez természetesen Magyarországon is ismert probléma, így elvileg tanulságosak lehetnének a tapasztalatok, viszont maguk a kitűzött célok olyan alacsony szinten vannak, ami számunkra szinte értelmezhetetlen (minden diák tanuljon legalább egy idegen nyelvet, a nyelvtanulók és nyelveket oktató intézmények száma legalább ne csökkenjen, minden régióban legyen lehetőség egyetemi nyelvi képzésre stb.). De legalább pozitív a tervezett intézkedések rendszerszerű, minden szintre és képzési formára tekintettel levő volta, bár a megvalósulásuk még hiányos. Összességében tehát az angol nyelvstratégiai tervezés tapasztalatai a magyar számára gyakorlatilag nem használhatók fel.

A SKÓT (GAEL) NYELVSTRATÉGIA

Alapadatok

Érintett nyelvek: gael, scots

Érintett országok: Skócia, Egyesült Királyság

A nyelvek státusa az érintett országban: a gael hivatalos nyelv az angol mellett Skóciában, kisebbségi nyelv a hivatalos angol nyelv mellett az Egyesült Királyságban; a scots őshonos nyelv

A beszélőközösség mérete: Skócia lakossága: 5 436 600 fő,¹ a lakosság 30 százaléka ismer legalább pár szót a gael nyelvből saját bevallása szerint (kb. 1 680 000 fő).² A gael nyelvet beszélők és értők száma ennél radikálisan alacsonyabb, de a 2022. évi census nem mérte a nyelvismertetet. A 2011. évi census adatai szerint Skóciában 87 000 fő (a lakosság 1,7%-a) rendelkezett bizonyos skót gael nyelvtudással, és 57 600 fő beszélt a nyelvet.³ A 2022. évi census szerint 1 508 540 fő beszéli a scots nyelvet, és 2 444 659 fő nyilatkozott úgy, hogy beszél vagy ír és olvas, illetve érti a scots nyelvet.⁴

1 A 2022. évi census adatai szerint. <https://www.scotlandscensus.gov.uk/media/h5qokkij/scotland-s-census-2022-first-results-rounded-population-estimates-data.xlsx> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

2 A Nemzeti Gael Nyelvi Terv 2023–2028 adatai alapján. https://www.gaidhlig.scot/wp-content/uploads/2023/12/FINAL_BnG_National_Gaelic_Language_Plan_ENGLISH.pdf (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

3 <https://www.scotlandscensus.gov.uk/census-results/at-a-glance/languages/> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.). A jelentős különbség a mérés módszertanából adódik, tudniillik a 2011-es censusban a nyelvet valamilyen szinten beszélők és a nyelvet jól értők és beszélők számát mérték. A *Nemzeti Gael Nyelvi Terv 2023–2028*. című dokumentumban viszont a 2022-ben publikált Scottish Social Attitudes Survey (SSAS) nevű felmérés adataira hivatkoztak, amely a saját bevallásuk szerint a gael nyelvből legalább pár szót ismerő személyek számát mérte (https://www.gaidhlig.scot/wp-content/uploads/2023/12/FINAL_BnG_National_Gaelic_Language_Plan_ENGLISH.pdf, letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

4 *Scots language policy*. Scottish Government, 2015. <https://www.gov.scot/policies/languages/scots/> (letöltés időpontja: 2024. 07. 23.).

A stratégiai dokumentum típusa: nyelvstratégia: Nemzeti Gael Nyelvi Terv 2023–2028, Scots nyelvpolitika⁵

A stratégia természete: nyelvelénkítés, a beszélők és a használati szinterek növelése

A stratégia kiterjedése: középtávú

A stratégia időtartama: ötéves, rendszeresen megújuló nyelvstratégia

Intézkedési területek:

- A gael nyelv közösségi használatának és tanulásának támogatása
- A családon belüli gael nyelvhasználat és nyelvtanulás ösztönzése
- A gael nyelv használatának és tanulásának ösztönzése a kreatív iparágakban
- A gael nyelv használatának és tanulásának ösztönzése az üzleti életben és a gazdaságban
- A scots nyelv nyilvános és közösségi használatának ösztönzése
- Elősegíteni a scots nyelv elsajátításának, használatának és fejlesztésének lehetőségét az oktatásban, a médiában, a könyvkiadásban és a művészetekben
- Ösztönözni a scots élő nyelvként való használatát a skót közélet minden kommunikációs színterén

Felelős intézet, kidolgozó: Gael Nyelvi Fejlesztő Testület (Bòrd na Gàidhlig), Skócia Kormányának Scots Nyelvi Minisztériumi Munkacsoportja

„Nyelvstratégiai mátrix”: A skót gael nyelv az UNESCO szerint a kifejezetten veszélyeztetett beszélt nyelvek közé tartozik.⁶ A *Nemzeti Gael Nyelvi Terv 2023–2028.* című dokumentum szerint is fennáll a marginalizálódás veszélye, de a dokumentum mögött álló *Scottish Social Attitudes Survey* (SSAS) című kutatás szerint növekszik a gael nyelv iránt pozitív attitűddel rendelkező skót állampolgárok száma. Továbbá a dokumentum szerint 2012 és

5 *Scots language policy.* Scottish Government, 2015. <https://www.gov.scot/policies/languages/scots/> (letöltés időpontja: 2024. 07. 23.).

6 *World Atlas of Languages.* UNESCO. <https://en.wal.unesco.org/languages/scottish-gaelic> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

2022 között 15-ről 30 százalékra növekedett azoknak a skót lakosoknak az aránya, akik legalább néhány szót beszélnek gaelül.

A scots nyelv az UNESCO jelentése szerint potenciálisan veszélyeztetett nyelv,⁷ a nyelvet kizárólag Skóciában beszélik, és kulturális hagyományokban, dalokban, a költészetben, az irodalomban öröklődik át, jelentős számú beszélője van (lásd az *Alapadatok* című fejezetet), viszont a közéletben, a nyilvános társadalmi kommunikációs színtereken kevésbé jelenik meg⁸

I. A nyelv története, jelenkori állapota

Nagy-Britannia területének lakói a történeti kor kezdetén a kelták voltak, éppen ezért a sziget őshonos nemzeti kisebbségei mind kelta eredetűek. Az angol hódítás a nemzeti kisebbségek nyelveit a kihalás szélére sodorta. Megőrzésükre, újjáélesztésükre különösen az utóbbi évtizedekben fektetnek nagy hangsúlyt. A még fellelhető kelta nyelvek két csoportra oszthatók:

- gael nyelvek (goidelic): az észak-kelta nyelvek (q-kelta): erse (ír), gaelic (skót), manx (Man-szigeti);
- brit nyelvek (brythonic): a dél-kelta nyelvek (p-kelta): cymareg (walesi), breton, kernewek (cornwalli).⁹

A skót gael nyelv (skót gael nyelven *gáidhlig*) a kelta nyelvek goidelic csoportjába tartozik és az óír nyelvből származik. Skóciában Kr. u. 500 körül váltott egy korábbi kelta nyelvet, és a 13. századra alakult külön gael dialektussá. Írországbán és Skóciában a 17. századig közös gael irodalmi nyelvet használtak. Akkorra a skót gael már elég fejlett volt ahhoz, hogy elkülönüljön az ír nyelvtől. A 16. században kezdtek megjelenni olyan kéziratok, amelyekben már feltűnt a gael jellegzetes skót formája.

Annak ellenére, hogy a skót parlament 1999-es létrehozásával hivatalosan is megerősítették a skót gael nyelv státusát, a 2001-es népszámlálás 59 000 skót

7 *World Atlas of Languages*. UNESCO. <https://en.wal.unesco.org/search?keys=Scots> (letöltés időpontja: 2024. 07. 23.).

8 *Scots language policy*. Scottish Government, 2015. <https://www.gov.scot/policies/languages/scots/> (letöltés időpontja: 2024. 07. 23.).

9 Apáti–Győri Szabó 2002.

gael nyelvet beszélőt számlált. Tíz évvel később, a 2011-es skóciai népszámlálás ugyan valamivel kevesebb, 57 600 főről állapította meg, hogy beszéli a nyelvet, de a 25 év alattiak körében elsőként tapasztaltak növekedést. Összesen 87 000 fő (a lakosság 1,7%-a) nyilatkozott úgy, hogy rendelkezik bizonyos skót gael nyelvtudással.¹⁰

A 2022. év skóciai censzuson a nyelvismeretet nem mérték, viszont 2022-ben tették nyilvánossá a *Scottish Social Attitudes Survey* (SSAS) című kutatás adatait, amely szerint a skót lakosság 30 százaléka ismert a gael nyelvből legalább néhány szót. Az összehasonlíthatóság kedvéért érdemes megemlíteni, hogy ugyanez az arány az említett kutatás szerint 2012-ben csak 15 százalék volt.¹¹ Ez természetesen egyáltalán nem jelent tényleges gael nyelvtudást. A 2011-es census azt is megmutatta, hogy a gael nyelvet beszélők többsége Skóciában él, mintegy 50%-uk a Skót-felföldön és a szigeteken, másik 50%-uk pedig az ország többi részén. Az Egyesült Királyságon kívül Kanadában (Új-Skócia), Ausztráliában és az Egyesült Államokban él olyan nyelvközösség, amely aktívan használja a skót gael nyelvet.¹²

A gael kisebb közösségekben maradt fenn, ám ezekben a mai gael közösségekben a kulturális örökségnek nagyon fontos összetevője az erős helyi identitástudat. A szájhagyomány útján terjesztett legendák, történetek a gael ősök tet-teiről egyfajta összetartozást és büszkeségérzetet hoztak létre. Erősen kötődnek az őket körülvevő természeti környezethez, és nagy jelentőséget tulajdonítanak

10 A 2011-es népszámlálás adatai alapján a Skóciában élő skót gael nyelvtudással rendelkező 87 000 fő közül a nyelvismeret mértéke szerint az alábbi csoportokat állapították meg:

- 32 400 fő (37%) rendelkezik teljes nyelvtudással, azaz érti és beszéli a gael nyelvet, tud írni és olvasni is ezen a nyelven,
 - 57 600 fő (66%) tud beszélni gael nyelven,
 - 6 100 fő (7%) tud olvasni és/vagy írni, de beszélni nem,
 - 23 400 (27%) megérti a gael nyelvet, de nem tud beszélni, olvasni vagy írni ezen a nyelven.
- <https://www.scotlandscensus.gov.uk/census-results/at-a-glance/languages/> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

11 https://www.gaidhlig.scot/wp-content/uploads/2023/12/FINAL_BnG_National_Gaelic_Language_Plan_ENGLISH.pdf (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

12 <https://www.gaidhlig.scot/wp-content/uploads/2018/03/BnG-NGLP-18-23-1.pdf> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

a neveknek: a családnévnek és szülőhelynek éppúgy, mint a környezeti jelenségek (szikla, mocsár, patak, mező) megkülönböztető elnevezéseinek.

A korábbi eredményekre építő Nyelvi Terv a gael nyelvvel kapcsolatos, még mindig fennálló kihívásokra kíván választ adni.

A skót parlament 1999-ben történt megalakulása óta jelentős előrelépés történt. Több jogszabály (részletesen lásd a *II. Jogi, közigazgatási alapok, előzmények* c. fejezetben) jelentős mértékben támogatta a gael nyelvi törekvéseket. A jogszabályi környezet megváltozásával a skóciai helyhatóságok és a különböző ágazatokban tevékenykedő állami szervek is aktívan hozzájárultak a gael nyelvhasználat erősítéséhez. E törekvéseket számos további szervezet támogatja: így a gael nyelvvel foglalkozó testületek, a Bòrd na Gàidhlig és az MG ALBA¹³, valamint számos más állami támogatásban részesülő kulturális szervezet, többek között a Comunn na Gàidhlig (CnaG)¹⁴, a Stòrlann¹⁵, a Sabhal Mòr Ostaig¹⁶, Fèisean nan Gàidheal¹⁷, An Comunn Gàidhealach¹⁸, Ceòlas¹⁹, Comhairle nan Leabhraichean²⁰. A közösségi szervezetek támogatása is igen jelentős.

Jelenleg számos alkalom adódik a gael nyelv használatára, így az iskolai oktatás, a továbbképzés és a felsőoktatás, a média és a műsorszolgáltatás, a turizmus, a könyvkiadás, az örökségvédelem, a művészetek, valamint a felnőttkori és közösségi tanulás területén. A gazdasági és infrastrukturális tényezők jelentőségét is jóval szélesebb körben elismerik: a köz-, a magán- és a közösségi élet számos területén működnek hálózatok és struktúrák a gael nyelv támogatására és népszerűsítésére.

A fejlesztési kezdeményezések javulást eredményeznek. A gael nyelv ismerete és használata társadalmi és gazdasági előnyöket teremt, és emeli a gael nyelv használóinak, tanulóinak és támogatóinak jólétét Skóciában és nemzetközi

13 <https://mgalba.com/about-us/?lang=en> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

14 <https://cnag.org/> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

15 <https://www.storlann.co.uk/> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

16 <https://www.smo.uhi.ac.uk/?lang=en> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

17 <https://www.feisean.org/en/> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

18 <https://www.ancomunn.co.uk/> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

19 <https://www.ceolas.co.uk/> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

20 <https://www.gaelicbooks.org/> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

szinten egyaránt. A legtöbb helyi hatáság már jelenleg is biztosítja a gael nyelvű oktatást vagy tervezi annak bevezetését.

Az UNESCO a nyelvet a határozottan veszélyeztetett nyelvek közé sorolta az alapján, hogy otthon, anyanyelvként egyre kevesebben tanulják.²¹

A scots nyelv a germán nyelvek közé tartozik, az óangol nyelv északi dialektusához áll közel, Kr. u. 600 körül, az angol hódítással terjedt el, majd a középkorban elindult az angoltól való különfejlődése. Évszázadokon keresztül volt a skót uralkodók nyelve. Az első rendszeres leírása John Jamieson *Etymological Dictionary of the Scottish Language* (1808) című munkájában olvasható. A 16–17. században megjelentek a scots beszélők az ír Ulster településen, és ebből alakult ki a scots nyelv ulsteri dialektusa. Jelenleg a scots nyelvet Skócia déli és keleti felében beszélik, státusa potenciálisan veszélyeztetett.²²

II. Jogi, közigazgatási alapok, előzmények

- 2003. évi kommunikációs törvény.²³
- 2005. évi (skóciai) gael nyelvtörvény.²⁴
- 2010. évi (skóciai) iskolai konzultációs törvény.²⁵
- 2016. évi (skóciai) oktatási törvény.²⁶
- Nemzeti Gael Nyelvi Terv 2023–2028.²⁷

21 *World Atlas of Languages*. UNESCO. <https://en.wal.unesco.org/languages/scottish-gaelic> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

22 *History of the Scots Language*. Scots Language Centre. <https://www.scotslanguage.com/articles/node/id/117> (letöltés időpontja: 2024. 07. 23.).

23 Communications Act 2003 <https://www.legislation.gov.uk/id/ukpga/2003/21> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

24 2005. évi gael (skóciai) nyelvtörvény – Gaelic Language (Scotland) Act 2005 <https://www.legislation.gov.uk/asp/2005/7/contents> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

25 Schools Consultation (Scotland) Act 2010 <https://www.gov.scot/publications/schools-consultation-scotland-act-2010-statutory-guidance/> <https://www.legislation.gov.uk/asp/2010/2/contents> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

26 Education (Scotland) Act 2016 <https://www.legislation.gov.uk/asp/2016/8/contents/enacted> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

27 Nemzeti Gael Nyelvi Terv 2023–2028. https://www.gaidhlig.scot/wp-content/uploads/2023/12/FINAL_BnG_National_Gaelic_Language_Plan_ENGLISH.pdf (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

III. A stratégia célja

A skót gael nyelvstratégia célja, hogy a gael nyelvet beszélő, tanuló, használó és támogató emberek számát mérhetően növelni kell. A gael nyelvet népszerűsíteni, támogatni és fejleszteni kell az oktatás minden szintjén, továbbá biztosítani kell a felnőttoktatás lehetőségeit is. Jelentős cél a gael nyelv otthoni és közösségi használatának fenntartása, a nyelv használatának erősítése a kreatív iparágakban, az üzleti és gazdasági életben, a közsférában, a közművelődési intézményekben, a hatóságoknál.

A scots nyelvstratégia a gaelhez hasonlóan azt kívánja elérni, hogy határozottabban jelenjen meg a scots a nyilvános kommunikációs színtereken, az iskolai oktatásban, a médiában, valamint a művészetekben egyaránt.²⁸

IV. Szerkezeti felépítés

A Nemzeti Gael Nyelvi Terv 2023–28 az alábbi szerkezeti elemekre tagolódik:

1. Jövőkép (2023–2028).
2. A Nyelvi Terv kontextusa.
3. Kihívások.
4. Lehetőségek.
5. Célcsoport.
6. Kiemelt területek.
 - A gael nyelv közösségi használatának és tanulásának támogatása
 - Községi nyelvhasználat: Kiemelt területek.
 - Községi nyelvhasználat: Célkitűzések.
 - A családon belüli gael nyelvhasználat és nyelvtanulás ösztönzése
 - Családon belüli nyelvhasználat: Kiemelt területek.
 - Családon belüli nyelvhasználat: Célkitűzések.

²⁸ Scots nyelvpolitika. Skócia Kormánya, 2015. <https://www.gov.scot/publications/scots-language-policy-english/> (letöltés időpontja: 2024. 07. 23.).

- A gael nyelv használatának és tanulásának ösztönzése a kreatív iparágakban
 - Kreatív iparágak: Kiemelt területek.
 - Kreatív iparágak: Célkitűzések.
- A gael nyelv használatának és tanulásának ösztönzése az üzleti életben és a gazdaságban.

A *Scots nyelvpolitika* című dokumentum szerkezete a következő:

1. A scots nyelvpolitika
2. A politika kontextusa
 - A kötelezettségek manifestuma.
 - Az Európai Tanács.
 - Kultúra.
 - Életpálya.
 - Scots nyelvi tanulmányok.
 - Minisztériumi munkacsoport.
 - Indoklás.
 - Célok.
 - Gyakorlati lépések.
3. Függelék
 - Oktatási akcióterv.

V. Intézkedési területek

Nemzeti Gael Nyelvi Terv 2023–2028

1. Célcsoport

A Nyelvi Terv a gael nyelvet beszélőket, a gael nyelv iránt érdeklődőket és azokat a szervezeteket és hatóságokat szólítja meg, akik kötelezettségvállalásokat tesznek a gael nyelv támogatása érdekében. A Nyelvi Terv végrehajtása konszenzuson és partnerségi munkán alapul.

2. A gael nyelv közösségi használatának és tanulásának támogatása

Skóciában számos különböző gael közösség és hálózat létezik. A szigeteken és vidéki területeken számos olyan közösségi szervezet működik, amelyek hozzájárulnak a gael nyelv használatához és fenntartásához. A gael közösségi tisztviselők és az őket támogató kezdeményezések száma az utóbbi időkben növekedett. Számos közösségi szervezet foglalkozik a skót gael nyelvi örökséggel. Az egyházak fontos szerepet töltenek be a nyelv támogatásában, kiemelendő a gael nyelvű istentiszteletek és a gael nyelven nyújtott lelkipásztori szolgálatok jelentősége.

A városokban is nőtt azoknak a hálózatoknak a száma, ahol a gael nyelv használatát ösztönzik és biztosítják. Az olyan szervezetek, mint a Comunn na Gàidhlig, a Fèisean nan Gàidheal, az An Comunn Gàidhealach, a Ceòlas és mások által végzett tevékenység döntő szerepet játszik a közösségekben a gael nyelv magas színvonalú támogatásának biztosításában.

A gael nyelv közösségi használatának terjesztése céljából az alábbi prioritásokat jelölték meg:

- gael közösségi hálózatok, online közösségek, közösségi alapítványok és harmadik szektorbeli szervezetek fejlesztése;
- közösségi alapú gael nyelvi tervek;
- hatásvizsgálatok szigeti közösségekben;
- gael nyelvi fejlesztési tisztviselők hálózatának kiépítése;
- gael nyelvű közösségi rendezvények és tevékenységek szervezése fiatalok számára;
- egyházak és vallási szervezetek támogatása.

Közösségi nyelvhasználat fejlesztési intézkedései

- Közösségi gael nyelvi terveket dolgoznak ki a kiemelt gael közösségek számára; útmutató készítése más közösségek számára 2028-ig.
- Szorgalmazza, hogy vegyék figyelembe a skót állami szakpolitikák ki-dolgozása és megvalósítása során a gael nyelvet használó közösségek eltérő igényeit.

- 2024-től megfelelő forrásokkal rendelkező gael nyelvi tisztviselői hálózatot hoznak létre a gael nyelv fejlesztésére és a társadalmi tevékenységek biztosítása érdekében.
- Támogatják a gael nyelv használatát a közösségi alapítványok, a harmadik szektorbeli szervezetek, az egyházak és a vallási szervezetek tevékenysége során, elsősorban a gyéren lakott területeken.

3. A családon belüli gael nyelvhasználat és nyelvtanulás ösztönzése

A gael nyelv családon belüli használata alapvető fontosságú a nyelv és a kultúra megerősítése szempontjából, amelyhez számos intézkedés járulhat hozzá.

A gael nyelv családon belüli használatát oktatási, kulturális és digitális eszközökkel lehet ösztönözni, így szükséges e lehetőségek tudatosítása és népszerűsítése.

Számos, minden korosztály és minden gael nyelvi szint esetében hasznos online forrás létezik, amely alkalmas otthoni használatra. Az egészségügyi és oktatási szolgáltatások szintén lehetőséget nyújtanak a gael nyelv otthoni népszerűsítésére. A közösségi és munkahelyi tevékenységek is alakíthatják az otthoni nyelvhasználatot.

A Comann nam Pàrant²⁹ elnevezésű szülői szervezet tisztviselői támogatást nyújtanak a szülők számára a gael nyelv otthoni használatának elősegítése érdekében. A gael nyelvi fejlesztő tisztviselők tevékenysége további lehetőségeket rejt magában a gael nyelv otthoni használatának támogatására.

Családon belüli gael nyelvhasználat fejlesztésének kiemelt területei, amelyeket a hatóságoknak figyelembe kell venniük gael nyelvi terveik kidolgozása során:

- Digitális erőforrások a minőségi családon belüli gael nyelvhasználat és nyelvtanulás biztosításához.
- A gael nyelv családon belüli használatának támogatása az egészségügyi ellátórendszer és a hatóságok által.

²⁹ <https://www.parant.org.uk/> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

- Gael nyelvű könyvek és források fejlesztése, kiadása.
- A gael nyelv családon belüli használatát elősegítő intézkedések támogatása.
- Az emberek ösztönzése a gael nyelvhasználat újbóli bevezetésére az otthoni környezetben.
- A közösségi tisztviselők támogassák a gael nyelv családon belüli használatát.
- A korai években (0–3 éves korig) való gael nyelvű oktatás fejlesztése.
- A szülők gael nyelvre való tanítása.

Intézkedések a gael nyelv családon belüli nyelvhasználatának előmozdítására

- Nemzeti mintaprojekt létrehozása a 0–3 év korosztály számára fenntartott gael nyelvi emelt szintű gyermekgondozási szolgáltatást kínáló oktatási központok fejlesztésére és támogatására.
- Gael nyelvi képzés gyermekfelügyelőknek az alapfokú szakképzéshez kapcsolódóan.
- A gael nyelvű oktatást igénybe vevő szülők számára rendelkezésre álló támogatás felülvizsgálata és fejlesztése.
- Útmutató kidolgozása gael nyelvű projektekkel és gael nyelvi fejlesztéssel foglalkozó tisztviselők számára a családon belüli gael nyelvhasználatra gyakorolt szerepükkel kapcsolatban.

4. A gael nyelv használatának és tanulásának ösztönzése a kreatív iparágakban és a gazdaságban

Az elmúlt években a gael nyelv egyre nagyobb hatást gyakorolt a kulturális életre, és ebben komoly szerepet töltött be a gael nyelvű műsorszolgáltatás, a művészeti és kiadói tevékenység.

A gael nyelv nemzeti és nemzetközi szintű megerősödésében vezető szerepet játszik az MG ALBA (skót gael médiaszolgáltató) és számos más (kulturális, irodalmi, zenei, kiadói, stb.) szervezet.³⁰

30 Fèisean nan Gàidheal; An Comann Gàidhealach <https://www.ancomunn.co.uk/>; Comhairle nan Leabhraichean <https://www.gaelicbooks.org/>; Ceòlas; Acair <https://acairbooks.com/> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

A gael nyelv a skót nemzeti örökség fontos része. A gael nyelv kreatív iparágak általi használata és népszerűsítése hozzájárul Skócia sokszínű és vonzó országgént való megítéléséhez, a kiválóságához, a készségfejlesztéshez, a közösség és a közönség részvételéhez, a gazdasági növekedéshez és a kulturális élet sokszínűségéhez.

A gael nyelv gazdasági értéket képvisel Skóciában. A gael nyelv gazdaságra gyakorolt pozitív hatásáról szóló tanulmányok közül legutóbbiakat az MG ALBA és a Glasgow-i Városi Tanács készítette. Az MG ALBA 2021-es jelentése³¹ szerint a gael nyelvre fordított minden egyes fontnyi támogatás 1,34 fontnyi megtérülést eredményez. Glasgowban a gael gazdaság hatása 21,6 millió fontot tesz ki, és 700 munkahely fenntartását szolgálja.

A VisitScotland is tudatában van a gael nyelv fontosságának a skót turisztikai piacon, és az általuk készített statisztikák³² azt mutatják, hogy 2018 és 2021 között 72 százalékkal nőtt azoknak a VisitScotland.com felhasználóknak a száma, akik a gael nyelvű tartalmakat keresték.

A fenti tanulmányok alátámasztják a gael nyelv egyre növekvő szerepét a skót gazdaság fejlesztésében, elsősorban a turizmus, vendéglátás, valamint az örökségvédelem területén. A gael nyelvnek nagyobb hangsúlyt kell biztosítani az olyan fejlődő ágazatokban, mint a megújuló energiaforrások, a földhasználat és a környezetvédelem. A gael nyelv gazdasági és társadalmi lehetőségeivel foglalkozó munkacsoport jelentése³³ a közelmúltban a gazdasági átalakulás nemzeti stratégiájának³⁴ részeként jelent meg.

31 Executive Summary: Economic and social value of MG ALBA (2021) <https://mgalba.com/wp-content/uploads/2021/10/EIA.pdf> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

32 <https://visitscotland-newsroom.prgloo.com/news/new-gaelic-tourism-strategy-for-scotland-unveiled> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

33 Short Life Working Group on Economic and Social Opportunities for Gaelic: report <https://www.gov.scot/publications/short-life-working-group-economic-social-opportunities-gaelic-report-cabinet-secretary-finance-economy/> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

34 Scotland's National Strategy for Economic Transformation <https://www.gov.scot/publications/scotlands-national-strategy-economic-transformation/> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

A kreatív iparágakon belüli kiemelt területek, amelyeket a hatóságoknak figyelembe kell venniük gael nyelvi terveik kidolgozása során:

- MG ALBA és a gael médiavállalatok hálózata.
- A gael művészetek számára nyújtott MG ALBA támogatás.
- Fiatalokat megszólító médiatevékenységek.
- Fèisean nan Gàidheal.
- Művészeti szervezetek, tevékenységek és fesztiválok.
- Gael művészeti szervezetek.
- Royal National Mòd.³⁵
- Digitális, médiatartalmak létrehozásának és használatának támogatása.

Intézkedések a gael nyelv kreatív iparágakon belüli használatának fokozására:

- A Visit Scotland³⁶, a Creative Scotland³⁷ és a Historic Environment Scotland³⁸ együttműködésével gael nyelvi stratégia készül, amely a turizmus, a művészetek, az örökségvédelem, a kulturális örökség és a gazdaság területén prioritásokat fogalmaz meg.
- E stratégiára építve a partnerszervezetek aktívan együttműködnek a Developing Young Workforce³⁹ munkaerő-fejlesztési partnerségekkel a gael nyelvű szakképzés létrehozása érdekében a művészetek, a kulturális örökség, az idegenforgalom és a kapcsolódó gazdasági ágak területén.
- A Bòrd na Gàidhlig koordinálja a Creative Scotlanddal való partnerséget, amelynek célja egy nemzeti gael nyelvi művészeti stratégia kidolgozása.
- Az állami hatóságok gael nyelvi tervei építenek a gael nyelvű szervezetek (például Fèisean nan Gàidheal, Ceòlas és An Comann Gàidhealach) tevékenységeire, amelyekkel hozzájárulnak a gael nyelv támogatásához saját területükön.
- Minden érintett fél együtt fog működni annak a hiányosságnak a felszámolása érdekében, amely a kisebbségi nyelvi műsorszolgáltatás terén

35 <https://www.ancomunn.co.uk/nationalmod> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

36 <https://www.visitscotland.com/> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

37 <https://www.creativescotland.com/> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

38 <https://www.historicenvironment.scot/> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

39 <https://www.dyw.scot/> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

tapasztalható, felismerve, hogy a gael nyelvű műsorszórás komoly gazdasági, társadalmi és oktatási potenciállal rendelkezik a beszélő közösség támogatásában.

Scots nyelvpolitika

1. Intézményi háttér kiépítése

- A skót kormány fölállította a Scots Nyelv Minisztériumi Munkacsoportját, amely jelentéseket tesz a kormánynak a scots nyelvpolitikai célok végrehajtásáról.
- Ösztönöznek minden olyan intézményt, amelynek köze van a scots nyelvhez (pl. oktatási intézmények, médiavállalatok, kiadók stb.), hogy dolgozzák ki a saját scots nyelvpolitikai tervüket.
- A munkacsoport támogatja azokat a társadalmi szervezeteket, amelyek aktívan közreműködnek a scots nyelv megőrzésében és fejlesztésében.
- A skót kormány megszervezi a scots nyelvi koordinátorok hálózatát.
- A koordinátorok a scots nyelvű helyi sajtó, a scots nyelvű weboldalak fejlesztésével igyekeznek növelni a scots nyelvi tudatosságot.
- A scots nyelvi koordinátorok eljárnak az érintett hatóságoknál és intézményeknél annak érdekében, hogy minél jobban terjedjen a scots nyelvű írásbeliség, felnőttoktatási programokat szerveznek a hatóságok alkalmazottainak.

2. Kultúra

- A scots nyelv jelentős kulturális hagyományainak fenntartása érdekében ösztönözni kell a médiát és a kiadókat, hogy minél több scots nyelvű kulturális tartalom szülessen, és hogy ezek ériék is el a beszélőközösséget.
- Tudatosítani kívánják a scots nyelv érintett csoportjaiban, hogy ez a nyelv a gael és az angol mellett az egyik skóciai őshonos nyelv, amely a skót kultúra és identitás része.

3. Oktatás

- A gyermekek és fiatalok Skócia kultúrájához való kötődését és nemzeti identitását erősíti, ha az iskolai életpályán minél több scots nyelvű kulturális, irodalmi alkotás jelenik meg, és ezek szervesen beépülnek az oktatási folyamatba, a tantervekbe.
- Az általános iskolai és a középiskolai tantervekben a gael mellett a scots nyelv is jelenjen meg több tantárgy tananyagában, különösen a következőkben: skót történelem, skót irodalom, scots és gael nyelv és általában a skót kultúrával, közélettel foglalkozó tantárgyakban.
- A scots nyelv oktatását beépítik a hivatalos nemzeti tantervekbe. El kívánják érni, hogy a skóciai oktatáspolitikai a jelenlegi kétnyelvű (angol és gael) megközelítés helyett háromnyelvűvé váljon (egészüljön ki a scots nyelvvel minden oktatáspolitikai dokumentum és intézkedés). Kidolgozzák a scots nyelvtudást mérő egységes értékelési rendszert.
- A scots nyelvi koordinátorok hálózata megszervezi, hogy minél több scots nyelvű forráshoz férhessenek hozzá a tanárok Skócia Nemzeti Könyvtárban, a Glasgow-i Egyetemen és más intézményekben.
- A scots nyelvi koordinátorok hálózata a Skót Könyvalappal együttműködésben megszervezi, hogy minél több olyan blog szülessen, amely a nyelvhasználókat friss scots nyelvű írásbeli tartalom alkotására ösztönzi.⁴⁰

VI. Ütemterv

A Gael Nyelvi Terv ötéves ciklusokra bomlik, és folyamatosan frissül. Jelenleg a 2023–2028 közötti időszakra kidolgozott stratégia van érvényben.

A Gael Nyelvi Tervben néhány cél esetében az aktuális ötévestől eltérő ütemtervet is meghatározhatnak. Ezeket az *V. Intézkedési területek* című fejezetben részleteztük.

⁴⁰ *Scots nyelvpolitika*. Skócia Kormánya, 2015. <https://www.gov.scot/publications/scots-language-policy-english/> (letöltés időpontja: 2024. 07. 23.).

A Bòrd na Gàidhlig munkaterve az általa irányított intézkedések céldátumait is pontosabban meg fogja határozni.

A Scots nyelvpolitika 2015-ben született meg,⁴¹ és ugyan folyamatos jelenések megalkotását határozza meg a dokumentum, ám az általános nyelvpolitikai célokat tartalmazó anyagnak az újabb változatairól, valamint a jelentésekről nincsenek adataink.

VII. Feladat- és hatáskörök

[VIII. Felügyelet, fenntartás és megújítás]

A skót gael nyelvstratégia kidolgozója, felügyelője és megújítója a Gael Nyelvi Fejlesztő Testület (Bòrd na Gàidhlig). A nyelvi tervben megjelölt intézkedések végrehajtására a Bòrd na Gàidhlig más skót közigazgatási, oktatási és társadalmi szervezeteket is megjelöl. Ezeket az *V. Intézkedési területek* című fejezetben részleteztük.

A Scots nyelvpolitikáért a skót kormány felel, a végrehajtásra pedig megalapította a Scots Nyelv Minisztériumi Munkacsoportját, továbbá a helyi intézkedések elősegítésére megszervezte a scots nyelvi koordinátorok hálózatát. Erről részletesen az *V. Intézkedési területek* című fejezetben írtunk.

IX. Összehasonlítás, kitekintés

Skóciában kifejezetten nagy hangsúlyt helyeznek a gael nyelv élénkítésére, használói és használati körének a fejlesztésére. Újabban a szintén nagy kulturális hagyományokkal rendelkező scots nyelv státusának erősítése is a kiemelt nyelvpolitikai célok közé tartozik. A nyelvi helyzet Skóciában Nagy-Britannia többi részéhez hasonló: az angol nyelv általános használata jellemző. Ebben a nyelvi helyzetben a nemzeti identitás hagyományait, a történeti és kulturális örökséget hordozó ősi nyelvek, így a skót gael és a scots élénkítése nehéz feladat. A tudatos nyelvpolitika és a tervszerű nyelvstratégia ellenére a skót gael

41 Scots nyelvpolitika. Skócia Kormánya, 2015. <https://www.gov.scot/publications/scots-language-policy-english/> (letöltés időpontja: 2024. 07. 23.).

fokozottan veszélyeztetett nyelv, mert az aktív beszélők száma az ország lakosságához képest igen alacsony. Ebből a szempontból a gael nyelv élénkítésére vonatkozó nyelvstratégia sikertelen. A scots is potenciálisan veszélyeztetett nyelv, viszont a nagy kulturális öröksége elszigetelten ugyan, de fenntartja a státusát. A scots nyelvpolitika intézkedései általános célokat jelölnek meg, a végrehajtásuk eredményességéről nincsenek adatok.

Sikeres viszont a gael nyelvpolitika abból a szempontból, hogy a 2022. évben közzétett felmérésben jelentősen nőtt a nyelvhez pozitív attitűddel viszonyulók száma, hisz a skót lakosság 30 százaléka legalább néhány gael szót ismer. Ez a tényleges nyelvtudástól ugyan messze van, de jól mutatja a gael nyelvi hagyományok ismeretének erősödését, ez pedig identitásmeghatározó szimbólum.

A gael nyelvre vonatkozó stratégiákban kifejezetten figyelemre méltó, hogy elemzik a gael nyelv kulturális és gazdasági hasznát is, tehát a nyelvfejlesztésre költött pénz megtérülését, gazdasági hasznát számszerűsítik (ezt az *V. Intézkedési területek* című fejezetben részleteztük).

A gael nyelv élénkítése szempontjából a stratégiaalkotók a közösségek, társadalmi, kulturális szervezetek tevékenységére, az iskolarendszerű és a felnőttoktatásbeli gael nyelvtanításra, a média, a turizmus, a kulturális intézmények, a hatóságok és a gazdasági szervezetek működésére koncentrálnak. Figyelemre méltó, hogy a gael stratégiában szerepel, hogy olyan tisztviselők kiképzésére és beiktatására van szükség Skóciában, akik elősegítik, hivatalosan, hatósági és szakmai oldalról is professzionálisan támogatják, hogy minél több konkrét segítséget kapjanak azok a kisközösségek és nagyobb csoportok, amelyek érdeklődnek a gael nyelv iránt. Hasonló törekvések szerepelnek a scots nyelvpolitika intézkedési tervében. Nem hagyják, hogy véletlenszerűen, esetlegesen menjen előre a folyamat. Ezzel együtt ez a nyelvstratégia a beszélők számának és a használati színterek mennyiségének növelésében számszerűen sikertelennek minősíthető. Viszont igen jelentős a közvetett hatása, hisz a skót identitásban egyre erősebb a skót gael és a scots nyelv szerepe, ezen a téren presztízsnövekedés is feltételezhető.

A magyar beszélőközösség szempontjából a skót gael és a scots nyelv élénkítésére szolgáló stratégia tapasztalatai csak minimálisan vehetők figyelembe, hisz a magyarországi magyar nyelv nincs veszélyben, a kisebbségben lévő

magyar nyelvnek ugyan vannak olyan változatai, amelyek veszélyeztetettek (hisz a kisebbségi magyar beszélők száma összességében csökken, a használati színterek szűkülnek), viszont ezek a közösségek Magyarország határain kívül élnek, ezért rájuk – joghatóság hiányában – nem lehet hatásos magyarországi nyelvstratégiát alkotni. A gael és a scots nyelvstratégia nyelvélénkítő természetű, de a gyakorlatban revitalizáló funkciója is van. A revitalizáció a magyar beszélőkörösségben legfeljebb a moldvai csángó esetében releváns, viszont ennek a nyelvváltozatnak annyira eltér a státusa a skót gaelétől vagy a scotsétól, hogy nem lehet a tapasztalatokat hasznosítani.

A WALESI NYELVSTRATÉGIA

CYMRAEG 2050 – Egymillió walesi beszélő

Alapadatok

Érintett nyelvek: walesi

Érintett országok: Wales (Egyesült Királyság tagországa)

A nyelv státusa az érintett országban: hivatalos nyelv¹

Beszélőközösség mérete: A 2021-es census adatai szerint 538 300 fő beszélt a walesi nyelvet, viszont az éves népszámlálás becslése szerint 2023. december 31-ig a 3 évnél idősebb lakosság 29,2%-a, azaz 896 300 fő beszélt a walesi nyelvet²

A stratégiai dokumentum típusa: nyelvtörvény, nemzeti stratégia, nemzeti munkaprogram, helyi, megyei munkaprogramok és az azokat kiegészítő éves akciótervek

A stratégia természete: nyelvújjaélesztés, nyelvélénkítés, nyelvhasználat bővítése (napi szintű nyelvhasználat), nyelvet beszélők számának növelése (2050-re egymillió beszélő)

A stratégia kiterjedése: hosszú távú, Wales teljes területére kiterjedő

A stratégia időtartama: nemzeti stratégia: 2017–2050; nemzeti munkaprogram: 2017–2021; 5 éves megyei stratégiák

1 Welsh Language (Wales) Measure 2011, hatályba lépés: 2012. április 1.

2 Welsh language data from the Annual Population Survey: 2023. National Statistics, Welsh Government. <https://www.gov.wales/welsh-language-data-annual-population-survey-2023> (letöltés időpontja: 2024. 05. 27.). A 2011-es népszámlálás szerint a lakosság 19%-a: 562 000 fő beszélt a walesi nyelvet, a 2001-es népszámlálás szerint: 582 400 fő (20,8%); az 1991-es népszámlálás szerint: 508 100 fő (18,7%); 1911-ben: 977 000 fő. 2001 és 2011 között a walesi nyelvet beszélők száma kb. 20 000 fővel csökkent. A walesi kormány ezt a jelenséget a Walesből kivándorló, walesiül jól beszélők száma és a Walesbe bevándorlók száma közötti különbséggel magyarázza.

Intézkedési területek (felsorolva):

- walesi nyelvű korai fejlesztés biztosítása (óvodai csoportok számának gyors ütemű növelése)
- minden iskolai évfolyamban növelni fogják a walesi nyelvű oktatásban részesülők arányát (2015/16-os 22%-ról 30%-ra 2031-ig, majd 40%-ra 2050-ig)
- a walesi nyelvoktatás metodikájának megváltoztatása (cél: az iskolát elhagyók legalább 70%-a tudjon walesiül beszélni)
- walesi nyelven oktató általános és középiskolai tanárok számának emelése (előbbi kategóriában: 2015/16-os 2900-ról 3900-ra 2031-ig, majd 5200-ra 2050-ig, utóbbi kategóriában: 2015/16-os 1800-ról 3200-ra 2031-ig, majd 4200-ra 2050-ig); walesi nyelvet tanító középiskolai tanárok számának növelése (2015/16-os 500-ról 900-ra 2031-ig, majd 1200-ra 2050-ig)
- a 16. életévüket betöltött diákok esetében a walesi nyelvű és kétnyelvű szakképzési rendszer reformja
- nyelvi jogszabályok felülvizsgálata
- a walesi kormány példamutatása: a walesi nyelv használatának előmozdítása és ösztönzése a saját alkalmazottak esetében
- a gazdasági fejlődést elősegítő új regionális szemléletmód bevezetése (az egyes térségek saját identitásának megteremtése érdekében)
- nyelvtechnológiai fejlesztések
- a kétnyelvűséget ösztönző nemzeti program kidolgozása

Felelős intézet, kidolgozó: Wales kormánya (a miniszterelnök és az élethosszig tartó tanulásért és a walesi nyelvért felelős miniszter irányításával)

„Nyelvstratégiai mátrix”: A veszélyeztetett nyelvek UNESCO-atlasza a walesi nyelvet jelenleg a sérülékeny kategóriába sorolja, mivel a gyermekek többsége beszéli a nyelvet, de jellemzően csak bizonyos nyelvhasználati színtereken (pl. otthon). A walesi nyelv jelentős intézményi elismertséggel és támogatással rendelkezik. A walesi Wales hivatalos nyelve. A walesi kormány elkötelezett a nyelv fejlesztése mellett. A 2011-es walesi nyelvtörvény³

3 Welsh Language (Wales) Measure 2011. <https://www.legislation.gov.uk/mwa/2011/1/contents> (letöltés időpontja: 2024. 05. 27.).

a walesi nyelv hivatalos nyelvi státusának megteremtése mellett többek között előírja, hogy a hivatalos szervek walesi nyelven nyújtsanak szolgáltatásokat, széles hatáskörrel felruházott nyelvi biztost jelöl ki a walesi nyelvet használók jogainak védelméért, létrehozza a Walesi Nyelvi Törvényszéket (Welsh Language Tribunal), amelyhez magánszemélyek és testületek fordulhatnak jogorvoslatért, felállítja a Walesi Nyelvi Partnerség Tanácsát (Welsh Language Partnership Council), amelynek feladata a walesi nyelvstratégiával kapcsolatos tanácsadás a kormány részére. A walesi kormány számos intézkedést tett a nyelvhasználat elősegítése érdekében. A 2015-ös Jövő nemzedékek jólétéről szóló jogszabály⁴ hét célkitűzésének egyike az „eleven kultúrájú Wales és a virágzó walesi nyelv” megteremtése

I. A nyelv története, jelenkori állapota

A cymraeg, azaz a walesi nyelv, a kelta nyelvek brit ágához tartozik. A nyelvet már a római hódítás előtt beszélték Britanniában. Az első csoportok feltételezhetően a Kr. e. 6. század körül érkeztek a Brit-szigetekre; a kelta nyelv nemcsak a walesi, hanem a breton és a korni nyelv alapját is képezi. Ebben az időben a kelta nyelveket az egész kontinensen, sőt még Törökország területén is beszélték. Az első fennmaradt walesi szó egy Kr. u. 700 körül készült fejfán található (Tywyn, St Cadfan templom). A kora középkorban több költő is walesi nyelven alkotott (pl. Book of Aneirin: 13. századi ó- és középwalesi nyelvű kézirat). A szóbeli hagyomány igen jelentős szerepet játszott a nyelv megőrzésében. Az angolszász uralom alatt a walesi nyelv fokozatosan változott. Britannia délkeleti régióiban a korni és walesi nyelv korai verziója alakult ki, míg Anglia északi részén és a skót alföldön cumbriai nyelvvé alakult. A középkorban, 1000 és 1536 között beszélt walesi nyelvet középwalesiként tartják számon. A 12. századtól kezdődően a középwalesi nyelv volt a kor legismertebb kéziratának, a korábban szájhagyomány útján terjedő walesi meséknek (Mabinogion) az alapja. Ebben

4 Well-being of Future Generations Act (Wales) 2015.

az időszakban az államigazgatás és a magasabb társadalmi csoportokba tartozók a walesi nyelvet használták.

A következő, a walesi nyelv szempontjából fontos időszak VIII. Henrik uralmától az újkorig tart. Az 1536-os egységesítési törvény hatására a walesi nyelv hanyatlásnak indult, mivel az angol vált hivatalos nyelvvé. A walesi nyelv használatát betiltották, hivatalos nyelvi státusát elvesztette.⁵ Ezután a walesi nyelv fokozatosan visszaszorult a hivatali és magánéleti nyelvhasználati színterekről. A nyelvcsera a társadalom felsőbb rétegeiben kezdődött. A lakosság továbbra is a walesi nyelvet használta a mindennapi életben, de a munkavállalás során elvárták tőlük az angol nyelv használatát. Az oktatás nyelve is az angol lett. Az egyház nagyon fontos szerepet játszott a nyelv megmaradásában: 1588-ban megjelent a Biblia első walesi nyelvű fordítása.

A walesi nyelv fennmaradását fenyegető következő kihívást az angolul beszélők betelepődése jelentette az ipari forradalmat követően, a 18. században. Igen hamar az angol lett az általánosan használt és beszélt nyelv.

A 19. században a walesi nyelv még mindig nem szerepelt az iskolai tananyagban, sőt büntették azokat a diákokat, akik a walesi nyelvet használták az iskolában. A walesi nyelvet gyakorlatilag minden nyelvhasználati színtérről kitiltották, azonban a 19. századi nemzeti önállósodási mozgalmak hatására Wales lakossága is elindult a nemzetté válás útján, és egyre több olyan társadalmi mozgalom alakult ki, amelynek eredményeképpen lassan elkezdett erősödni a walesi identitás, és a walesi nyelvet a tilalmak ellenére is egyre többet kezdték használni.⁶

A 20. században egyre többen léptek fel a walesi nyelv használata mellett, illetve a walesi nyelvet beszélők diszkriminációja ellen. 1967-ben számos egyén erőfeszítésének és a Walesi Nyelvi Társaság kampányának köszönhetően egy döntő fontosságú törvényt fogadtak el,⁷ amely kimondta, hogy a walesi

5 Ezt a rendelkezést később hivatalosan csak az 1993-as Walesi Nyelvtörvényben törölték el. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1993/38/contents?lang=en> (letöltés időpontja: 2024. 06. 15.). Apáti–Győri Szabó 2002.

6 Apáti–Győri Szabó 2002.

7 Welsh Language Act 1967. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1967/66/contents> (letöltés időpontja: 2024. 05. 27.).

nyelv – írott és beszélt változatában egyaránt – az angollal azonos jogi státussal rendelkezik a bíróságok esetében. A törvény fordulópontot jelentett a nyelv társadalmi elfogadása szempontjából. Jelenleg a nyelv használata elfogadottá vált a családi, munkahelyi, közösségi és államigazgatási kontextusban is.⁸

II. Jogi, közigazgatási alapok, előzmények

A 2011-ben elfogadott **walesi nyelvtörvény** (Welsh Language [Wales] Measure 2011) értelmében a walesi nyelv Wales hivatalos nyelve az angol mellett. A törvény előírja, hogy a walesi az angollal egyenértékű nyelv a Walesi Nemzetgyűlésben, a jogi eljárásokban és a jogalkotásban. A törvény nyelvi jogokat biztosít a közszolgáltatások területén is. A törvény a korábbi Walesi Nyelvi Tanács megszüntetésével konkrét feladatok ellátására kötelezi a közfeladatot ellátó szervezeteket. A törvény előírásainak megsértése szankciókkal jár. A nyelvi jogok megsértése esetén a **Walesi Nyelvi Törvényszék** (Welsh Language Tribunal) látja el a jogorvoslatot. A jogszabály létrehozta a **walesi nyelvi biztos** intézményét (Welsh Language Commissioner). A biztos feladatkörébe tartozik többek között a walesi nyelv használatának előmozdítása, a nyelvi jogok védelme, a walesi nyelv állapotáról szóló rendszeres jelentések készítése, a népszámlálási adatok nyelvi szempontból történő elemzése és értékelése, a jogsértésekkel kapcsolatos vizsgálatok elrendelése, az igazságszolgáltatás menetébe való beavatkozás a nyelvi jogok megsértése esetén, valamint jogsegélyszolgáltatás nyújtása.

A stratégia jogszabályi hátterét a következők adják: walesi nyelvtörvény;⁹ walesi nyelvi normák;¹⁰ walesi kormány walesi nyelvstratégiája;¹¹ jövő nemzedékek jólétéről szóló törvény;¹² Walesi nyelv az oktatásban – stratégiai terv;¹³ Nyomonkövetési stratégiai keret.¹⁴

8 Apáti–Győri Szabó 2002.

9 Welsh Language (Wales) Measure 2011.

10 Welsh Language Standards.

11 Cymraeg 2050 – a million Welsh speakers.

12 Well-being of Future Generations (Wales) Act.

13 Strategic Plan for the Welsh Language in Education.

14 More than just words. Five Year Plan 2022–27.

III. A stratégia legfontosabb célkitűzései

- A walesiül beszélők számának egymillió fölé emelése 2050-re.
- A napi szinten walesiül beszélők (akik néhány szónál többet ismernek) jelenlegi 10%-os arányának 20%-ra növelése 2050-re.
- Olyan feltételek megteremtése, amelyek révén minden walesi lakos – nyelvtudásának szintjétől függetlenül – használhatja és használni akarja a walesi nyelvet. Olyan pozitív, támogató és befogadó környezet, ahol mindenki fejlesztheti nyelvtudását.

IV. Szerkezeti felépítés

A stratégia szerkezeti felépítése logikus, jól követhető.

Jövőkép

Egymillió walesiül beszélő 2050-re.

A stratégia kiterjedése.

Kontextus.

Célkitűzések.

A stratégia végrehajtása.

Fogalmi alap és alapelvek¹⁵

Élethosszig tartó megközelítési mód

Az egymillió beszélő elérése

Nyelvtudás megszerzése.

Kivetítés és fejlődési pálya.¹⁶

15 Nyelvi revitalizáció elméleti modellje: Grin and Moring 2002; Darquennes 2007. Miquel Strubell (Strubell 2001) által ismertetett Catherine Wheel modell. Szociolingvisztikai kutatások: Duchêne–Heller 2011, Pennycook 2010; Pietikäinen 2013; Martin-Jones and Martin 2017.

16 Külön tudományos megalapozottságú technikai jelentés (Technical Report: Projection and trajectory for the number of Welsh speakers aged three and over, 2011 to 2050) készült a témával kapcsolatban. A kivetítés a 2011-es népszámláláskor fennálló demográfiai és nyelvhasználati trendek 2050-ig tartó folytatódását feltételezi szakpolitikai beavatkozás nélkül. A trajektória a tervezett és szükséges szakpolitikai intézkedések figyelembe vételével készült.

Ütemterv alapjául szolgáló hipotézisek.

Nyelvhasználat.¹⁷

Témakörök

1. témakör: A walesiül beszélők számának növelése

- nyelvátadás a családon belül;
- korai évek;
- kötelező oktatás;
- iskolaköteles kor utáni oktatás;
- tanári gárda, források, szakképesítés.

2. témakör:

- munkahely;
- szolgáltatások;
- a walesi nyelv társadalmi használata.

3. témakör

- közösség és gazdaság;
- kultúra és média;
- Wales és a külvilág;
- digitális technológia;
- nyelvi infrastruktúrák;
- nyelvtervezés;
- értékelés és kutatás.

A három fő témakör alapján épül fel a stratégia végrehajtását szabályozó dokumentum, az ötéves kormányzati munkaprogram is, ahol az egyes témakörök leírásánál összefoglalják a legújabb fejleményeket és tételesen felsorolják a 2021-ig végrehajtandó feladatokat.

17 A kiindulási pont a walesi nyelvhasználati felmérés: *Welsh Language Use in Wales 2013-15*.

V. Intézkedési területek

1. témakör: A walesiül beszélők számának növelése

Cél: 1 millió walesiül beszélő 2050-re

A stratégia Wales teljes területére kiterjed. A walesi nyelvet beszélők számának növelése elsősorban a nagy népsűrűségű területeken lehetséges, ahol a nyelvet beszélők aránya alacsony. Az egyes walesi területek esetében az adott nyelvi megoszlásból indulnak ki, és helyi terveket hajtanak végre.

A nyelv családon belüli továbbadása a legfontosabb. Ugyanakkor a stratégia elengedhetetlennek tartja, hogy a nyelvet a családon kívül is el lehessen sajátítani. Ennek megfelelően minden korosztály esetében biztosítják a nyelvtanuláshoz szükséges feltételeket. Az élethosszig tartó tanulási modellek számos elemét figyelembe vették a stratégia megalkotásakor.

Két fő módszer:

- családon belüli nyelvtadás
 - o Kutatások és felmérések alapján kidolgozott intézkedések.
 - o Családok ösztönzése a walesi nyelv használatára (szülész nők, egészségügyi és családsegítő szolgálatok bevonásával).
- oktatás és képzés
 - o walesi nyelvű korai fejlesztés biztosítása (óvodai csoportok számának gyors ütemű növelése: 150 új csoport a stratégia első 10 évében);
 - o minden iskolai évfolyamban növelni a walesi nyelvű oktatásban részesülők arányát (2015/16-os 22%-ról 30%-ra 2031-ig, majd 40%-ra 2050-ig);
 - o a walesi nyelvoktatás metodikájának megváltoztatása, walesi nyelvű oktatás biztosítása az összes tantárgy és évfolyam esetében (cél: az iskolát elhagyók legalább 70%-a legyen képes walesiül beszélni);
 - o a 16. életévüket betöltött diákok walesi nyelvű és kétnyelvű szakképzési rendszerének reformja;
 - o felsőoktatás: a walesi nyelvű és kétnyelvű kurzusok számának növelése;
 - o felnőttoktatás: élethosszig tartó nyelvoktatás elérhetőségének biztosítása;

- o Tanári kar, források, képesítések: walesi nyelven oktató általános és középiskolai tanárok számának emelése (előbbi kategóriában: 2015/16-os 2900-ról 3900-ra 2031-ig, majd 5200-ra 2050-ig, utóbbi kategóriában: 2015/16-os 1800-ról 3200-ra 2031-ig, majd 4200-ra 2050-ig); walesi nyelvet tanító középiskolai tanárok számának növelése (2015/16-os 500-ról 900-ra 2031-ig, majd 1200-ra 2050-ig);
- o új, angol és walesi nyelvű tanterv;
- o walesi nyelvű szakképzés bővítése.

2. témakör: Nyelvhasználat kiterjesztése

Cél: A napi szinten walesiül beszélő lakosság 10%-os arányát (2013–2015) 20%-ra emelni 2050-re

A stratégiai célok elérése érdekében a walesi kormány egyértelmű útmutatást ad, pénzügyi támogatást biztosít, a megfelelő nyelvi infrastruktúra biztosítása érdekében jogszabályokat alkot és saját nyelvhasználatában példát mutat. A kormány rendszeres időközönként munkaprogramokat ad ki, amelyek részletesen taglalják a szükséges intézkedéseket. Az első munkaprogram (2017–2021) a stratégiával együtt jelent meg. A stratégia végrehajtását rendszeresen ellenőrzik és értékelik a 36. és 37. számú nemzeti mutató alapján (36. mutató: napi szinten walesiül beszélők száma; 37. számú: walesiül beszélők százalékos aránya).

A következő átalakító erejű változásokat hajtják végre:

- jogszabályok felülvizsgálata;
- a walesi kormány példamutatása: a walesi nyelv használatának előmozdítása és ösztönzése a saját munkaerő esetében.

Munkahelyi nyelvhasználat: tovább bővíteni a kétnyelvű ügyfélszolgálatok körét (leginkább az önkormányzatok és az egészségügyi ágazat esetében); walesi nyelvű munkahelyi képzések; tudatosság növelése munkáltatók körében; nyelvtechnológiai fejlesztések; walesi kormány példamutatása.

Szolgáltatások: egyes intézmények már most is kötelesek a szolgáltatásokat walesi nyelven is biztosítani. Az üzleti szférában tudatosító kampányok és segítségnyújtás a kétnyelvű ügyfélszolgálatok bevezetése érdekében. A tervezett

kormányzati intézkedéseket a legfrissebb viselkedés-gazdaságtani kutatásokra alapozzák. Az aktív kínálat elve különösen fontos az egészségügyi és szociális ágazatban.

Társadalom: elsősorban a nyelvet kizárólag az oktatás keretében elsajátító beszélők számára kívánnak aktív nyelvgyakorlási lehetőségeket biztosítani.

Fiatalok (14–19 éves korosztály): további kutatásokat és felméréseket kívánnak elvégezni a fiatalok társadalmi nyelvhasználatának erősítése érdekében (személyes érintkezésben és a közösségi médiában), mivel jelenleg a nyelvet jellemzően csak az iskolai környezetben használják.

Nyelvhasználati lehetőségek: a múltban elsősorban a közösségi események biztosítottak lehetőséget a nyelv használatára. E gyakorlat megváltoztatása érdekében a jövőben Wales minden régiójában az adott nyelvi megoszlás figyelembe vételével biztosítanak olyan formális és informális alkalmakat, ahol a walesi nyelv használata természetes módon történhet. A korábbi gyakorlattal ellentétben olyan lehetőségeket finanszíroznak majd (események és szervezetek helyett), ahol a közösségek maguk teremthetik meg a nyelvhasználat lehetőségét.

Lehetőségek új beszélők számára: A walesi nyelvet magabiztosan használók ösztönzése arra, hogy a kezdő nyelvtanulókkal ne az angol nyelvet használják a walesi helyett.

3. témakör: Kedvező feltételek megteremtése – infrastruktúra és környezet

Cél: a walesi nyelv élő nyelvi státusának megtartása digitális források, sokszínű média, legújabb technológiát alkalmazó fordítók, nyelvi források (szótárak, terminológiák és korpuszok) biztosítása révén

A következő átalakító erejű változásokat hajtják végre:

- a gazdasági fejlesztés új regionális szemléletének bevezetése annak érdekében, hogy az egyes régiók kialakíthassák saját identitásukat;
- a walesi nyelv digitális környezetének átalakítása, magas színvonalú nyelvtechnológiai fejlesztések a stratégia első időszakában az egyes intézkedési területek támogatása érdekében;
- a kétnyelvűséggel kapcsolatos tudatosság erősítése (nemzeti program).

Közösség és gazdaság: a walesiül beszélők által sűrűn lakott települések közös jellemzője a nagy lakossági mobilitás (fiatalok elköltözése, idősebbek betelepítése), a mezőgazdasági jelleg, a nagymértékű függés a mezőgazdaságtól, élelmiszeripartól és turizmustól, illetve, hogy az átlagkereset a legalacsonyabb az Egyesült Királyságban. Bár gyakran hangoztatott vélemény, hogy ezeket a közösségeket meg kell óvni a változástól annak érdekében, hogy a walesi nyelvhasználat fennmaradjon, a walesi kormány a fenntartható gazdasági fejlesztés mellett döntött Wales teljes területén. Az érintett közösség esetében a következő intézkedéseket vezetik be: mezőgazdaság célzott támogatása, közszférához tartozó munkahelyek létrehozása, nyelvi iparág megerősítése, helyi fejlesztési tervek (a szakpolitikai intézkedések várható hatása a walesi nyelvre).

Kultúra és média: nyelvi tudatosság növelése, walesi nyelv használatának ösztönzése új kulturális színtereken. A műsorszolgáltatás eddig is kulcsszerepet töltött be a nyelvi revitalizációban. A jövőben továbbfejlesztik a walesi nyelvű közszolgálati műsorszolgáltatást és lépéseket tesznek annak érdekében, hogy az Egyesült Királyság médiája a jövőben nagyobb figyelmet fordítson walesi kultúra és nyelv megjelenítésére.

Wales és a külvilág: a külkapcsolatok révén javítani kívánják a walesi nyelv megítélését külföldön (szoros kapcsolatok fenntartása külföldön élő walesi közösségekkel – például Y Wladfa Patagóniában). Kisebbségi nyelvvel rendelkező országokkal kapcsolatot kívánnak felvenni (jó nyelvtervezési gyakorlatok átvétele). A walesi nyelv a Walest népszerűsítő egységes országmárka (Brand Cymru) hangsúlyos része lesz. A bevándorlók számára nyelvtanfolyamokat szerveznek. A walesi anyanyelvűek aktívan részt vesznek a bevándorlóknak szervezett informális nyelvtanulási programokban (vesd össze: *Voluntariat per la Llengua* program Katalóniában).

Digitális technológia: technológiai fejlesztések, hogy a walesi nyelvet minél szélesebb körben lehessen használni digitális kontextusban (pl. nyelvtechnológiai infrastruktúra fejlesztése: walesi beszéd írott szöveggé alakítása, gépi fordítás). Nagyvállalatok motiválása a walesi nyelv használatára.

Nyelvi infrastruktúrák: 1. *korpuszok* (elsősorban fordítók, szótárszerkesztők, terminológusok és a technológiai ipar esetében fontos), *szótárak* (nyelv láthatóságának növelése, nyelvtanulás könnyítése), *terminológia* (walesi nyelv használatának elősegítése a mindennapi élet minden színterén és az olyan szakterületeken, mint a technológia, jog és oktatás); 2. *fordítói szakma:* a szakma stratégiai jelentősége egyre nő. A közelmúltban komoly előrelépés történt, a jövőben hangsúly a fordító- és tolmácsképzésen (szinkron), valamint az akkreditációs és szabályozási rendszer fejlesztésén. Fordítómemóriák és gépi fordítás.

Nyelvtervezés: A stratégia célkitűzéseinek megvalósításához különböző – helyi, regionális és országos – szinteken van szükség nyelvtervezésre. A walesi nyelv használatát minden szinten ösztönzik, politikailag, a közösségeken belül, a közszolgálatban, a munkahelyeken és a gazdaságban. A hatékony nyelvtervezéshez elengedhetetlen a Wales különböző részein meglévő különböző körülmények ismerete és az azokhoz igazodó intézkedések meghozatala. A nemzeti stratégiát helyi, az önkormányzatok által kialakított stratégiák egészítik ki. A jövőben regionális szintű nyelvtervezést is bevezetnek.

Értékelés és kutatás: A stratégia tényeken alapul és a programok és intézkedések hatékonyságát rendszeresen mérik. A kutatási program része a walesi nyelvvel és beszélőivel kapcsolatos statisztikai adatgyűjtés fejlesztése. Külön figyelmet fordítanak az egyénekre vonatkozó (kvalitatív és kvantitatív) adatok gyűjtésére és elemzésére az életút különböző szakaszaiban. Kérdőívek segítségével információt gyűjtenek a beszélők nyelvhasználatáról. Tovább finomítják az értékelési rendszert, hogy megfelelő módszereket dolgozhassanak ki a nyelvi magatartás dinamikájának és a nyelv szociológiájának megértésére. Számos intézménnyel terveznek együttműködést, elsősorban egyetemekkel. További szakértőket és kutatókat képeznek.

A támogató jogi környezet: Az elmúlt 25 évben komoly eredményeket értek el a kormányzati támogatásnak köszönhetően. Jogszabályi háttér biztosítja a következőket: walesi nyelvű szolgáltatások igénybevételére való jog; a nyelvi jogok érvényesülését a walesi nyelvi biztos felügyeli. A 2015-ös Jövő nemzedékek

jólétéről szóló jogszabályban meghatározott köztisztviselők kötelesek a hét jólléti célkitűzés (amelyeknek egyike az „Eleven kultúrájú Wales és a virágzó walesi nyelv”) megvalósítása érdekében szükséges feladatokat végrehajtani. Jogszabály írja elő a walesi nyelvű oktatás rendszerének kialakítását. 2016-ban hozták nyilvánosságra a walesi kormány ötéves kormányprogramját (Taking Wales Forward 2016–2021), amelyben a kormány elkötelezte magát a walesi nyelvhasználat bővítése és a nyelvet beszélők számának növelése mellett.

A nemzeti stratégiát kiegészítő nemzeti munkaprogram¹⁸

Míg a nemzeti stratégia hosszú távú (2017–2050), az azt kiegészítő első nemzeti munkaprogram 2017-től 2021-ig tart. A munkaprogram és a nemzeti stratégia szerkezeti felépítése azonos; három fő téma köré szerveződik.

Megközelítési mód

A munkaprogram az első azok közül, amelyeket a stratégia időtartama alatt tettek közzé. Az egyes (egymást követő) munkaprogramok az adott időszak körülményeit veszik figyelembe annak érdekében, hogy az időközben bekövetkező változások miatt ne tévesszék szem elől az eredetileg meghatározott célokat. Fontos szempontja lehet például a walesi nyelv státusát erősítő és a beszélők számának növelését célzó stratégia fejlesztésére a Brexit. A frissebb tanulmányok vegyes és bizonytalan képet vázolnak fel arról, hogy Nagy-Britannia Európai Unióból való kilépése milyen hatással lehet a kisebbségi nyelvekre, így a walesi-re. Általános megállapítás, hogy nagy mennyiségű, megbízható adat még nem áll rendelkezésre ennek a folyamatnak a tudományos értékelésére, az viszont bizonyos, hogy a Brexit miatt várható, hogy Nagy-Britannia GDP-je csökkenni fog, valamint az európai uniós kisebbségi projektek pénzügyi forrásaihoz is egyre kevésbé fog hozzáférni Nagy-Britannia. Továbbá a nemzetközi migráció csökkenését és a belső migráció növekedését prognosztizálják a kutatók.

18 *Taking Wales Forward 2016–2021 indigenous minority.* Welsh Government, é. n. <https://dera.ioe.ac.uk/27564/1/160920-taking-wales-forward-en.pdf> (letöltés időpontja: 2024. 05. 10.).

Az egymillióhoz vezető út

A walesiül beszélők számának egymillió fölé növelésében meghatározott célkitűzés elérése érdekében a Cymraeg 2050 stratégia a következő három stratégiai témakört jelöli ki:

1. táblázat¹⁹

¹⁹ Forrás: *Cymraeg 2050. A million Welsh speakers*. Welsh Government. 2017. <https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2018-12/cymraeg-2050-welsh-language-strategy.pdf> (letöltés időpontja: 2024. 07. 23.). A táblázatot fordította a fejezet szerzője.

Ezek miatt a walesi nyelvi revitalizációt támogató kisebbségi programokra kevesebb pénz fog jutni, a nemzetközi migráció csökkenése pozitívan hat a walesi nyelv terjedésére, a belső migráció növekedése pedig újabb nehézségeket fog okozni ebben a folyamatban.²⁰

Célkitűzések

Az első időszakban a cél a szilárd alapok megteremtése. Ez egy olyan lassú és állandó folyamat, amelynek esetében nem láthatóak azonnal a siker jelei. Ebben az első szakaszban a következő mérföldkövek elérése jelzi majd, hogy a kormány a helyes úton jár:

- a 2021-es népszámlálási adatok alapján láthatóvá válik, hogy a nyelv családon belüli átadása kis mértékben növekedett (a 2001–2011 közötti trend folytatódott);
- a jelenlegi 22%-ról (2015/2016-ban 7700 7 éves gyermek) 30%-ra (10 500) nő a walesi nyelven tanulók száma minden évfolyamban 2031-ig, illetve 40%-ra (14 000) 2050-ig.

A walesi tannyelvű oktatás erősítése érdekében a következőket hajtják végre:

- 40 új óvodai csoport létrehozása 2021-ig;
- a tanári kar esetében: 3100 walesi nyelven oktató általános iskolai tanár (2015/16-ban 2900); 600 walesi nyelvet oktató középiskolai tanár (2015/16-ban 500); 2200 walesi nyelven oktató középiskolai tanár (2015/16-ban 1800), 2021-re a jelenlegi 10%-ról 11%-ra kívánják növelni a walesi nyelvet napi szinten használó emberek arányát a népességben (2050-re 20%-ra).

20 Royles 2019. <https://revitalise.aber.ac.uk/en/media/non-au/revitalise/Revitalise---Workshop-Report-3---FINAL.pdf> (letöltés időpontja: 2024. 06. 15.); Bonner et al. 2024.

Monitoring és jelentés

A munkaprogram végrehajtását folyamatosan nyomon követik, a stratégia és a munkaprogramok végrehajtásáért felelős miniszternek a Walesi Nyelvi Partnerségi Tanács²¹ tesz javaslatokat.

1. témakör: A walesi nyelven beszélők számának növelése*1. Családon belüli nyelvátadás*

2017-ben azokban a háztartásokban, ahol mindkét felnőtt beszélt a nyelvet, a három és négy év közötti gyermekek 82%-a beszélt walesiül. Az olyan kétfős háztartásokban, ahol csak az egyik fő beszélt a nyelvet, a három-négy éves gyermekek 45%-a beszélt walesiül. A cél az, hogy a jelenlegi nyelvátviteli arányokat fenntartsák az első kategóriába tartozó családok esetében, míg a második kategóriába eső családokban növeljék a jelenlegi arányokat.

2021-re a következő intézkedéseket hajtják végre: kutatási adatokkal alátámasztott nemzeti szakpolitika kialakítása a szülők ösztönzésére; a 2016-os Cymraeg a gyermekekért elnevezésű program felülvizsgálata és finomra hangolása; a walesi állami egészségügyi szolgálattal való további együttműködés annak érdekében, hogy a gyermekellátásban dolgozók tudatosító kampányt folytathassanak a szülők körében a minél korábbi életkorban történő nyelvátvitel előnyeivel és a rendelkezésre álló támogatással kapcsolatban.

2. Korai évek

2021-re a következő intézkedéseket hajtják végre: 40 új óvodai csoport létrehozása; állami finanszírozású gyermekgondozási férőhelyek számának növelése; együttműködés önkormányzatokkal (A walesi nyelv az oktatásban elnevezésű stratégiai tervek keretében).

A 40 új óvodai csoport felállítása 2021-ig lehetővé teszi majd az akadálymentes átmenetet a walesi nyelvű oktatási rendszerbe. A következő évtizedben további 150 óvodai csoportot kívánnak kialakítani. A legutóbbi adatok azt

²¹ Welsh Language Partnership Council.

mutatják, hogy a walesi nyelvű gyermekgondozási intézményekbe járó gyermekek 86%-a kezdi meg általános iskolai tanulmányait walesi tannyelvű iskolában.

3. Kötelező oktatás

2016-ban a kormány konzultált a helyhatóságokkal a walesi nyelvű oktatás-tervezési rendszer szükséges változtatásairól. Az oktatásstratégiai tervek kialakításakor (2017–2020) már figyelembe veszik az elhangzott javaslatokat. Szorosabb kapcsolatokat alakítottak ki az oktatási intézményekkel. A stratégia értelmében az összes walesi iskolának hozzá kell járulnia a fő célkitűzések eléréséhez. A nyelvi bemelegítési modellekkel és metodikákkal kapcsolatban jelenleg folyó kutatás eredményeit is felhasználják a tervezés során.

2021-re a következő intézkedéseket hajtják végre: a kötelező oktatási rendszerben történő walesi nyelvoktatásról szóló nemzeti program közzététele 2017-ben; a walesi nyelv megszakítás nélküli oktatásának bevezetése az összes iskolában; független tanácsadói testület felállítása; a walesi oktatás-tervezést alátámasztó jogszabályok felülvizsgálata; a walesi tannyelvű oktatás iránti igény növelése reális tervezés és tőkebefektetés révén; walesi iskolák besorolásának felülvizsgálata az oktatás nyelve szerint; a walesi nyelvű oktatás arányának növelése; a walesi tannyelvű oktatáshoz való hozzáférés könnyítése; kreatív marketing kampányok; kapcsolatok erősítése önkormányzatokkal, regionális konzorciumokkal, iskolákkal, óvodákkal és a 16 éven felüliek oktatási intézményeivel.

4. Tanköteles koron túli oktatás

A felsőoktatásban walesi nyelvű és kétnyelvű kurzustervezés zajlik a Bilingual Champions Project keretében. A Walesi Nyelvtanulás Nemzeti Központjában 16 375 felnőtt tanulta a nyelvet 2015/16-ban. A Walesi Nyelv Biztosa felügyeli a walesi nyelvi normák továbbképzési és felsőoktatási szervezetekbe történő adaptációját.

2021-re a következő intézkedéseket hajtják végre: a gazdasági igényeknek megfelelő kétnyelvű oktatás és készségek kialakítása; a nyelvoktatási kurzusok elérhetőségének és a résztvevők számának bővítése; munkahelyi nyelvoktatás; szóbeli készségek fejlesztése; tudatosító kampányok fiatalok számára a kétnyelvűség előnyeiről a munkaerőpiacon.

5. Tanári kar, források és szakképesítések

2003 óta a gyermekgondozásban dolgozók walesi nyelven is szerezhetnek szakképesítést. Több mint 1400 iskolai és főiskolai tanár kapott lehetőséget nyelvtudásának fejlesztésére tanulmányi szabadság keretén belül. A walesi és kétnyelvű forrásokra vonatkozó átfogó program keretében finanszírozzák eredeti walesi nyelvű forrásoknak és korábban csak angol nyelven elérhető művek walesi nyelvű fordításainak kiadását. A walesi nyelven elérhető szakképesítések számát növelni kívánják.

2021-re a következő intézkedéseket hajtják végre: a gyermekgondozói szakképesítések körének bővítése; felmérés a tanári kar walesi nyelvtudásáról; a tanárképzésben résztvevők nyelvtudásának fejlesztése, walesi nyelven történő oktatási gyakorlat; folyamatos nyelvtanítás a tanári kar számára; országos infrastruktúra kialakítása a források megfelelő biztosítása és a kétnyelvű szakképesítések kiterjesztése érdekében; a walesi nyelvű oktatási anyagok és források bővítése; a walesi nyelvű szakképesítések számának növelése.

2. témakör: a walesi nyelvhasználat bővítése

Az oktatási rendszer által megteremtett alapokra építve a jövőben növelni kívánják azoknak az embereknek a számát, akik a mindennapi életben használják a nyelvet. Ehhez lehetőséget kell teremteni a walesi nyelv használatára a családban, a munkahelyen és a közösségi életben. Proaktív módon kell biztosítani a walesi nyelvű lehetőségeket és szolgáltatásokat. A cél a jelenlegi 10%-ról 11%-ra növelni a napi szinten nyelvet használók arányát 2021-re. Szoros együttműködést alakítanak ki közösségi partnerekkel és szervezetekkel a gyermekek és fiatalok iskolán kívüli informális nyelvhasználati lehetőségeinek bővítése érdekében.

1. Munkahely

A Walesi Nyelvi Biztos felügyelete mellett több mint száz állami testület feladata a nyelvi készségek felmérése a munkahelyeken, a munkahelyi nyelvtanítás biztosítása és a walesi nyelvű szolgáltatások elérhetővé tétele. A kormány ösztönzi a walesi nyelv használatát a munkahelyeken és a közigazgatásban. A Walesi Nyelvtanulás Nemzeti Központja új munkahelyi nyelvtanítási programot dolgoz ki.

2021-re a következő intézkedéseket hajtják végre: a walesi kormány példát mutat a munkahelyi nyelvhasználat területén; növelik azoknak a munkahelyeknek a számát, ahol lehetőséget biztosítanak a nyelv használatára; pénzügyi ösztönző rendszer munkáltatók és nem kormányzati szervezetek számára a munkahelyi kétnyelvűség bevezetése érdekében (Walesi Nyelvi Fejlesztési Program); nemzeti képzési program elindítása, amelynek célja a nyelvi tudatosság erősítése a közsférában; a munkavállalók walesi nyelvtudásának fejlesztése, különös tekintettel az egészségügyi és szociális szférára.

2. Szolgáltatások

A 2011-es walesi nyelvi intézkedés megerősítette a walesi nyelv hivatalos státusát, új jogszabályi keretet hozott létre és felállította a Walesi Nyelvi Biztos hivatalát. Az intézkedés végrehajtásában nagy hangsúlyt kapott a walesi nyelvi normák szabályozása, ami lehetővé tette a Biztos számára, hogy kötelezettségeket írjon elő a szervezetek számára. A normák célja egyértelművé tenni a lakosság számára azt, hogy milyen walesi nyelvű szolgáltatásokra jogosultak és biztosítani azt, hogy az érintett szervezetek proaktív módon tegyék elérhetővé walesi nyelven szolgáltatásaikat. Mindez különösképpen így van az egészségügyi és szociális ellátórendszer szolgáltatásainak esetében.

2021-re a következő intézkedéseket hajtják végre: a 2011-es intézkedés felülvizsgálata; a normák kiterjesztése a jogszabály hatálya alatt álló szervezetekre; kutatások a jobb szolgáltatásnyújtási módszerek kifejlesztése érdekében; a kétnyelvű szolgáltatások bővítése.

3. Társadalmi használat

Sok éven át olyan nyelvtanulók által javasolt projekteket hajtottak végre, amelyeknek célja a walesi önazonosság erősítése és a walesi nyelvvel kapcsolatos pozitív attitűd kialakítása volt. Ezek a tevékenységek a Walesi Nyelvi Karta nemzeti programmá váló kialakításához vezettek a walesi nyelvű általános iskolák esetében. A walesi nyelv használatának erősítésére irányuló ösztöndíj-program keretében számos szervezetet támogattak iskolán kívüli változatos nyelvgyakorlási lehetőségek biztosítása érdekében, és a tevékenységek népszerűsítése céljából nemzeti kampányokat indítottak. Intézkedéseket hoztak annak

érdekében, hogy az önkormányzatok biztosítsák a walesi nyelv használatának növelését saját területeiken.

2021-re a következő intézkedéseket hajtották végre: új koordinált program létrehozása; pozitív nyelvhasználati gyakorlatok ösztönzése gyermekek és fiatalok esetében; szorosabb kapcsolat az iskolák, az ifjúsági szervezetek és közösségi csoportok között; a walesi nyelvhasználatot támogató szervezetek további finanszírozása; családok támogatása annak érdekében, hogy gyermekeik az iskolán kívül is használják a walesi nyelvet; nem kormányzati szervezetekkel való kapcsolatok erősítése a walesi nyelvű szolgáltatások bővítése és a nyelvet használó önkéntesek toborzása érdekében.

3. témakör: kedvező körülmények megteremtése – infrastruktúra és környezet

1. Közösség és gazdaság

A kockázatkezelési és értékelési keret megújítása révén a tervezési hatóságok és a fejlesztők hatékonyan léphetnek fel a nyelvi vitalitás érdekében. Felmérés készül főbb intézkedésekkel kapcsolatos kockázatokról. Innovatív, gazdasági, valamint nyelvi előnyökkel járó kezdeményezéseket indítanak, amelyeknek célja a programok végrehajtásáért felelős munkahelyek és nyelvi központok létrehozása (például Walesi Munkahelyi Nyelvtanulási Program) 2021-re.

2021-ig a következő intézkedéseket hajtották végre: Regionális szemlélet és megközelítés kialakítása; a walesi nyelvi keret és útmutató végrehajtása; az önkormányzatok szakpolitikai és tervezési gyakorlatukban teljes mértékben figyelembe veszik a walesi tannyelvű oktatásra vonatkozó prioritásokat; vidéki területeken a walesi nyelv használatát elősegítő vállalkozói programok támogatása; Infrastrukturális Bizottság biztosítja a nyelvstratégia figyelembevételét infrastrukturális beruházások esetében; a Brexitet követően mezőgazdasági támogatások (walesi nyelvű területeken ez az ágazat a legnagyobb foglalkoztató), a nyelvi szempontok megjelenítése helyi fejlesztési tervekben; új nemzeti fejlesztési keret kialakítása.

2. Kultúra és média

2021-ig a következő intézkedéseket hajtották végre: a walesi kulturális, művészeti és sportszervezetek támogatást kapnak a walesi nyelv előmozdítása és a walesi nyelvhasználat erősítése érdekében (a Walesi Művészeti Tanács, Nemzeti Könyvtár és Sport Wales bevonásával); a walesi nyelv használata a „Brand Wales” kezdeményezésben a turizmus és a befektetések ösztönzése érdekében; a walesi nyelvhasználat erősítése a kulturális események során és a kulturális szervezetek napi munkájában; a különböző életkorú walesi nyelvhasználók számára releváns műsorok közvetítése a tömegmédiában; walesi nyelvű kiadványok számának növelése.

3. Wales és a külvilág

A továbbiakban is cél a jó gyakorlatok megosztása más országokkal a kisebbségi nyelvtervezés területén és ösztöndíjprogramok biztosítása walesi nyelvű környezetben élő migránsok számára.

2021-ig a következő intézkedéseket hajtották végre: a walesi nyelv és a kultúra bemutatása nemzeti rendezvények során a lehető legtöbb alkalommal; kormányzati példamutatás a walesi nyelv használata területén; marketing- és kommunikációs kampányok indítása a kétnyelvűség értékének bemutatására; a walesi nyelv láthatóságának növelése és a látogatók megismertetése a walesi nyelvvel; a Walesben élő migránsok integrálása a walesi nyelvű közösségekbe.

4. Digitális technológia

2012 óta a kormány aktívan részt vesz azokban a tevékenységekben, amelyek a walesi nyelv használatára vonatkoznak a technológia és a digitális technológia területén. A támogatási rendszer sikeresnek bizonyult innovatív, bár kisléptékű projektek indításában és a walesi nyelvű technológiával kapcsolatos tudatosításban. A tevékenység középpontjában a meglévő források marketingje volt; arra ösztönözték a fő technológiai cégeket, hogy új walesi nyelvű szoftveralkalmazásokat és digitális szolgáltatásokat fejlesszenek ki.

2021-ig a következő intézkedéseket hajtották végre: befektetések növelése a nyelvtechnológiai kutatás és innováció területén; együttműködés, forrás- és technikamegosztás a technológiai infrastruktúra (számítógépes fordítás,

mesterségesintelligencia-technológia, hangfelismerés stb.) támogatása érdekében; új, digitális kétnyelvű források fejlesztése iskolai, munkahelyi és társadalmi használatra; a főbb technológiai cégek ösztönzése walesi nyelvű szolgáltatásaik bővítésére; a támogatásban részesülő szervezeteknek használnia kell a rendelkezésre álló walesi nyelvű technológiát (adatbázisok, belső kommunikáció, közösségi média és marketing); walesi nyelvű Wikipédia-oldalak számának növelése.

5. Nyelvi infrastruktúra

A kormány támogatta a walesi nyelv történeti szótárával kapcsolatos munkákat és a Walesi Fordítók és Tolmácsok Szövetségét. Továbbfejlesztették a walesi kormány fordítási szolgálatának forrásait annak érdekében, hogy a fordítók értékes forrásokhoz férjenek hozzá, beleértve a TermCymru terminológiai adatbázist. A közelmúltban felmérést készítettek a jelenkori írott és beszélt walesi nyelv állapotáról. Nyílt hozzáférésű walesi nyelvtechnológiai eszközöket és forrásokat tettek elérhetővé. Online formában kiadták az egységes walesi terminológiát oktatási célú felhasználás érdekében. A walesi nyelvi biztos útmutatást ad a helységnevi és terminológiai fejlesztésekkel és koordinációval kapcsolatban.

2021-ig a következő intézkedéseket hajtották végre: a jelenlegi struktúrák felülvizsgálata fenntartható korpuszok kialakítása érdekében (nyomtatott szövegek vagy hangfelvételek gyűjteménye); magas színvonalú lexikográfiai korpuszok és terminológiai források előállítása; további támogatás fordítóknak és tolmácsoknak a hiteles fordításokra vonatkozó megnövekedett igények kielégítése céljából, valamint gépi fordítási támogatás nyújtása a fordítások időtartamának lerövidítése és terminológiai egységességének növelése érdekében.

6. Nyelvtervezés, értékelés és kutatás

Nyelvtervezés

A nyelvtervezés különböző köztisztületeknél, akadémiái intézményekben vagy alulról szerveződő szervezetekben folyik. A tervezés nemzeti szinten történik, de a jövőben nagyobb hangsúlyt kívánnak fektetni a regionális szintre. A Walesi

Nyelvi Biztos arra kötelezte az önkormányzatokat, hogy öt éves nyelvstratégiákat dolgozzanak ki és hajtsanak végre.

2021-ig a következő intézkedéseket hajtották végre: a 2050-ig szóló kormányprogram végrehajtásáért felelős kormánytestület felállítása; a kétnyelvűség megértése címmel nemzeti képzési program indítása; az önkormányzatok támogatása a nemzeti stratégia végrehajtása és koordinálása érdekében.

Értékelés és kutatás

A 2013-ban kiadott Walesi Nyelvstratégiai Értékelési Keret a walesi nyelvpolitikai fejlesztést alátámasztó kutatási program alapját képezi. 2013–2015-ben elkészült a walesi nyelvhasználati felmérés és különböző kutatásokat végeztek a közösségi nyelvhasználatról, a nyelvtanításról, illetve a walesi nyelvű oktatási stratégia értékeléséről.

2021-ig a következő intézkedéseket hajtották végre: adatbázis továbbfejlesztése, kutatási együttműködések kialakítása; további életkor szerinti kutatások a beszélők nyelvhasználatáról; a walesi nyelvhasználati felmérések segítségével további információk és adatok gyűjtése.

Helyi, önkormányzatok által kiadott nyelvstratégiák

A települési önkormányzatokra vonatkozó intézkedéssel, a walesi nyelvi normákkal és a walesi nyelvtörvénnyel összhangban a helyi önkormányzatok nyelvstratégiát kötelesek készíteni, amelyben leírják, hogy a partnerszervezetekkel együttműködésben mit tesznek a walesi nyelvhasználat elősegítése érdekében az adott térségben. A helyi nyelvstratégiák időtartama 5 év.

AszámoshelyinyelvstratégiaközülCeredigionnyelvstratégiáját(2018–2023)²² ismertetjük röviden. Ceredigion megye területe 1783 km², népessége 72 992 fő. A megyei önkormányzat célkitűzése növelni, vagy legalább fenntartani a walesiül beszélő lakosok számát a következő népszámlálásig (a beszélők számának mérésére szolgáló fő módszer). Az egymillió beszélőben meghatározott nemzeti cél elérése érdekében Ceredigionban 48,5%-ra (1500 fővel) szeretnék növelni

22 Morgan é. n.

a beszélők számát 2021-re. Ennek érdekében a Ceredigion Kétnyelvű Csoport keretében az összes érintett szervezet együttműködésben alakítja és felügyeli a stratégia végrehajtását.

A walesi nyelv helyzete és demográfiai trendek: Wales

Az egy évtizedes nyelvtervezés és számos nyelvstratégiai intézkedés ellenére 2001 és 2011 között a 3 évnél idősebb walesiül beszélők száma (–20 000 fő) és aránya (20,5%-ról 19%-ra) is csökkent. Ennek egyik fő oka az adott időszakban történt bevándorlás volt, a Walesen kívül született népesség aránya 25%-ról 27%-ra nőtt. Ezzel párhuzamosan a Walesben születettek közül 18,5% (507 000 fő) költözött Angliába.

A walesi nyelv helyzete és demográfiai trendek: Ceredigion

A nyelvi helyzet Ceredigionban nagyjából az országos képet tükrözi. A walesiül beszélők népszámláláskor mért aránya Ceredigionban: 2011 – 47,3%; 2001 – 52,0%; 1991 – 58,1%. 2011-ben, a történelem során először a walesiül beszélők aránya 50% alá csökkent. A megyén belül településre lebontott adatokat is mértek. Külön vizsgálták a családon belüli nyelvtadás helyzetét; a nemzeti trendet követve a nyelvtadás aránya nőtt azokban a családokban, ahol csak az egyik, vagy egyik szülő sem beszéli a nyelvet és csökkent azokban a családokban, ahol mindkét szülő beszéli a nyelvet. A jelenséggel kapcsolatban további, feltáró kutatásokat végeznek majd. Mivel az oktatási rendszer nagyon fontos szerepet tölt be a nyelvtanításban és a nyelvi készségek fenntartásában és fejlesztésében, ezzel kapcsolatban is végeznek felméréseket. További területek, amelyekkel kapcsolatban adatokat gyűjtenek és elemeznek: fiatalok nyelvhasználati szinterei, nyelvi készségek, demográfiai mobilitás, nemzeti identitás.

Kihívások és nyelvtervezés

Számos olyan walesi település, ahol korábban a walesi volt a kommunikáció nyelve és a közösség összetartó ereje, folyamatosan hanyatlott a 20. század során. A nyelvi hanyatlás több tényezőnek tudható be: a családokban nem adják tovább a nyelvet az új generációnak, a walesi nyelvű társadalmi lehetőségek hiánya, fiatalok kivándorlása, helyi munkalehetőségek hiánya, a walesi mint üzleti nyelv alacsony presztízse, lakhatási problémák, demográfiai mobilitás.

A walesi nyelv fennmaradása a nyelvi közösségek megerősítésétől, azaz a nyelv mindennapi használatát lehetővé tevő oktatási, kulturális és társadalmi lehetőségek biztosításától függ. A következő tényezők között erős kapcsolat mutatható ki:²³ nyelvi készség, források elérhetősége; motiváció a nyelv megtanulására és használatára. Ennek megfelelően Ceredigion megye nyelvstratégiája a következő három feltétel együttes biztosítását tűzi ki célul: képesség, lehetőség és igény a nyelv használatára.

Jövőkép

A fő célkitűzés egy valóban kétnyelvű Ceredigion megteremtése, ahol a walesi nyelv státusa erős és a nyelvet a közélet minden színterén használják; ahol a nyelv presztízse magas; ahol mindenki lehetőséget kap a nyelvtanulásra; ahol olyan életképes közösségek vannak, melyekben a kommunikáció természetes nyelve a walesi; ahol kétnyelvű vagy walesi nyelvű közszolgáltatások állnak mindenki rendelkezésére; ahol a megye lakosai a nyelvet a megye gazdag kulturális örökségének részeként őrizhetik meg. A stratégiát évente felülvizsgált, teljesítménymutatókat tartalmazó részletes akciótervek egészítik ki.

Prioritások

A három stratégiai terület: a lakosok walesi nyelvi készségeinek fenntartása és fejlesztése; lehetőségek biztosítása a nyelv használatára; a nyelv fennmaradását és virágzását elősegítő társadalmi feltételek megteremtése.

Megvalósítás

A megfogalmazott stratégiai célok a megyei nyelvpolitika és nyelvtervezés általános keretét adják. Az egyes célkitűzések megvalósítására projektbizottságokat állítanak fel. Az általános megvalósításért külön testület²⁴ felel. A megyei tanács nyelvi és esélyegyenlőségi felelőse koordinálja az ellenőrzési folyamatot. Az előrehaladásról szóló jelentéseket a megyei közszolgálati testület és a megyei tanács vezető testülete elé kell terjeszteni. A dokumentum tartalmazza

23 Fishman 1991.

24 Ceredigion's Bilingual Future Group.

az általános megvalósításért felelős testület tagszervezeteinek listáját (megyei tanács, egyetemek, rendőrség, önkéntes szervezetek, munkaügyi hivatal, tűzoltóság, könyvtár, színház, ifjúsági, gyermekgondozási, korai fejlesztésért felelős, oktatási, felnőttoktatási, munkaügyi, szakmai szervezetek stb.). A stratégia melléklete a walesi nyelvtudásra vonatkozó statisztikai adatokat tartalmazza az egyes településekre vonatkozóan és különböző kategóriákra bontva.

VI. Ütemterv

A stratégia hosszú távú, ahogy a nyelvtervezés is az, viszont a megvalósítást különböző szakaszokra bontották. Rövid távú (strukturális, alapozó) intézkedéseket írtak elő 2021-ig, nemzeti és önkormányzati szinten is (a program végrehajtásáért felelős kormánytestület felállítása, önkormányzatok ötéves terveinek megalkotása, nemzeti képzési program indítása). Ebbe az időintervallumba esik (többféle alapozó felmérés és kutatás mellett) az oktatásstratégiai tervek kialakítása, a program végrehajtásához szükséges oktatási szervezet, nemzeti program és jogszabályok kialakítása, oktatási anyagok és források bővítése. Az infrastruktúra és környezet kialakítására nyelvi központok, Infrastrukturális Bizottság létrehozása. A kultúra és média területén egyes szervezetek támogatása, „Brand Wales” kezdeményezés, műsorok készítése és kiadványok számának növelése. Hasonlóképpen együttműködési keretek kialakítása, forrás- és technikamegosztás van kitűzve a digitális technológia terén. A nyelvi korpuszok kialakítására adott struktúrák felülvizsgálata, illetve támogatás nyújtása a fordítási igények kielégítésére. Számszerűen kevésbé konkrét, de világos célokat fogalmaztak meg a munkahelyi és társadalmi nyelvhasználat és szolgáltatások terén is, illetve az önkormányzatok tervezési gyakorlata számára is. A kifelé mutató marketing határidős céljai bizonytalanabban vannak megfogalmazva.

A továbbiakban az önkormányzatok ötéves tervek szerint haladnak a stratégia által kitűzött feladatok megvalósításában. A stratégiát évente felülvizsgált, teljesítménymutatókat tartalmazó részletes akciótervek egészítik ki.

Az implementációban a stratégia egyes feladatoknál különböző határidőkkel részcélokat jelöl meg 2030-ban, majd ehhez képest emelt célokat 2050-ben (walesi nyelvű oktatásban részesülők aránya, oktató tanárok száma az egyes

oktatási típusokban, a walesi nyelvet napi szinten használók aránya, óvodai csoportok száma).

VII. Feladat- és hatáskörök

A walesi nyelvstratégia különböző végrehajtási szintekre lebontva nevezi meg a feladat- és hatásköröket. A központi irányító szerep a Walesi Nyelvi Biztos hivataláé. A program monitoringja alapján a Walesi Nyelvi Partnerségi Tanács tesz kiegészítő javaslatokat; egyes feladatok a Walesi Nyelvtanulás Nemzeti Központjára vannak szignálva.

Megyei és önkormányzati szinten is ki van építve ez a feladatstruktúra, meghatározva az illetékes megyei testületeket, projektbizottságokat. A walesi nyelvoktatásért a kormány, a helyhatóságok, az iskolák a maguk szintjén felelősek. A kultúra és média támogatása: Walesi Művészeti Tanács, Nemzeti Könyvtár és Sport Wales bevonásával történik.

VIII. Felügyelet, fenntartás és megújítás

A walesi nyelvstratégia végrehajtása, helyzet 2023-ban

A walesi kormány 2023 márciusában kiadott stratégiai dokumentuma²⁵ a 2023–2024-es pénzügyi évben intézkedéseket fogalmaz meg a „Cymraeg 2050: egymillió walesi nyelvet beszélő” megvalósítása érdekében. A dokumentum röviden összefoglalja a walesi nyelvstratégia megvalósításával kapcsolatos aktuális helyzetet.

A Nemzeti Statisztikai Hivatal 2022-ben közzétette az Angliában és Walesben 2021-ben végzett népszámlálás első adatait a walesi nyelvre vonatkozóan. A 3 éves vagy annál idősebb walesi nyelvet beszélők száma és aránya a 2011-ben mért 562 000-ről (19,0%) 538 300-ra (17,8%) csökkent a 2021-es adatok szerint.

25 Cymraeg 2050: Welsh language strategy action plan 2023 to 2024. <https://www.gov.wales/cymraeg-2050-welsh-language-strategy-action-plan-2023-2024-html> (letöltés időpontja: 2024. 07. 23.).

2011 és 2021 között valamennyi helyi önkormányzatnál csökkent a walesi nyelvet beszélőként nyilvántartott 3 és 15 év közöttiek aránya. A fiatal (16–19 és 20–44 éves) felnőttek körében azonban enyhe növekedés volt tapasztalható. Ugyanakkor a hagyományos walesi nyelvterületeken csökkenés volt tapasztalható. A walesi kormány megkezdte a walesi nyelvvel kapcsolatos eredmények elemzését, és azokat számos más adatforrás fényében vizsgálják. A miniszterelnök és a Statisztikai Intézet egyeztetett a walesi nyelvre vonatkozó különböző források közötti különbségekről. Ezt követően további statisztikai elemzést végeznek a walesi nyelvre vonatkozó adatok jobb megértése érdekében.

Az elemzés során elsősorban a következő területekre helyezik a fő hangsúlyt: a walesi nyelv generációk közötti átadása, valamint a nyelv és más jellemzők, például a nem és az etnikai hovatartozás közötti kapcsolat. Az adatokat és a további népesség-előrejelzéseket használják majd a statisztikai trajektória aktualizálásához, amely szerint 2050-re el kell érni az egymillió walesi nyelvet beszélőt.

IX. Összehasonlítás, kitekintés

A walesi kormánystratégia értékelésekor elsőként a hatékonyság és sikeresség általános előfeltételeinek meglétét vizsgálom, egy a szakirodalomban gyakran hivatkozott tanulmány alapján²⁶. A stratégiai tervezés elmélete és gyakorlata az idők során jelentősen változott; jelenleg általánosan elfogadott nézet, hogy a tervezési folyamat ritkán követi a kialakítás, megvalósítás, ellenőrzés és értékelés egymást követő ciklikus körforgását. A stratégiai tervezés három általános elvre épül: az állam felelősségvállalása és elkötelezettsége; átfogó és összehangolt szakpolitikai folyamat; célkövetés, megfelelő források biztosítása és ellenőrzés.

A walesi nyelvstratégiából elsősorban a szervezettséget, az intézményi és jogi háttér átgondoltságát, a program folyamatosságát érdemes hasznosítani a magyar nyelvstratégiának, ám a walesi kisebbségi nyelv, amelynek a terjesztése, revitalizálása a cél, ezért a magyar nyelvstratégia közvetlenül nem tudja hasznosítani a módszereit, csak egyes részterületeit építheti be a tervezési folyamatába.

26 Cherp–George–Kirkpatrick 2004.

1. Átfogó, integrált és emberközpontú stratégia

A walesi nyelvstratégia a fenti elveket követi, amikor három stratégiai témakör szerint a nyelvtanulás, a nyelvhasználat és az ezeket lehetővé tevő feltételrendszer egyes területeit átfogóan és integráltan kezeli. A walesiül beszélők számának növelését a nyelvtanulás ösztönzésével kívánják elérni a korai évek során a családon belüli nyelvtanulás révén, a gyermekgondozási intézményrendszeren belül, a kötelező oktatásban és azt követően is. Ezeket elsősorban a kisebbségi helyzetben lévő őshonos és az asszimiláció veszélyének erősen kitett magyar közösségek esetében érdemes fontolóra venni.

2. A rövid, közép- és hosszú távú célok összekapcsolása, részvételen alapuló stratégia

A hosszú távú, 2050-ig tartó stratégia megvalósítását ötéves munkaprogramok teszik lehetővé. A munkaprogramokat egyéves akciótervek egészítik ki. Ez a megközelítés lehetővé teszi a menet közbeni kiigazításokat és a változó körülményekhez való rugalmas alkalmazkodást. A kormány a kormányzati szervezeteken kívül széles körben támaszkodik a társadalmi szervezetek, magáncégek, oktatási intézmények, érdekszervezetek és közösségek tevékenységére a stratégia végrehajtása során. Ezek olyan módszertani alapelvek, amelyeket minden nemzeti nyelvstratégia és nyelvpolitika figyelembe kell vegyen. Társadalmi támogatottság nélkül nincs hatékony nyelvstratégia és nyelvpolitika.

3. Az állam felelősségvállalása, erős politikai elkötelezettség nemzeti és helyi szinten, hatékony intézményi vezetés

A walesi kormány teljes felelősséget vállal a nyelvstratégia megvalósítási irányának kijelöléséért és az irányítás biztosításáért, és saját gyakorlatában is példát mutat. A jogszabályi környezet adott: a walesi nyelv hivatalos státussal rendelkezik, jogszabályok biztosítják az állampolgárok walesi nyelvű szolgáltatásokhoz való jogát, nyelvi biztos felügyeli a jogok érvényesülését és szankcionálja a

jogsértéseket. Megteremtették a walesi nyelvű oktatás kiterjesztéséhez szükséges jogszabályi alapokat. A stratégiát kiegészítő munkaprogram végrehajtását a Cymraeg 2050 Programtanács felügyeli és a walesi nyelvért felelős miniszter tanácsadó testülete, a Walesi Nyelvi Partnerség Tanácsa. Az önkormányzatokat jogszabályok kötelezik helyi stratégiák kialakítására és végrehajtására. Ez a szervezettség példaértékű lehet a magyar nyelvstratégia és nyelvpolitika tervezésére is.

4. Átfogó és összehangolt szakpolitikai folyamat, amelynek alapja alapos és megbízható szakmai elemzés; a nemzeti és helyi szint összekapcsolása

A walesi nyelvstratégia egyes részterületek kidolgozása komoly, alapos és tudományosan elismert kutatáson, adatgyűjtésen, elemzésen és a nemzetközi jó gyakorlatok átvételén alapul. A statisztikai adatvétel elsősorban a 2011. évi népszámlás során történt. A nyelvi revitalizáció elméleti modellje tekintetében elsősorban a Joshua Fishman és Miquel Strubell által leírtak szolgáltak alapul.²⁷

A walesi nyelvstratégia részeként elkészült technikai jelentés a 2011-es népszámlálási adatokból kiindulva 2050-ig vetíti előre a három évnél idősebb walesiül beszélők számának várható alakulását a jelenlegi trendek változatlan folytatódását feltételezve. Mivel várható, hogy a korábbi trendek (pl. születési arány, migráció) az évek múlásával változnak, az előrejelzést a 2021-es népszámlálási adatok függvényében aktualizálni fogják. Ebbe az aktualizálásba várhatóan a Brexit hatásait is bevonják. A jelenlegi előrejelzések szerint a Brexit gazdasági következményei miatt a mezőgazdaság jövedelemtermelő képessége csökkenni fog, és ezzel együtt várható a walesi beszélők számának a csökkenése is. Ennek az összefüggésnek az az alapja, hogy azokban a régiókban volt magasabb a walesi beszélők aránya, amelyekben hagyományosan erős volt a Brexitig a mezőgazdaság gazdasági szerepe. Ha pedig a fő jövedelemtermelő gazdasági szektorban visszaesésre lehet számítani, akkor várhatóan a népesség

²⁷ Fishman 1991, Strubell 2001.

is cserélődik, elvándorol, és ez magával vonja a helyi kultúra, jelen esetben a walesi nyelv visszaszorulását. A walesi nyelv jövőjével foglalkozó jelentésben azt tervezik, hogy 2025-ben várható a walesi nyelvre vonatkozó stratégia frissítése, amely figyelembe veszi a Brexit hatásait is.²⁸

A nyelvtervezést és a gazdasági fejlesztést egymással szoros összefüggésben kívánják végrehajtani, hogy olyan walesi nyelvű közösségek jölessenek létre, amelyek mind gazdasági, mind nyelvi szempontból életképesek. A stratégiai alapvetően az egész életre kiterjedő megközelítési módot alkalmazza. Bár a walesi nyelv vitalitása szempontjából a legfontosabbnak a nyelv családon belüli továbbadását tartják, a stratégia megalkotói a nyelv családon kívüli elsajátítását is elengedhetetlennek tekintik a stratégia célkitűzésének elérése szempontjából.

Ez ismét olyan szempont, amely a magyar nyelvi tervezés számára is megfontolandó. Ugyanakkor a családon belüli nyelvátadás erősítése, bővítése, az asszimilálódó magyar közösségek számára lehet mintaértékű.

5. Célkövetés, megfelelő források biztosítása, ellenőrzési, követési, értékelési és visszacsatolási mechanizmusok kialakítása

A 2050-ig szóló kormánystratégiát egy korábbi, a 2012–2017 közötti időszakra vonatkozó stratégia előzte meg. Az elmúlt negyedszázadban – a kormányzati támogatásnak köszönhetően – komoly előrelépés történt a walesi nyelv fejlesztése terén.

A hosszú távú nemzeti nyelvstratégia konkrét célkitűzéseket fogalmaz meg: a walesiül beszélők számának egymillió főre emelése és a napi szinten walesiül beszélők jelenlegi 10%-os arányának 20%-ra növelése 2050-re.

A fő célkitűzések megvalósítása érdekében rendszeres időközönként ötéves munkaprogramokat tesznek közzé, amelyekben részletesen közlik a célok eléréséhez szükséges tevékenységeket, intézkedéseket. A stratégia és munkaprogramok végrehajtását folyamatosan nyomon követik és értékelik.

28 Welsh Language Division 2020. <https://senedd.wales/media/igmpkkoc/wq81672-ee.pdf> (letöltés időpontja: 2024. 07. 25.).

A nemzeti munkaprogram végrehajtása során tett előrehaladást a külön testület ellenőrzi és követi nyomon. A Walesi Nyelvi Partnerség Tanácsának tagságát kibővítették. A walesi nyelvért felelős miniszter külső tanácsadó szerepként működő Tanács rendszeres jelentéseket készít a stratégia és munkaprogramok végrehajtásáról.

Ez a szervezettség minden nyelvstratégia és nyelvpolitika számára mintaként értékelhető lehet.

Összefoglaló

A walesi nyelvstratégia legtöbb eleme alkalmazható más országok, így Magyarország esetében is. Bár a magyar nyelv esetében nincs szükség revitalizációra, ráadásul a walesihez hasonló magyar közösségek Magyarországon kívül, más országokban élnek, ezért a walesi gyakorlatból kizárólag az asszimiláló, többnyelvi környezetben élő magyarság számára vehetünk át elemeket. Az egyik legfontosabb alapelv a következetes kormányzati támogatás. Szintén elismerésre méltó, hogy az egyes szakpolitikai intézkedések kialakítása megbízható kutatások és felmérések eredményei alapján történik. Valóban hasznos lenne a népszámlások alkalmával a nyelvhasználatra vonatkozó adatokat is gyűjteni. Nagyon fontos az is, hogy a nyelvstratégia esetében a lehető legnagyobb társadalmi konszenzusra és az érintettek közötti legszélesebb körű együttműködésre törekednek. A walesi nyelvstratégia egyik alapvető eleme a társadalmasítás, tudatosítás; erre igen nagy szükség lenne Magyarországon is. A számszerűsített, konkrét célkitűzések, azok teljesülésének ellenőrzése, a változó körülmények figyelembevételével történő kiigazítások lehetőségének és a különböző érintett területek szinergiájának biztosítása, a különböző szinteken végrehajtandó feladatok összehangolása és a következetesség olyan, a várható eredményességet elősegítő tényezők, amelyeket a magyar nyelvstratégia esetében is szükséges lenne meghonosítani. A walesi nyelvstratégia számos eleme hasznosítható lenne a határon túli magyar nyelvű kisebbségek esetében is attól függetlenül, hogy a magyar állam mozgástere igen korlátozott (felmérések, nyelvi programok stb.).

Mindazonáltal meg kell jegyezni, hogy a népszámlálási adatok, valamint a Brexit következményeinek a bizonytalanságai azt mutatják, hogy ez az igen szervezett és jól átgondolt walesi nyelvstratégia sem tökéletesen eredményes.

A CORNWALLI (KORNI) NYELVSTRATÉGIA

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: BÓDI ZOLTÁN

Alapadatok

Érintett nyelv: cornwalli (korni)

Érintett ország: Egyesült Királyság, Cornwall megye

A nyelv státusa az érintett országban: kisebbségi nyelv a hivatalos nyelv (angol) mellett (Egyesült Királyság, Cornwall)

A beszélőközösség mérete: néhány száz beszélő (kb. 300-500 fő), pontos adat nem ismert, ám számuk a 20. század eleje óta folyamatosan nő

A stratégiai dokumentumok típusa: nyelvstratégia a 2015–2025 közötti időszakra

A stratégia természete: nyelvi revitalizációs stratégia

A stratégia kiterjedése: középtávú

A stratégia időtartama: 10 év: 2015-től 2025-ig

Intézkedési területek:

- a nyelvpolitikai és nyelvi tervezési prioritások
- az intézményrendszer és a politika szervezete
- a finanszírozási lehetőségek
- intézkedési javaslatok a korni nyelvet beszélők számának növelésére
- intézkedési tervek a korni nyelv közösségi, közéleti, nyilvános használatának erősítésére

Felelős intézet, kidolgozó: A Cornwalli Tanács megbízásából az IAITH kutatási csoport (Walesi Nyelvtervezési Központ) készítette el a dokumentumot

„Nyelvstratégiai mátrix”: A korni nyelv a 18. században kihalt, újjáélesztése a 20. század elején kezdődött. Jelenleg néhány százan beszél a mindennapokban, néhány ezren alkalmilag, familiáris környezetben. Sokáig nagyon sokféle írott változata létezett, majd 2008-ban elfogadták a nyelv egységes

írott formáját. Egyre több korni nyelven írt eredeti mű és fordítás jelenik meg. A korni nyelv jelen van a helységnevekben, és a nyelv ismerete segít megérteni a települések nevének eredetét. Gyermekek, háziállatok, házak és hajók elnevezésekor sok esetben használnak korni nyelvű megfelelőt.

A korni nyelv újjáélesztését segíti a tudatos nyelvstratégia, az egyre több írott szöveg, az értelmiségi rétegben egyre jobban tapasztalható pozitív attitűd a nyelv és a cornwalli kultúra, identitás iránt. 2003-ban az Egyesült Királyság kormánya a korni nyelvre vonatkozóan is vállalta a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartáját, majd 2014-ben hivatalosan is nemzeti kisebbségnek nyilvánították a cornwalli népet. Hátráltatja viszont a korni terjedését, hogy egy revitalizálandó nyelv az aktív, hétköznapi használatba csak nagyon nehezen illeszthető be, folyamatosan fejlesztett és felügyelt nyelvstratégia, nyelvpolitika szükséges hozzá. Továbbá a revitalizálandó nyelvek – így a korni is – fokozottan ki vannak téve a domináns nyelv, jelen esetben az angol nyelv hatásának. Ráadásul Cornwall megye a szép természeti adottságainak, a fővároshoz való relatív közelségének köszönhetően kifejezetten kedvelt belföldi és általános turistacélpont, sok angliai családnak van ebben a megyében hétvégi háza, sok nyugdíjas települ ide, ez Cornwall számára fontos gazdasági szempont – mindezek pedig erősítik az angol dominanciáját, és nehezítik a korni nyelv revitalizálását.¹

I. A nyelv története, jelenkori állapota

A cornwalli vagy korni nyelv az Egyesült Királyság legnyugatibb megyéjének nyelve. Cornwall (korni nyelven Kernow) a Tamar folyótól és Devontól délnyugatra fekvő félszigeten helyezkedik el. A cornwalli a kelta nyelvek brythonic (dél-kelta) csoportjába tartozik a cymraeg (walesi) és a breton mellett, értelemszerűen ezek a legközelebbi rokonai is.

Nagy-Britannia őslakóiról nem maradtak fenn pontos adatok, a kelták a Kr. e. I. évezred közepén telepedhettek le. A római és a szász hódítás elől

1 <https://www.britannica.com/place/Cornwall-unitary-authority-England> (letöltés időpontja: 2023. 09. 12.).

tömegesen menekültek a keresztény kelták Cornwallba, ahol 500 évig ellenálltak a hódítóknak, és csak a 10. században fogadták el a szász fennhatóságot. Cornwall megye hosszú ideig tartó izolációjának következtében a kelta nyelv ezen a területen megőrződött. A cornwalli nyelv szókészletére és helyesírására már a középkor óta erős hatást gyakorol az angol nyelv. A 18. század óta a korni nyelv a hétköznapi nyelvhasználatban már nem aktív, nem beszélik.² A 19. század végén, a 20. század elején viszont elindult a korni nyelv újjáélesztési folyamata, megalkották a standard korni nyelvet. Az utóbbi évtizedekben ez megerősödött, 2008-ban kiadták a standard korni helyesírást rögzítő szabályzatot. Manapság főként a felsőfokú végzettségűek körében népszerű ez a kisebbségi nyelv. A korni nyelvet ma emberek százai beszélik Cornwallban és használják az interneten, a helyi és közösségi műsorszórásban és a közösségi médiában is. A mai modern Cornwall identitásának a korni nyelv az egyik erős eleme.

Cornwall 500 ezer lakosának többsége ugyan ismer néhány korni nyelvű kifejezést, de mindössze pár ezren tudják olvasni az írott változatot. Felmérések szerint a folyékonyan beszélők száma ennél is lényegesen alacsonyabb – bár folyamatosan emelkedik. Míg a 2000-es becslések szerint csak harmincan tudtak folyékonyan társalogni korniul, mára ez a szám több százra emelkedett. Hozzájárul ehhez az is, hogy folyamatosan jelennek meg korni nyelvű irodalmi munkák és tankönyvek, és az általános iskolákban is elkezdtek tanítani a nyelvet.³ A UNESCO A veszélyeztetett nyelvek atlaszában a korni státusát 2009-ben a „kihaltról” a „kritikusan veszélyeztetettre” változtatta.

A korni írásbeliség legkorábbi nyelvemlékei a 10. századból maradtak fenn, főként latin nyelvű szövegekhez hozzáadott glosszák, tulajdonnevek formájában. Az első korni szövegemlék egy 1340-ben keltezett okirat hátuljára feljegyzett vers 41 sornyi töredéke. A középkorban főként keresztény, vallási témájú színpadi művek születtek korni nyelven. A 17. század utáni korni írásbeliség már csak töredékes: 1690 körül született egy rövidített bibliafordítás. 1665 körül

2 <https://www.britannica.com/place/Cornwall-unitary-authority-England> (letöltés időpontja: 2023. 09. 12.).

3 Egy egyszer már kihalt nyelv kerül angol utcai feliratokra. Nyelv és Tudomány. <https://www.nyest.hu/hirek/egy-egyszer-mar-kihalt-nyelv-kerul-angol-utcai-feliratokra> (letöltés időpontja: 2023. 09. 12.).

írta Nicholas Boson a korni nyelv 17. századi állapotáról szóló munkáját (Nebaz gerriau dro tho Carnoack – angol fordításban A Few Words About Cornish). Az utolsó nyelvtörténeti jelentőségű teljes korni szöveg William Bodinar 1776-ban írt levele. A 20. században újjáélesztett modern korni nyelven viszont már sok novella és más irodalmi művek fordítása jelent meg.⁴

II. Jogi, közigazgatási alapok, előzmények

Más kisebbségi nyelvekkel ellentétben a cornwalli nyelvet nem beszélik olyan földrajzilag körülhatárolható területen, amelynek közigazgatási hatásköre is lenne. Éppen ezért a nyelvvel kapcsolatos döntéseket még mindig évente, központi, egyesült királysági szinten hozzák. Ez pedig az intézkedések finanszírozásában és így a hosszú távú tervezhetőségében is nehézséget okoz.

2009-ben az UNESCO a korni nyelv státusát „kihaltról” a „kritikusan veszélyeztetett” kategóriába sorolta át. 2003-ban az Egyesült Királyság kormánya a korni nyelvre vonatkozóan ratifikálta a Regionális és Kisebbségi Nyelvek Chartáját, ezzel elismerték a cornwallit nemzeti kisebbségi nyelvként. 2014-ben a korni nyelvet az Európa Tanács Nemzeti Kisebbségek Védelméről Szóló Keretegyezménye alapján is elismerték. Ezek a nemzetközi elismerések komoly lépést jelentettek a korni nyelv újjáélesztésének folyamatában.⁵

2004-ben tették közzé a *Stratégia a korni nyelvért* című nyelvstratégiai dokumentumot, amelynek elkészítésében közreműködött a *Maga* elnevezésű Korni Nyelvi Partnerség. A partnerség a Cornwalli Tanácsból, az Egyesült Királyság Kormányából és számos önkéntes csoportból, szervezetből áll.

Az új nyelvstratégiai dokumentumot a 2004–2014 közti időszakra vonatkozó nyelvstratégia, valamint Hywel Evans és Aric Lacoste korni nyelvfejlesztési programról szóló 2008-as jelentése adatainak elemzése alapján dolgozták ki.⁶ A *Korni nyelvstratégia 2015–25* című dokumentumban fogalmazták

4 <https://www.britannica.com/topic/Brythonic-languages> (letöltés időpontja: 2023. 09. 12.).

5 *Cornish Language Strategy 2015-25. Evaluation and Development Report* <https://www.cornwall.gov.uk/media/c3npwb2l/cornish-language-strategy-2015-2025.pdf> (letöltés időpontja: 2023. 09. 12.).

6 Evans–Lacoste 2008.

meg a következő tíz évre szóló stratégiai elképzeléseket. Ezt a nyelvstratégiai dokumentumot 2015. február 9-én nyújtották be a Kornai Tanácsnak.

III. A stratégia célja

A 2015–25-re vonatkozó új korni nyelvstratégia általános céljai az alábbiak:

- a nyelvstratégia 2015–25 közötti időszakára vonatkozó új prioritásainak megtervezése;
- ajánlások kidolgozása egy olyan irányítási és kormányzati struktúrára, amelyik jobban szolgálja az új nyelvstratégiai célok megvalósítását;
- a cornwalli nyelvpolitikát és nyelvi tervezést fejlesztő új javaslatok megfogalmazása;
- olyan javaslatokat tenni, amelyek a jelenlegi költségvetési keretből megvalósíthatók, valamint további költségvetési források bevonásának kidolgozása.

A stratégia víziója, hogy a korni nyelvet a jövőben élő közösségi nyelvként lehessen hallani Cornwall utcáin, és hogy a korni nyelv elsajátításához a fiatalabb generáció pozitív attitűddel viszonyuljon, és ne kötelezettségnek vegye a nyelvtanulást. A dokumentumban négy főbb stratégiai célt jelöltek meg, s ezekhez rendelték hozzá a korni nyelv jövőbeni nyelvpolitikáját és a tervezési kezdeményezéseket:

- növelni kell a cornwalli nyelvet beszélők számát (nyelvtanulás elősegítése);
- szükség van arra, hogy a korni nyelvet egyre gyakrabban használják közösségi nyelvként (nyelvhasználat támogatása);
- a cornwalli nyelv státusának erősítése a közéletben (státustervezés);
- elérni, hogy a korni élő nyelvként a tevékenységek széles körében, az élet legtöbb területén használható legyen (korpusztervezés).

IV. Szerkezeti felépítés

A korni nyelvstratégiában elsőként az elvárásokat és a jelentés készítésének módszereit, valamint az előző nyelvstratégiai dokumentum eredményeit, tapasztalatait írják le (1–3. fejezet), majd javaslatokat fogalmaznak meg a nyelv újjáélesztésének folytatásához (4. fejezet). A stratégiai dokumentum melléklete tartalmazza a korni nyelv 2015–2025-ös időszakra vonatkozó stratégiai tervének áttekintését, a stratégiai célok megfogalmazását.⁷

Előszó.

1. Elvárások.

2. Módszerek.

3. Eredmények.

3.1. A korni nyelv támogatása.

3.2. Státustervezés.

3.3. A korni nyelv elsajátítása (nyelvtanulás tervezése).

3.4. Nyelvhasználat tervezése.

3.5. Korpusztervezés.

3.6. Stratégiai felépítés és irányítás.

3.7. Pénzügyi támogatás.

4. Javaslatok.

4.1. Nyelvpolitika és tervezési prioritások.

4.2. Struktúra és irányítás.

4.3. Pénzügyi támogatás.

Melléklet: A korni nyelvstratégia tervezete 2015–25.

⁷ *Cornish Language Strategy 2015-25. Evaluation and Development Report.* <https://www.cornwall.gov.uk/media/c3npwb2l/cornish-language-strategy-2015-2025.pdf> (letöltés időpontja: 2023. 09. 12.).

V. Intézkedési területek

1. Általános stratégiai intézkedési területek

A korni nyelvstratégia általános ajánlásai három általános témakörre koncentrálnak:

- a nyelvpolitikai és nyelvi tervezési prioritások;
- az intézményrendszer és a politika szervezete;
- a finanszírozási lehetőségek.

1.1. A nyelvpolitikai és nyelvtervezési prioritások

- A Cornwalli Tanácsnak legyen belső cornwalli nyelvtervezési dokumentuma.
- Javítani a korni nyelvet felnőtteknek tanító programok minőségét.
- A nyelvstratégiai dokumentum megállapításait be kell építeni a korni nyelvet tanító iskolarendszerű és iskolarendszeren kívüli programokba.
- Meg kell szervezni a korni nyelv iskolás kor előtti, nyelvi bemelegítő oktatását, mert így lehet fiatal korni beszélőközösséget teremteni. Ha ilyen közösség nem épül ki, akkor a korni nyelvi revitalizáció stratégiája nem lehet sikeres.
- Meg kell teremteni annak a lehetőségét, hogy korni nyelven lehessen tanulni és tanítani.
- Olyan színtereket és helyzeteket kell kialakítani a közösségi hálózaton, amelyeken a fiatalok használhatják a korni nyelvet.
- Olyan közösségeket kell létrehozni, amelyeken a korni nyelvet iskolán kívüli színtereken, nyilvánosan, társadalmi kontextusban is lehet használni.
- A nyilvános színtereken kétnyelvű feliratokat kell elhelyezni.

1.2. Az intézményrendszer és a politika szervezete

A cornwalli nyelvstratégiaért csakis a Cornwalli Tanács lehet felelős. Ez a cornwalliak demokratikusan választott önkormányzati szervezete, amely szorosan együttműködik az Egyesült Királyság központi kormányzatával.

A korni nyelvstratégia megvalósítására az alábbi szervezeti rendet javasolják:

- Cornwalli Tanács – a vezető szerv;
- az Egyesült Királyság Kormánya – politikai és finanszírozó partner;
- a Cornwalli Nyelvi Fórum – konzultációs szerv;
- a Cornwalli Nyelvi Akadémia – hatósági jogkörrel rendelkező testület;
- további együttműködő szervek, amelyek a megvalósításban és a finanszírozásban lehetőségeket és forrásokat biztosítanak.

1.3. A finanszírozási lehetőségek

A jelenlegi finanszírozási rendszer nem biztosít elég forrást a korni nyelv revitalizációs stratégiájának megvalósítására. Ez különösen azért ellentmondásos, mert a korni nyelv is őshonos kisebbségi nyelvként van elismerve az Egyesült Királyságban, és hasonló státusú más revitalizálandó nyelvek lényegesen nagyobb anyagi támogatást kapnak az Egyesült Királyság Kormányától. Erről azonnali tárgyalásokat kell kezdeményeznie a Kormánnyal a Cornwalli Tanácsnak.

2014–15-ben a korni nyelv újjáélesztésére két forrásból állt rendelkezésre pénzügyi támogatás. Egyrészt a Cornwalli Tanács évi 30 000 fontot juttatott a *Maga* (Korni Nyelvi Partnerség) büdzséjébe, másrészt az Egyesült Királyság kormánya összesen 120 000 fontot bocsátott rendelkezésre a nyelvi közösség számára. A 2015–25-ös nyelvstratégiai dokumentumban megfogalmazzák azt az igényt, hogy nagyobb mértékű finanszírozásra lenne szükség. A jelentést készítő kutatócsoport a pénzügyi támogatás összegére három lehetséges forgatókönyvet javasol: felvázolják azt, ha 30 000, ha 150 000 vagy ha a legoptimistább esetben 500 000 angol font állna rendelkezésre.

Az évi 500 000 fontos támogatásból az alábbi célokat lehetne elérni:

- A Cornwalli Tanács fenntarthatná és tovább fejleszthetné stratégiai vezető szerepét.
- A Cornwalli Tanácson belül kiépülhetne egy Gazdasági és Kulturális Részleg, amely a nyelvstratégia megvalósításáért lenne felelős.
- A Cornwalli Tanács külső partnereket vonhatna be a stratégia megvalósításába.
- A korni nyelvstratégia megvalósítási programjának részeként népszerűsíthetnék a korni nyelvi revitalizáció egyik sikeres, mintaértékű képviselőjét.
- Lehetőség nyílna a stratégia kapcsolódó területeinek a fejlesztésére is.
- Önálló költségvetéssel lehetne üzemeltetni egy cornwalli nyelvet oktató szervezetet.
- További finanszírozási források felkutatására nyílna lehetőség.

2. Részletes nyelvstratégia

A korni nyelvstratégia az általános területek után két konkrét célcsoportra fókuszál:

- intézkedési javaslatok a cornwalli nyelvet beszélők számának növelésére;
- intézkedési tervek a cornwalli nyelv közösségi, közéleti, nyilvános használatának erősítésére, és elérni azt, hogy a cornwalli nyelv élő, az élet minden területén és bármilyen célra alkalmas nyelv legyen.

2.1 Intézkedési javaslatok a cornwalli nyelvet beszélők számának növelésére

Nyelvelsajátítás-tervezési intézkedésekkel kell elérni, hogy növekedjék a korni nyelvet beszélő gyermekek, fiatalok és felnőttek száma. A korni nyelvet használók számáról eltérő adatokat találunk. Gyakran emlegetnek 300-500 főből álló beszélőközösséget, a beszélők nyelvtudásáról azonban nehéz információt szerezni. A kornit beszélők átlagéletkora növekszik, bár az utóbbi években egyre több fiatal használja és tanulja a nyelvet online formában és a közösségi

hálózatokon.⁸ A korni nyelvet tanulók számának növeléséhez a következő stratégiai célokot kell elérni:

- Nyelvi bemelegítő módszerrel ösztönözni kell a gyermekeket, hogy Cornwall különleges kulturális és nyelvi örökségét már az iskolás kor előtt megszeressék.
- A korni nyelvet oktató tanárok nyelvi tudatosságát és nyelvi készségeit is érdemes fejleszteni annak érdekében, hogy még jobban át tudják adni tudásukat a gyermekeknek.
- Még több lehetőséget kell biztosítani a gyermekek és a fiatalok számára a korni nyelv elsajátítására Cornwall alapfokú és középfokú iskoláiban.
- El kell érni, hogy a cornwalli alapfokú iskolákban a gyermekek oktatása korni nyelven történjék.
- A korni nyelvet beszélő felnőttek számának növeléséhez fejleszteni kell a Cornwalli Tanács felnőttképzési kínálatában a közösségi alapú felnőtt-oktatást. Intenzív korninyelv-oktató kurzusokat kell kifejleszteni és minél több nyelvtanulási lehetőséget kell megteremteni az érdeklődő felnőttek számára.
- Biztosítani kell a felnőttképzésben részt vállaló oktatók képzését és akkreditációját.

2.2. A korni nyelv használati körének bővítésére megfogalmazott intézkedési javaslatok

Ennek a célcsoportnak az elérésére nyelvhasználat-tervezési, státustervezési és korpusztervezési intézkedésekre tesz javaslatot a stratégia. A korni nyelv társadalmi, közösségi használatának az erősítése érdekében az alábbi nyelvhasználat-tervezési lépéseket kell megtenni:

- Növelni kell a korni nyelv használati színtereinek mennyiségét és változatosságát.

8 *Cornish Language Strategy 2015-25. Evaluation and Development Report.* <https://www.cornwall.gov.uk/media/21486321/final-report-on-cornish-language-strategy-110315.pdf> (letöltés időpontja: 2023. 09. 12. – a link már nem érhető el).

- Nagyobb ütemben kell fejleszteni azokat a területeket, régiókat, amelyeken erősíteni kell a korni nyelv használatát.
- Szorgalmazni kell a korni nyelv használatát a hagyományos médiában és a közösségi hálózatok médiaplatformjain egyaránt.
- A korni nyelvnek meg kell jelennie a szórakoztatóiparban és a kreatív művészetben.

A korni nyelv közéleti státusának erősítéséhez az alábbi státustervezési intézkedéseket javasolja a stratégia:

- A Cornwalli Tanács maga is használja a korni nyelvet, dolgozza ki és hajtsa végre a Korni Nyelvi Tervet.
- Egyéb testületeknek, önkéntes szervezeteknek és hálózataiknak is növelniük kell a korni nyelv használatát.
- A magánszektorbeli cégek, gazdasági fejlesztési ügynökségek és hálózataik is növeljék a korni nyelv használatát. Fel kell hívni a figyelmet és lobbizni kell annak érdekében, hogy az egyes partnerségeken és hálózatokon belül – tanácsadó és tájékoztató szolgáltatás nyújtása mellett – támogatni lehessen a korni nyelv szélesebb körű használatát.
- Növelni szeretnék a közéletben a korni nyelv iránti érdeklődést és támogatást. Általános nyelvi marketingterv kidolgozására van szükség, nyelvi tanácsadó és tájékoztató szolgáltatás kialakítását is tervezik. Adatokat gyűjtenek a korni nyelvet beszélők számáról és nyelvhasználatukról.

Annak érdekében, hogy a korni nyelv modern nyelvként tudjon fejlődni, és az élet minden területén, mindenféle kommunikációs célra aktívan lehessen használni, az alábbi korpusztervezési intézkedések szerepelnek a stratégiában:

- Független Korni Nyelvi Akadémiát kell létrehozni a Kesva an Taves Kernewek (a korni nyelv újjáélesztése érdekében oktatással, oktatási anyagokkal foglalkozó szervezet) és más felsőoktatási intézmények, valamint kelta nyelvi közösségek szaktudására, tapasztalatára alapozva. Az új Korni Nyelvi Akadémia támogatásával a már meglévő Signage Committee (Jelzőtábla Bizottság) fenntartását és fejlesztését is tervezik.

- Az új Kornyi Nyelvi Akadémia feladatai:
 - o Standardokat, minőségbiztosítási rendszert kell kidolgozni a nyelv oktatására és a fordítási szolgáltatások szabályozására.
 - o Ki kell építeni a korni nyelv tanulásának minél szélesebb iskolai lehetőségeit.
 - o Meg kell valósítani a nyelvtanárok nyelvi tudatosságának, nyelvi készségeinek fejlesztését és akkreditációját.
- Formális közéleti eseményeken annak a gyakorlatnak a bevezetése a cél, hogy szinkrontolmácsolást biztosítsanak korni nyelvről angolra.
- A *korni nyelv írott standardja* című 2008-as szabályzatot széles körben meg kell ismertetni, folyamatosan fejleszteni kell, és különös figyelmet kell fordítani a hivatalos helységnevek helyesírására.
- Önkéntes szervezetekkel és közösségi csoportokkal együttműködve növelni kell azoknak a lehetőségeknek, helyszíneknek, eseményeknek a számát, amelyeken a korni nyelvet társadalmi szintereken lehet használni.
- Fel kell térképezni és fejleszteni kell azokat a földrajzi régiókat, ahol ösztönözni kell a cornwalli nyelv közösségi használatát. Az erre hajlandó közösségeket azonosítani kell, hogy célzott hosszú távú fejlesztési tervvel, stratégiai lehetőségekkel és esetleges pénzügyi támogatással ösztönözzék a korni nyelv használati színtereinek fejlesztését.
- Növelni kell a korni nyelv használatát az összes televíziós, rádiós és közösségimédia-platformon, a szórakoztatóiparban és a művészetek terén. Helyi műsorszórókkal kell felvenni a kapcsolatot a műsorkínálat bővítése érdekében. Innovációs alapot kell létrehozni a partnerszervezetek és minden érdekelt bevonásával, hogy támogassák a korni nyelv (közösségi) médiabeli eredeti műsorszámokban és promóciós felületeken való használatát. Ösztönözni kell a fiatalokat a korni nyelv közösségi médiabeli és egyéb infokommunikációs platformokon való használatára.
- Szorgalmazni kell a korni nyelv használatát a szórakoztatóiparban és a kreatív művészek körében, a fesztiválokon és a művészeti ügynökségeknél. Pénzügyi alapot kell létrehozni a nyelv innovatív és promóciós célokra való használatára a szórakoztatóiparban és a művészetek terén.

VI. Ütemterv

A forrásként rendelkezésre álló nyelvstratégiai dokumentum 2015-ös keltezésű, az időtartama 10 év, a 2025-ös végdátumon kívül a részletes ütemezés nem része a forrásanyagnak.⁹

VII. Feladat- és hatáskörök

A nyelvpolitika és a korni nyelvtervezés kapcsán a nyelvstratégiai dokumentumban az alábbi szervezeteket, feladat- és hatásköröket javasolják:

- Cornwalli Tanács: vezető stratégiai testület;
- Egyesült Királyság kormánya: politikai és pénzügyi támogatást nyújtó partner;
- Korni Nyelvi Fórum: konzultációs csoport;
- Korni Nyelvi Akadémia: korpusztervező testület;
- egyéb köztestületek, hálózatok és önkéntesek: a megvalósításban vesznek részt, stratégiai és lehetséges pénzügyi támogatást nyújtanak.

A Cornwalli Tanács Cornwall demokratikusan választott testülete, éppen ezért a westminsteri kormánnyal karöltve ez a testület felelős a korni nyelv revitalizálásának elősegítéséért. A nyelvstratégiai dokumentum szerint a Cornwalli Tanács vállalja a főszerepet a nyelvpolitika és a nyelvtervezés terén Cornwallban, ideértve a feladatok megvalósításának felügyeletét és értékelését is.

⁹ *Cornish Language Strategy 2015-25. Evaluation and Development Report* <https://www.cornwall.gov.uk/media/21486321/final-report-on-cornish-language-strategy-110315.pdf> (letöltés időpontja: 2023. 09. 12. – a link már nem érhető el).

A Cornwalli Tanács feladatai:

- a stratégiai vezetés és menedzsment;
- a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájából és az Európa Tanács Nemzeti Kisebbségek Védelméről Szóló Keretegyezményéből adódó kötelezettségek végrehajtása;
- saját Kornyi Nyelvi Terv kidolgozása és megvalósítása;
- a feltételek megteremtése a Kornyi Nyelvi Fórum és a Kornyi Nyelvi Akadémia létrehozásához;
- a közfinanszírozás menedzselése a kornyi nyelvpolitikai és nyelvtervezési tevékenységekhez;
- a Kornyi Nyelvstratégiai Tervezet megvalósításához éves Működtetési Terv kidolgozása;
- partnerek (köztestületek, önkéntes szervezetek, vállalkozások és hálózatok) felkutatása és megbízása feladatokkal és projektekkel;
- kornyi oktatási és felnőttképzési kínálat kialakítása;
- általános nyelvi marketing- és információs szolgálat létrehozása;
- speciális fejlesztési projektek végrehajtása.

Kornyi Nyelvi Fórum létrehozását javasolják, amelynek tagja lehet minden olyan csoport, amelyik szerepet vállal a kornyi nyelv újjáélesztésében.

A Kornyi Nyelvi Fórum:

- konzultációs fórum a Cornwalli Tanács nyelvtervezési tevékenységéhez (évente kétszeri ülés);
- visszajelzést ad a Cornwalli Tanács folyamatban lévő feladatairól és tevékenységéről, ötleteket ad a jövőbeni célokhoz és intézkedésekhez;
- értékeli és ünnepli az elért eredményeket.

A nyelvstratégiai dokumentumban egy független Kornyi Nyelvi Akadémia létrehozását javasolják, amely a nyelvtervezés, nyelvstratégia szakmai háttér-szervezete lenne.

Korni Nyelvi Akadémia:

- a stratégia korpusztervezéssel összefüggő feladatainak és céljainak áttekintése és végrehajtása;
- annak népszerűsítése, hogy a korni nyelv egységes standard írott változatát használják.

A megvalósításban részt vevő partnerek:

- Kowethas an Taves Kernewek (a korni nyelv támogatására létrejött jótékonyági szervezet);
- Agan Tavas (a korni nyelv használatának és tanulásának elősegítésére alakult szervezet);
- Movyans Skolyow Meythrin (óvodások tanítása korni nyelvre);
- Radyo an Gernewegva (korni nyelvű rádió);
- korni fordítók;
- helyi közösségi és művészeti központok;
- művészek, fesztiválok és művészeti egyesületek;
- helyi gazdasági és közösségfejlesztő egyesületek.¹⁰

VIII. Felügyelet, fenntartás és megújítás

A cornwalli nyelvstratégiai dokumentum nem tartalmaz iránymutatást arra vonatkozóan, hogy milyen rendszerben felügyelik, ellenőrzik a jövőben azt, hogy a kijelölt feladatokat elvégezték-e. A tíz évre tervezett nyelvstratégia feladatainak elvégzésében a Cornwalli Tanács és a Korni Nyelvi Fórum szerepe a legnagyobb, ideértve a feladatok megvalósításának felügyeletét és értékelését is. A dokumentumban azonban nem szerepelnek konkrét felügyeleti, fenntartási és megújítási teendők és ezekhez rendelt határidők.

¹⁰ *Cornish Language Strategy 2015-25. Evaluation and Development Report* <https://www.cornwall.gov.uk/media/c3npwb2l/cornish-language-strategy-2015-2025.pdf> (letöltés időpontja: 2023. 09. 12.).

IX. Összehasonlítás, kitekintés

A cornwalli nyelvstratégia abból a szempontból tér el más kisebbségi nyelvek stratégiájától, hogy egy gyakorlatilag kihalt nyelv újjáélesztésére, a korábban már megindított revitalizáció folytatására törekszik. A revitalizációs folyamat ugyan már a 20. század elején elindult, de tervszerűen csak 2004-ben kezdtek hozzá, és még ma is nagyon sok a teendő annak érdekében, hogy a korni nyelvet minél többen használják élő nyelvként Cornwallban. Különböző adatokat találunk arról, hogy hány fő beszél aktívan a nyelvet. Jelenleg az angol mellett leginkább második nyelvként használják, bár sokan pusztán egyszerű társalgások során vagy bizonyos települések, házak, hajók, háziállatok megnevezésekor használják a kornit. A nyelv e sajátos helyzete miatt a nyelvstratégia magyar párhuzamait nehezen lehet felmutatni. Esetleg a *Feladat- és hatáskörök* (VII.) részben említett Korni Nyelvi Fórum létrehozása lehet példaértékű, hiszen ez a konzultációs fórum nyitva áll minden érdeklődő szervezet vagy csoport előtt, amely tenni szeretne a nyelvért. Egyrészt a nyelvtervezési tevékenységek konzultációs platformját biztosítja, másrészt visszajelzést ad az elvégzett feladatokról és intézkedésekről. Hasonlóan követhető egyeztetési és együttműködési fórum a *Maga* nevű Korni Nyelvi Partnerség. A *Maga* egy olyan együttműködési platform, amely rendszeres, szervezett párbeszédet teremt a Cornwalli Tanács, az Egyesült Királyság kormánya és számos önkéntes csoport között. Ez a program azt mutatja fel, hogy a hivatalos szervek, hatóságok, közigazgatási szervek párbeszéde nyelvstratégiai ügyekben akkor lehet hatékony, ha ennek szervezett, rendszeres időközkhöz kötött, formális kerete van.

A kisebbségi helyzetben lévő, asszimiláció veszélyeztette magyar beszélő közösségek megőrzését tehát elősegítheti a jelenlegi intézményrendszerben meglévő vagy akár újonnan megszervezendő partnerségi testület, amely rendszeres, szervezett párbeszédre és együttműködésre ad lehetőséget az érintett szakmai, tudományos és politikai szervezetek között. Persze mindez csak egy-behangzó, támogató nyelvpolitikai keretek között képzelhető el.

A korni nyelvstratégia gazdája a Cornwalli Tanács, amely az elkötelezettségével, szervezettségével, motivációjával felkelti és erősíti az érintett

magánszemélyek, önkéntes szervezetek érdeklődését, elkötelezettségét. Tehát a központi közigazgatás és az önkormányzat elszántsága, céltudatossága, tervszerűsége nagy mértékben ösztönzi a pozitív nyelvi attitűd általános kialakulását mind a magánszemélyek, mind a gazdasági és kulturális szereplők, szervezetek körében – ez követhető minta a magyar nyelvstratégia számára. Kulcsmondatként érdemes megjegyezni, hogy nem lehet sikeres egy nyelvstratégia a központi közigazgatás és az önkormányzatok elszántsága, motivációja és céltudatossága nélkül. Meg kell jegyezni, hogy a nemzetközi és egyesült királyságbeli közigazgatási és politikai szervezetek a korni nyelvet nemzeti kisebbségi nyelvként ismerik el, és feléjük támogató nyelvpolitikával viszonyulnak. Ez a megállapítás leginkább olyan magyar beszélőközösségekre lehet érvényes, amelyek a hasonlóan támogató nyelvpolitikai környezetben élnek, viszont magyar anyanyelvük bármely ok miatt mégis kisebbségi és veszélyeztetett státusban van. Az UNESCO felmérése szerint¹¹ a csángó van veszélyeztetett helyzetben a magyar beszélőközösségben, de mi hozzátehetjük, hogy a határon túli, Kárpát-medencei kisebbségi magyar beszélőközösségek az általánosan jellemző támogató nyelvpolitika hiánya miatt – főként a fiatalabb generációkban – könnyen veszélyeztetett státusba kerülhetnek.

A fenti megállapítás mellett viszont a korni nyelv revitalizálása, a nyelvstratégia sikere a kidolgozók szerint elsősorban a korni beszélőkön, az önkéntes szervezeteken múlik. A korni nyelvstratégia egyértelműen leszögezi, hogy a cornwalli identitás legfontosabb szimbóluma és eleme a korni nyelv. Erősödőfélben van a korni nyelv státusa, és ez erősíti a cornwalli identitást is. Ráadásul ez az összefüggés oda-vissza érvényes, a nyelv és a nemzeti identitás kölcsönösen erősítik egymást. Ez megszívlelendő a magyar nemzetstratégia és nyelvstratégia számára is.

A korni nyelv köztereken való nyilvános megjelenése, láthatósága (utcatáblák, feliratok, üzletek, intézmények megnevezése, útbaigazító táblák, marketing célú szövegek és elnevezések stb.) jelentős mértékben járul hozzá a korni nyelvi identitás erősítéséhez. Ugyanilyen szerepe van annak is, ha ünnepélyes,

11 UNESCO *World Atlas of Languages*. <https://en.wal.unesco.org/> (letöltés időpontja: 2023. 09. 12.).

nyilvános eseményeken használják a korni nyelvet. Nyilvánvalóan érvényes ez általában minden kisebbségi nyelvi közösségre, így az őshonos Kárpát-medencei magyar kisebbségi közösségekre is.

A korni nyelvű médiatartalmak a brit közmédiában csak minimális felületet kapnak, ezért a média hatása elenyésző a cornwalli nyelv terjedésére, ezt a szerepet tehát erősíteni kell. Nyilvánvalóan érvényes ez minden nyelvstratégiára: a nyelvhasználat egyik legnagyobb hatású színtere a média, egy nyelv vagy nyelvváltozat használata, fenntartása, elsajátítása iránti motivációt és általában a pozitív nyelvi attitűdöt alapvetően befolyásolja az is, hogy a szóban forgó nyelv vagy nyelvváltozat mekkora felületen (terjedelemben, időtartamban, mennyiségben, műsoridőben) jelenik meg a közmédiában és a legnépszerűbb médiumokban. Az újmédia, a közösségi hálózatok viszont kiváló használati színteret nyújtanak a revitalizáció vagy az asszimiláció alatt álló nemzeti kisebbségi nyelveknek.

Egy revitalizálandó nyelv életben tartásának, a beszélőszám növelésének legfontosabb eszköze a nyelvoktatás. Ennek ki kell terjednie a gyermekek, a fiatalok iskolarendszer előtti, iskolarendszerbeli és a felnőttek iskolarendszeren kívüli nyelvoktatására is. Ennek jól szervezett, konkrét eszközökkel, módszertanokkal, tananyagokkal, képzett, akkreditált oktatókkal ellátott rendszernek kell lennie. Ha ez nem így van, akkor a revitalizáció nem lehet elég hatékony. Az őshonos magyar kisebbségek számára is részben érvényes ez a megállapítás, ugyanis ezeknek a közösségeknek is elemi szükségletük az anyanyelvi és anyanyelvű oktatás. Nagy különbség a cornwallihoz képest viszont többek között az is, hogy a Kárpát-medencei magyar kisebbségeknek (ugyan fogyatkozó számban, de) van anyanyelvi beszélőközössége. A korni nyelvstratégiának ez a megállapítása tehát a maga teljességében a már asszimilálódott, de a magyar nyelv iránt érdeklődő többedik generációs szórvány közösségekben hasznosítható. Ugyanakkor nem tagadható, hogy minden magyar beszélőközösség megtartásában kulcsjelentőségű a magyar anyanyelv oktatása és a magyar nyelven történő tanítás.

Azt valószínűsítik a stratégiát összeállítók, hogy a fiatalok inkább a körükben népszerű internetes közösségi hálózatokon és egyéb online felületeken használják, tanulják a kornit, viszont a hivatalos vizsgálatok, becslések ezekre a színterekre nem térnek ki. Erre fokozottan figyelni kell minden nyelvstratégia előkészítésében: ha a központi népszámlálás és egyéb statisztikailag

szabályszerű kutatások nem mérik pontosan egy beszélőközösség lélekszámát, demográfiai adatait, a nyelvtudás színvonalát és a nyelvhasználat színtereit, céljait, akkor nem lehet igazán hatékony a nyelvi tervezési folyamat.

A korni nyelv revitalizációja szempontjából kiemelkedő jelentőségű, hogy a nyelv helyesírási szabályait 2008-ban lefektették. Azonban a beszélőközösség vitatja, hogy ez a szabályzat a formálison kívül más regiszterekre és alváltozatokra is kiterjedhet-e. Mivel a magyar nyelv írásbelisége ezer évnél is régebbi, valamint a helyesírási kodifikációja is nagy múltra tekint vissza, ezért a mi nyelvközösségünkben ez a vita csak igen korlátozottan (például a nyelvjárások írásbelisége esetében) merülhet fel. A korpusztervezés fontos eleme a helyesíráson kívül a szótárak megjelentetése is. A korni nyelv revitalizációjában is lényeges szerepet játszik, hogy 2008-ban megjelent a korni–angol szótár.

Nyelvstratégia nem lehet hatékony konkrét intézkedési és megvalósítási terv, valamint az egyes területeket összefoglaló rövid kivonat nélkül. Ennek a hiányát – önkritikusan – felveti a jelenlegi korni nyelvstratégia.

A korni nyelv revitalizálására vonatkozó nyelvstratégia a magyar nyelv esetében tehát elsősorban a határon túli, asszimilálódó, kisebbségi vagy már asszimilálódott szórvány közösségek esetében releváns, viszont a támogató nyelvpolitika, a központi közigazgatás nyelvstratégiai elkötelezettségének igénye megszívlelendő a teljes magyar beszélőközösséget érintő nyelvtervezés számára.

Felhasznált irodalom

A *National Recovery Programme for Languages*. All-party Parliamentary Group on Modern Languages, 2019. <https://ukandeu.ac.uk/wp-content/uploads/2019/03/A-national-recovery-programme-for-languages.pdf> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).

Allen 2017. Allen, Cynthia C.: *Middle English*.

<https://oxfordre.com/linguistics/display/10.1093/acrefore/9780199384655.001.0001/acrefore-9780199384655-e-263>

(letöltés időpontja: 2024. 05. 08.). DOI: <https://oxfordre.com/linguistics/display/10.1093/acrefore/9780199384655.001.0001/acrefore-9780199384655-e-263>

<https://oxfordre.com/linguistics/display/10.1093/acrefore/9780199384655.001.0001/acrefore-9780199384655-e-263>

[acrefore-9780199384655-e-263](https://oxfordre.com/linguistics/display/10.1093/acrefore/9780199384655.001.0001/acrefore-9780199384655-e-263)

- Apáti–Győri Szabó 2002. Apáti Zsófia – Győri Szabó Róbert: A kisebbségi nyelvek helyzete és oktatási rendszere Nagy-Britanniában. *Pro Minoritate*, 2002. ősz, 116–154. <https://prominoritate.hu/wp-content/uploads/2019/05/Osz-Apati.pdf> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).
- Baugh–Cable 2012. Baugh, Albert C. – Thomas Cable: *A History of the English Language*. Routledge, 2012.
- Barker é.n. Barker, Richard: Late Modern English (c. 1800 – Present). In *History of English*. <https://www.thehistoryofenglish.com/late-modern-english> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).
- Bonner et. al 2024. Bonner, Elen – Cynog Prys – Siwan Mitchelmore – Rhian Sian Hodges: Defining Economic Impact on Minority Languages: The Case of Wales. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* (2024 March), 1–17. DOI: 10.1080/01434632.2024.2329200
- British Academy 2019. *Languages in UK. A Call for Action*. The British Academy, London, 2019. <https://www.thebritishacademy.ac.uk/documents/61/Languages-UK-2019-academies-statement.pdf> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).
- British Academy 2020. *Towards a National Languages Strategy. Education and Skills*. Proposals from the British Academy, the Arts and Humanities Research Council, the Association of School and College Leaders, the British Council and Universities UK. British Academy, London, 2020. <https://www.thebritishacademy.ac.uk/publications/towards-national-languages-strategy-education-and-skills/> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).
- Cherp–George–Kirkpatrick 2004. Aleg Cherp – Clive George – Colin Kirkpatrick: A methodology for assessing national sustainable development strategies. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 22. (2004) 913–926.
- Cornish Language Strategy 2015–25. *A strategy for Cornish over the next decade*. Cornwall Council, 2015. <https://www.cornwall.gov.uk/media/c3npwb2l/cornish-language-strategy-2015-2025.pdf> (letöltés időpontja: 2023. 09. 12.).
- Cornish Language Strategy 2015–25. *Evaluation and Development Report*. <https://www.cornwall.gov.uk/media/21486321/final-report-on-cornish-language-strategy-110315.pdf> (letöltés időpontja: 2023. 09. 12. – a link már nem érhető el).

- Cymraeg 2050: A million Welsh speakers.* Welsh Government, 2017. <https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2018-12/cymraeg-2050-welsh-language-strategy.pdf> (letöltés időpontja: 2024. 05. 10.).
- Cymraeg 2050: Welsh language strategy action plan 2023 to 2024.* Welsh Government, 2023. <https://www.gov.wales/cymraeg-2050-welsh-language-strategy-action-plan-2023-2024-html> (letöltés időpontja: 2024. 05. 10.).
- Davies 2005. Davies, Diane: *Varieties of Modern English: An Introduction* (Learning About Language). Pearson Longman, 2005.
- Darquennes 2007. Darquennes, Jeroen: Paths to Language Revitalization. In Darquennes, Jeroen (ed.): *Contact Linguistics and Language Minorities / Kontaktlinguistik und Sprachminderheiten / Linguistique de Contact et Minorités Linguistiques. Plurilingua*, XXX. (2007) 61–76.
- Darquennes 2020. Jeroen Darquennes: Reversing language shift in European language minority settings: A tentative general outline of contemporary challenges and strategies. In Sagrario Aleman and Jean-Baptiste Coyos (eds.): *Taking care of minority languages, living in Basque*. Euskaltzaindia, Bilbao, 2020. 133–153. https://www.researchgate.net/publication/349349583_Reversing_language_shift_in_European_language_minority_settings_A_tentative_general_outline_of_contemporary_challenges_and_strategies (letöltés időpontja: 2024. 05. 10.).
- Davies 2009. Davies, Alan: Assessing World Englishes. *Annual Review of Applied Linguistics* 29. (2009) 80–89. DOI: 10.1017/S0267190509090072
- Duchêne–Heller 2011. Duchêne, Alexandre–Heller, Monica (Eds.): *Language in Late Capitalism: Pride and Profit*. Routledge, 2011. DOI: 10.4324/9780203155868
- Editors of Encyclopaedia Britannica: Brythonic languages. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/Brythonic-languages> (letöltés időpontja: 2023. 09. 12.).
- Editors of Encyclopaedia Britannica: Cornwall. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/place/Cornwall-unitary-authority-England> (letöltés időpontja: 2023. 09. 12.).
- Editors of Encyclopaedia Britannica: Welsh language. *Encyclopaedia Britannica* <https://www.britannica.com/topic/Welsh-language> (letöltés időpontja: 2024. 05. 10.).

- Egy egyszer már kihalt nyelv kerül angol utcai feliratokra. 2008. november 13. *Nyest. hu* <https://www.nyest.hu/hirek/egy-egyszer-mar-kihalt-nyelv-kerul-angol-utcai-feliratokra> (letöltés időpontja: 2023. 09. 12.).
- Evans–Lacoste 2008. Evans, Hywel – Lacoste, Aric: *The Cornish Language Development Project. Evaluation, Final Report*. ERS, July 2008.
- Executive Summary: Economic and social value of MG ALBA*. 2021. <https://mgalba.com/wp-content/uploads/2021/10/EIA.pdf> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).
- Fishman 1991. Joshua A. Fishman: *Reversing Language Shift: Theoretical and Empirical Foundations of Assistance to Threatened Languages*. Multilingual Matters, Clavedon, 1991.
- Forsdick 2023. Forsdick, Charles: *The revival of language learning is key to a culturally and linguistically rich future*. The British Academy, 2023. <https://www.thebritishacademy.ac.uk/news/the-revival-of-language-learning-is-key-to-a-culturally-and-linguistically-rich-future/> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).
- Frank 2014. Frank Tibor: Világangol. In Ladányi Mária –Vladár Zsuzsa – Hrenek Éva (szerk.): *Nyelv – Társadalom – Kultúra. Interkulturális és multikulturális perspektívák*. MANYE–Tinta, Budapest, 2014. 41–53. <http://mek.oszk.hu/23300/23399/23399.pdf> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).
- Grin–Moring 2002. Grin, François – Moring, Tom: *Support for Minority Languages in Europe*. European Bureau for Lesser Used Languages, European Centre for Minority Issues, 2002.
- Gwynedd Language Strategy 2014–2017*. https://democracy.gwynedd.llyw.cymru/Data/Language%20Committee/20140115/Agenda/07_02_Appendix%20A.pdf (letöltés időpontja: 2024. 06. 02.).
- History of the Scots Language*. Scots Language Centre. <https://www.scotslanguage.com/articles/node/id/117> (letöltés időpontja: 2024. 07. 23.).
- Humphries–Ayres–Bennett 2022. Humphries, Emma – Ayres–Bennett, Wendy: The hidden face of public language policy: a case study from the UK. *Current Issues in Language Planning*. <https://doi.org/10.1080/14664208.2022.2150497>

- Jamieson 1808. Jamieson, John: *An Etymological Dictionary of the Scottish Language*. Edinburgh, 1808. <https://jamiesondictionary.com/> (letöltés időpontja: 2024. 07. 23.).
- Languages in the UK. A call for action*. The British Academy, London, 2019.
- Lanvers 2011. Lanvers, Ursula: Language Education Policy in England. Is English the elephant in the room? *Apples, Journal of Applied Language Studies*, 5. (2011) No. 3, 63–78. https://www.researchgate.net/publication/279370710_Language_Education_Policy_in_England_Is_English_the_elephant_in_the_room (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).
- Mac Síthigh 2018. Mac Síthigh, Daithí: Official status of languages in the UK and Ireland. *Common Law World Review*, 47 (2018) No. 1, 77–102. DOI: 10.1177/1473779518773642 https://pureadmin.qub.ac.uk/ws/portalfiles/portal/141540053/Status_OA_Feb_2018.pdf (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).
- Martin-Jones–Martin 2017. Martin-Jones, Marilyn – Martin, Deirdre (eds.): *Researching Multilingualism. Critical and ethnographic perspectives*. Routledge, 2017.
- Medgyes 2022. Medgyes Péter: Az angol nyelv és a globalizáció. *Educatio*, 31. (2022) 4. sz., 618–632. <https://doi.org/10.1556/2063.31.2022.4.7>
- More than just words. Five Year Plan 2022-27*. Welsh Government, 2022. <https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2022-07/more-than-just-words-action-plan-2022-2027.pdf>
- Morgan é.n. Carys Morgan: *Ceredigion Language Strategy 2018-2023*. Ceredigion County Council, é.n. <https://www.ceredigion.gov.uk/your-council/strategies-plans-policies/welsh-language/promoting-and-facilitating-the-language/> (letöltés időpontja: 2024. 06. 15.).
- Nagy 2019. Nagy Noémi: *A hatalom nyelve – a nyelv hatalma*. Dialog Campus, Budapest, 2019.
https://nkerrepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/13324/A_hatalom_nyelve_a_nyelv_hatalma.pdf;jsessionid=40A94D42C-2447C00E26CE5C5730CB894?sequence=1 (letöltés időpontja: 2024. 05. 27.).

- National Gaelic Language Plan 2023-2028*. https://www.gaidhlig.scot/wp-content/uploads/2023/12/FINAL_BnG_National_Gaelic_Language_Plan_ENGLISH.pdf (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).
- Pennycook 2010. Pennycook, Alastair: *Language as a Local Practice*. Routledge, 2010. <https://doi.org/10.4324/9780203846223>
- Pietikäinen–Kelly–Holmes 2013. Pietikäinen, Sari – Kelly–Holmes, Helen (eds.): *Multilingualism and the Periphery*. Oxford University Press, Oxford, 2013. <https://doi.org/10.1007/s10993-013-9308-5>
- Potter–Crystal é.n. Potter, Simeon – Crystal, David: English language. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/English-language> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).
- Royles 2019. Royles, Elin: *Workshop Briefing Report 3: Language Revitalisation and Economic Transformation*. <https://revitalise.aber.ac.uk/en/media/non-au/revitalise/Revitalise---Workshop-Report-3---FINAL.pdf> (letöltés időpontja: 2024. 06. 15.).
- Schneider 2012. Schneider, Edgar W.: English Around the World. *Anglia, Zeitschrift für englische Philologie*, 130. (2012) no. 4, 541–544. <https://doi.org/10.1515/ang-2012-0530>
- Schneider 2018. Schneider, Edgar W.: *World Englishes*. <https://oxfordre.com/linguistics/display/10.1093/acrefore/9780199384655.001.0001/acrefore-9780199384655-e-270> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.). DOI: 10.1093/acrefore/9780199384655.013.270 (letöltés időpontja: 2024. 05. 10.).
- Scotland's Census 2011*. National Statistics Publication for Scotland, 2011. <https://www.scotlandscensus.gov.uk/census-results/at-a-glance/languages/> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).
- Scotland's Census 2022*. National Statistics Publication for Scotland, 2023. <https://www.scotlandscensus.gov.uk/media/h5qokkij/scotland-s-census-2022-first-results-rounded-population-estimates-data.xlsx> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).
- Scots language policy*. Scottish Government, 2015. <https://www.gov.scot/policies/languages/scots/> (letöltés időpontja: 2024. 07. 23.).
- Short Life Working Group on Economic and Social Opportunities for Gaelic: report*.

<https://www.gov.scot/publications/short-life-working-group-economic-social-opportunities-gaelic-report-cabinet-secretary-finance-economy/> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

Strubell 2001. Strubell, Miquel: Catalan A Decade Later. In Fishman, Joshua A. (ed.): *Can Threatened Languages be Saved? Reversing Language Shift, Revisited: A 21st Century Perspective*. Clevedon, Multilingual Matters, 2001. 260–283.

Technical Report: Projection and trajectory for the number of Welsh speakers aged three and over, 2011 to 2050. Welsh Government, 2017. <https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2018-12/welsh-speaker-estimates-2011-to-2050-technical-report.pdf> (letöltés időpontja: 2024. 05. 10.).

Taking Wales Forward 2016-2021. Welsh Government, é.n. <https://dera.ioe.ac.uk/27564/1/160920-taking-wales-forward-en.pdf> (letöltés időpontja: 2024. 05. 10.).

Welsh Language Division 2020. Paper for Recovery Board. The future of the Welsh Language. Welsh Language Division. 7 October 2020. <https://senedd.wales/media/igmpkkoc/wq81672-ee.pdf> (letöltés időpontja: 2024. 07. 25.)

Welsh language use with service providers (Welsh Language Use Survey): July 2019 to March 2020 Welsh Government 2024. <https://www.gov.wales/welsh-language-use-service-providers-welsh-language-use-survey-july-2019-march-2020> (letöltés időpontja: 2024. 06. 15.).

Welsh Language Standards. Welsh Language Commissioner, 2024. <https://www.welshlanguagecommissioner.wales/public-organisations/welsh-language-standards> (letöltés időpontja: 2024. 05. 10.).

World Atlas of Languages. UNESCO. <https://en.wal.unesco.org/languages/scottish-gaelic> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

Jogi források

Communications Act 2003 <https://www.legislation.gov.uk/id/ukpga/2003/21> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

Education (Scotland) Act 2016 <https://www.legislation.gov.uk/asp/2016/8/contents/enacted> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).

- Gaelic Language (Scotland) Act 2005 <https://www.legislation.gov.uk/asp/2005/7> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).
- Identity and Language (Northern Ireland) Act 2022 (c. 45) <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2022/45/contents/enacted> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).
- National Languages Strategy. HC Deb 18 December 2002 vol 396 cc51-3WS. <https://api.parliament.uk/historic-hansard/written-statements/2002/dec/18/national-languages-strategy> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).
- Planning (Wales) Act 2015. <https://www.legislation.gov.uk/anaw/2015/4/contents/enacted> (letöltés időpontja: 2024. 05. 10.).
- Schools Consultation (Scotland) Act 2010 <https://www.gov.scot/publications/schools-consultation-scotland-act-2010-statutory-guidance/> <https://www.legislation.gov.uk/asp/2010/2/contents> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).
- Scotland's National Strategy for Economic Transformation <https://www.gov.scot/publications/scotlands-national-strategy-economic-transformation/> (letöltés időpontja: 2024. 03. 14.).
- Statute of Pleading (1362) 36 Edw. III c. 15 <https://vlex.co.uk/vid/pleading-in-english-act-808153077> (letöltés időpontja: 2024. 05. 08.).
- Well-being of Future Generations Act (Wales) 2015. <https://www.legislation.gov.uk/anaw/2015/2/contents> (letöltés időpontja: 2024. 06. 15.).
- Welsh in Education Strategic Plans 2022 to 2032*. Welsh Government. <https://www.gov.wales/welsh-education-strategic-plans-2022-2032-html> (letöltés időpontja: 2024. 06. 15.).
- Welsh Language Act 1993. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1993/38/contents?lang=en> (letöltés időpontja: 2024. 06. 05.).
- Welsh Language (Wales) Measure 2011. <https://law.gov.wales/culture/welsh-language/welsh-language-wales-measure-2011> (letöltés időpontja: 2024. 05. 10.).
- Written Statement – Welsh in Education Strategic Plans 2017-2020* <https://www.gov.wales/written-statement-welsh-education-strategic-plans-2017-2020> (letöltés időpontja: 2024. 06. 15.).